

MESAČNÍK MINISTERSTVA OBRANY SLOVENSKEJ REPUBLIKY

ČÍSLO 10 / OKTÓBER 2011

Zo zbierok Vojenského historického múzea v Piešťanoch - mostný tank MT-55A

Vojaci vystúpili na Kriváň

Tohtoročný, v poradí už 16. ročník Medzinárodného vojenského výstupu na Kriváň, ktorý sa uskutočnil 27. augusta, poriadne preveril fyzickú i psychickú odolnosť všetkých účastníkov. Výstup, na ktorom sa zúčastnili vojenski profesionáli a ich rodinní príslušníci zo Slovenska, Českej republiky, Poľska, Maďarska, ale aj USA a Slovenska, sprevádzalo horúce slnečné počasie.

Na impozantný, 2 494 metrov vysoký končiar Vysokých Tatier vystúpilo podľa vedúceho organizačného výboru plukovníka v. v. Jozefa Košíka v tomto roku vyše 1 820 účastníkov. Veliteľa trenčianskeho veliteľstva Sil výcviku a podpory generálmajora Petra Vojteka sprevádzali

okrem iného takmer všetci veliaci poddôstojníci z útvarov a zariadení veliteľstva. Na výstupe nechýbal námestník MO SR Jaroslav Nad, pridelenec obrany ČR generálmajor Jiří Jančík a pridelenec obrany USA podplukovník Terry L. Anderson.

Pred samotným výstupom si jeho účastníci uctili položením vencov pamiatku hrdinov SNP pri pamätníku štábného kapitána Morávka na brehu Štrbského plesa. Prezident Zväzu vojakov SR plukovník v. v. Michal Bohunický a viceprezident zväzu plukovník v. v. Juraj Drotár zdôraz-

nili význam ich odkazu aj pre dnešných príslušníkov ozbrojených síl a všetkých zamestnancov rezortu obrany.

Medzi účastníkmi výstupu nechýbali príslušníci pozemných, vzdušných i sil výcviku a podpory, ich rodinní príslušníci, vojenski dôchodcovia, ale napríklad aj vojaci Čestnej stráže prezidenta SR. Na výstupe sa premiérovu zúčastnil aj katolícky duchovný praporek MOKIS z Ružomberka kapitán Ján Polták, ktorý sa tu stretol so svojim evanjelickým kolegom z trenčianskeho veliteľstva Sil výcviku a podpory kapitánom Mariánom Bodollom a jeho manželkou Júliou.

/ Jozef ŽIAK

Lukáš MILAN
šéfredaktor

Konečne doma! To si mohli povedať československí vojaci 6. októbra 1944 po mesačných bojoch o Duklu, keď vstúpili na územie Československa. Karpatsko-duklianska operácia asi nikdy nebude vo vojenských učebniciach ukázkovým príkladom vydarenej ofenzívy. Navždy by však mala zostať v pamäti ako monument boja za slobodu.

Českí a slovenskí muži v najlepších rokoch bojujúci pod velením Červenej armády si mohli zvoliť jednoduchší osud. V rozbitej krajine sa mohli tváriť, že neexistujú a alibisticky prihladať protektorátu a hlínokvom, ako si robia z vlastných občanov rohožku.

Československí velitelia sa po strastiplnej ceste cez Blízky východ dostali až k svojim mužom, aby ich nakoniec aj za cenu veľkých strát dovedli až domov. Nie je problém zaprieť chrbticu v dobrých časoch a potom za jej absenciu žalovať kdekoho, ale títo ľudia sa správali statočne aj v tých najhorších časoch. Ľudí, ktorí si zachovali v ťažkých časoch charakter, si treba pamätať a pripomínať. Slovensko nie je veľká krajina s veľkou históriou, o to viac by mali títo ľudia ostať v spoločenskej pamäti.

Aj preto Vojenský historický ústav rekonštruoval expozíciu múzea vo Svidníku. Aby ľudia, čo si to zaslúžia a za bývalého režimu sa na nich často zabúdalo, dostali, čo im patrí. Aspoň spomienku. Ako vraví riaditeľ VHÚ v rozhovore pre Obranu: Národ, ktorý nepozná svoju históriu, si ju bude musieť zopakovať.

Lukáš Milan

Z obsahu

Čierny
medveď
2011

str. 6 - 9

Letecký
sviatok
na Sliači

str. 16 - 18,
24 - 25

Samohybné
delá

str. 20 - 23

str. 4-5 Krátko z rezortu
str. 6-9 Medveďa zobudil raketový útok
str. 10-11 Bez histórie
niet budúcnosti
str. 12-13 Platinová
desaťminútovka
str. 14-15 Afganský zápisník
str. 16-18 Veľkolepý sviatok lietania

str. 19 TECHNIKA – krátko
str. 20-23 Samohybné delá
str. 24-25 Poster
str. 26 Mostný tank z Martina
str. 27 Podmaršal Karol Hadik
str. 28-31 Prúdové dopravné
lietadlo
str. 32 TECHNIKA – krátko

str. 33 Vojenski pridelenici
ČR a Nemecka
str. 34 Som hrdý na zelený
baret
str. 35 Chcem byť najlepším
str. 36-37 Z rezortu
str. 38-39 Dukla na MS
vo vodnom slalome

str. 40-41 Stuxnet: Zbraň
vystrihnutá z matrixu
str. 42 Veterán, ktorý
neprehovoril
str. 43 Svetový bronz
hokejbalistu
str. 44-46 servis • tipy • rady
str. 47 Simulátor Mi-17

Mesačník Ministerstva obrany SR
Založený v Clevelande (USA) 1914
Obnovený v Bratislave v roku 1993
Ročník XIX, č. 10/2011
Redakčná uzávierka 28. 9. 2011
Do výroby zadané 5. 10. 2011

Vydavateľ:
Ministerstvo obrany SR
Kommunikačný a tlačový odbor
Šéfredaktor:

Mgr. Lukáš MILAN
tel.: 0960 312 950, 0903 824 491
e-mail: lukas.milan@mod.gov.sk

Zástupca šéfredaktora:
PhDr. Pavol VITKO
tel.: 0960 313 072, 0903 820 847
e-mail: pavol.vitko@mod.gov.sk

Redaktor:
Jozef ŽIAK, plukovník v zálohe
tel.: 0960 338 352, 0903 820 194
e-mail: jozef.ziak@mil.sk

Vedúci vydania a jazyková úprava:
Ing. Eleonóra BUJÁČKOVÁ
tel.: 0960 313 054
e-mail: eleonora.bujackova@mod.gov.sk
Fotograf:

Mgr. Ivan KELEMENT
tel.: 0903 820 698

Tajomníčka redakcie:
Bc. Milena SLEZÁKOVÁ
tel.: 0960 312 984, fax: 0960 312 520
e-mail: milena.slezakova@mod.gov.sk

Grafická úprava:
kapitán Ing. Otakar HRABÁK
Ivana MISKOLCIOVÁ
Lýdia SEVČIKOVÁ
5. kartoreprodukčná základňa Nemšová

Adresa redakcie:

Mesačník OBRA NA
Kommunikačný odbor MO SR
Kutuzovova 8
832 47 Bratislava
e-mail: obrana@mod.gov.sk
www.mosr.sk/obrana

Tlač:
5. kartoreprodukčná základňa Nemšová

Na titulnej strane:
Slovenský vojak v Afganistane
Foto Viktor ČICKO

© Ministerstvo obrany SR
EČ 41208, ISSN 1336-1910

Deň Ozbrojených síl SR si 22. septembra pripomenuli príslušníci rezortu obrany pri Pamätníku zmierenia a následne na slávnostnom zhromaždení v Klube MO SR v Bratislave. Obrana sa každoročne v septembri pripomína revolučné vystúpenie našich predkov z rokov 1848 a 1849. Presne na 22. septembra sa totiž datuje bitka v Brezovej pod Bradlom. „V rokoch 1848 a 1849 sa odohrala revolúcia, v ktorej Slováci pod vedením národných buditeľov Štúra, Hurbana, Hodžu a ďalších, prvý raz v novodobých dejinách dokázali so zbraňou v ruke bojovať za svoje ideály“, povedal na slávnostnom zhromaždení minister obrany SR Ľubomír Galko.

Udržanie vysokého kreditu ozbrojených síl je v súčasnosti podľa ministra obrany Ľubomíra Galka viac ako kedykoľvek predtým vážne ohrozené. „V najbližšom období nás čakajú dve dôležité úlohy. Prvá je rozpracovanie východisk strategického hodnotenia obrany v bielej knihe o obrane Slovenskej republiky,“ uviedol Galko. Druhou úlohou je podľa neho príprava zákona o štátnej službe profesionálnych vojakov a príprava novely zákona o sociálnom zabezpečení profesionálnych vojakov. V závere minister obrany ešte raz ocenil prácu vojakov, zamestnancov rezortu, ako aj podporu rodinných príslušníkov vojenských profesionálov.

Na pietnom akte pri Pamätníku zmierenia a na slávnostnom zhromaždení sa zúčastnili aj poslanci NR SR Milan Laurenčík a Pavol Hladký, generálov ozbrojených síl, veliteľ Národnej gardy štátu Indiana generálmajor Martin Umbarger, vojnoví veteráni, zástupcovia občianskych združení spolupracujúcich s rezortom obrany a zamestnanci ministerstva.

Odkaz a výzva

/ Pavol VITKO

Pripravení na rizikové situácie

/ Miroslav MINÁR

/ foto Ivan KELEMENT

Do bojovej operácie ISAF v Afganistane odišlo aj prvých dvadsať vojakov 5. pluku špeciálneho určenia zo Žiliny. „Musíme byť pripravení na akékoľvek nešťastie, musíme byť pripravení aj na to, že niektorí z nich sa možno nevrátia. Toto je príspevok slobodného a sebavedomého Slovenska, ako spoľahlivého člena Severoatlantickej aliancie, ku globálnej bezpečnosti,“ povedal pri rozlúčke s vojakmi minister obrany Ľubomír Galko.

Nuž, aj takáto môže byť realita. Nikto si to neželá a nikto to nechce. Ale treba o tom otvorene hovoriť. Sú si toho vedomí aj najbližší príbuzní. Aj generál, ktorý bol odprevadiť syna: „Vybíral si túto profesiu, chce jej odovzdať všetko. Ide do rizikového prostredia. Želám mu šťastie.“

Áno, budú ho potrebovať. Asi najviac zo všetkého, pretože výcvik pod vedením svojich skúsenejších amerických kolegov zvládli bravúrne. Majú potrebné vybavenie. A majú ešte niečo výnimočné: súdržnosť, priateľstvo a podporu nielen medzi sebou, ale najmä svojich rodín a kolegov, ktorí zostávajú v Žiline.

„Tešíme sa na naše nové poslanie. Pri výcviku afganských kolegov im odovzdáme to najlepšie, čo sme sa naučili v Žiline, aj to, čím náš výcvik obohatili americkí kolegovia. Vieme, že nás úlohy zavedú ďaleko od svojich základní. Čítame rešpekt z práce, určitú dávku strachu. To je pochopiteľné. Sme však dobre pripravení a schopní splniť naše poslanie,“ hovorí veliteľ jednotky.

Čestný občan Bratislavy

Slovensko si váži spoluprácu so Spojenými štátmi americkými na úrovni Ozbrojených síl, ktorá sa zakladá na spoločných hodnotách, ako je sloboda a demokracia. Uviedol to 26. septembra primátor hlavného mesta Milan Ftáčnik pri príležitosti slávnostného udelenia čestného občianstva Bratislavy veliteľovi Národnej gardy štátu Indiana generálmajorovi Martinovi Royovi Umbargerovi.

Národná garda amerického štátu Indiana spolupracuje s Ozbrojenými silami (OS) SR od roku 1994 v rámci programu štátneho partnerstva (State Partnership Program). Kooperácia oboch krajín výrazne prispela k úspešnému vstupu SR do NATO a celkovému rozvoju slovenskej armády. Ocenený Umbarger sa na tejto bilaterálnej spolupráci podieľal viac ako sedem rokov. Umbarger je prvým cudzincom mimo štátov Európskej únie, ktorý získal bratislavské čestné občianstvo.

/ red

/ foto TASR

Armádu čaká nová éra

/ red

/ foto Pavol VITKO

Náčelník Generálneho štábu Ozbrojených síl SR Ľubomír Bulík končí vo svojej funkcii k 1. decembru 2011 a odchádza do civilu. 30. septembra o tom informoval minister obrany Ľubomír Galko (SaS) s tým, že na GŠ dochádza aj k ďalším zásadným personálnym zmenám. Podľa ministra Ľ. Bulík odchádza po vzájomnej dohode. „Ďakujem mu za kus roboty, ktorú za takmer sedem rokov vo funkcii odoviedol,“ povedal minister. Tvrdí, že sa však treba pohnúť ďalej a armádu čakajú nové výzvy. Od 1. októbra je vytvorená nová funkcia prvého zástupcu náčelníka GŠ, ktorým je generálmajor Miroslav Kocian. Ten doteraz riadil štáb operácií. Druhým zástupcom je generálporučík Jaroslav Vývlek. Do civilu odišiel na vlastnú žiadosť brigádny generál Milan Čelko, vo funkcii náčelníka štábu pre podporu operácií ho nahradí brigádny generál Juraj Kríštofovič. Novým zástupcom veliteľa síl výcviku a podpory je od 1. októbra brigádny generál Josef Pokorný, brigádny generál Ľubomír Svoboda je šéfom štábu strategického plánovania. „Zmeny na týchto postoch sme urobili po dôkladnom zvážení a v dobrej viere, že nová krv v riadiacich štruktúrach OS prispeje k zlepšeniu ich fungovania,“ povedal minister Galko.

Deň s mužmi v uniformách

/ Miroslav MINÁR

/ foto Ivan KELEMENT

Deň s Ozbrojenými silami a Ozbrojenými zložkami SR, ktorý sa konal 9. septembra, prilákal nielen deti z materských škôl a škôlakov z Piešťan, ale aj z okolia. V priestoroch Vojenského historického múzea nešťastí potleskom pre vojakov, policajtov, hasičov a záchranárov. Páčil sa im show program Čestnej stráže Ozbrojených síl SR, súhra vojakov a osádky vrtulníka Mi-17 pri vypátraní a záchrane zraneného pilota. Jedným z vrcholov celého podujatia bolo vystúpenie kukláčov. Tí policajní z Trnavy ponaháňali páchatela, spacificovali ho, a nakoniec zlikvidovali aj nástražný výbušný systém. Ich kolegom zo Zboru väzenskej a justičnej stráže z Leopoldova pri potláčaní davu, ako aj zneškodnení zabarikádovaného väzňa pomohli služobné psy. Všetci potom netrpelivo čakali na defilé tanku T-72. Po rozhodnutí zrušiť tankové vojsko sa možno priestory Vojenského historického múzea v Piešťanoch stanú jediným miestom, kde sa deti, ich otcovia, či starí otcovia budú môcť pozrieť na tieto pancierové legendy. Ak sú riadiace páky v rukách profesionálov, tank dokáže divy. Po tom, čo zatancoval na betónovej ploche, si v závere pochutil na karosérii odstaveného žigulíka. Tri prejazdy z neho urobili palacinku. Domáci spoloorganizátori sprístupnili deťom aj hangáre s historickou technikou, kde najviac zaujala replika lietadla Caproni. Na tomto type stroja zahynul generál Milan Rastislav Štefánik pri návrate do rodnej vlasti.

Obnovili zabudnutý pamätník

/ red

/ foto Ivan KELEMENT

Minister obrany Ľubomír Galko 26. septembra v Ivanke pri Dunaji odhalil obnovený pamätník venovaný vojenskému pilotovi Antonínovi Valešovi. Tento 24-ročný čatár československej armády havaroval v obci v decembri 1926 počas cvičného letu. Následne podľahol zraneniam v bratislavskej nemocnici. „Antonín Valeš stratil svoj život pri službe vlasti. Je to príbeh obyčajného radového vojaka. Aj takého udalosti sú v dejinách dôležité a treba si ich všimnúť. História sa totiž skladá z tisícov príbehov a osudov, akým žil čatár Valeš,“ povedal minister Galko. Zabudnutý pamätník, pripomínajúci túto tragédiu, zrekonštruovali členovia Slovenského leteckého zväzu generála M. R. Štefánika v septembri 2011 aj vďaka finančnému príspevku od Ministerstva obrany Slovenskej republiky. Na pietnej spomienke sa dnes zúčastnil aj synovec zosnulého čatára Pavel Valeš.

Medveďa zobudil raketový útok

/ Jozef ŽIAK

Cvičenie Mnohonárodného práporu Vojenskej polície (MNMPBAT) NATO „Black Bear 2011“ (Čierny medveď 2011) sa začalo krátko po polnoci zo 14. na 15. septembra raketovým útokom na zrubový tábor Slávia, kde boli ubytované jednotlivé národné jednotky rakety. Poľskí, českí, chorvátski a slovenskí vojaci sa po ohlásení raketového útoku urýchlene presúvali do krytu. Tam vyčkali, až do ukončenia hrozby z prípadného ďalšieho raketového útoku.

Taký bol dramatický úvod v tomto roku najväčšieho medzinárodného cvičenia, ktoré prebieha na Slovensku. Každá zo štyroch krajín vyslala na cvičenie svoje národné jednotky, štáb práporu bol medzinárodný, Poľsko ako vedúca krajina poskytla navyše ďalšie jednotky, ktoré zabezpečovali činnosť mnohonárodného práporu.

V tomto roku velil práporu Chorvát

Každý rok je veliteľom práporu predstaviteľ inej krajiny. V tomto roku to bol kapitán chorvátskej vojenskej polície Robert Voriha. Jeho zástupcom bol poľský kapitán Andrzej Kot a náčelníkom štábu jeho kolega kapitán Jarosław Pietka. Poľsko zastupovali dve čaty vojenskej polície zo špeciálneho útvaru v Minsku Mazowieckom, ktorým velili poručík Robert Osypowicz a seržant Grzegorz Slezak. Českú republiku kombinovala čata vojenskej polície pod velením nadporučíka Igora Szaba, Chorvátsko špeciálna čata vojenskej polície nadporučíka Alenka Tonkoviča. Našu vojenskú políciu zastupovala na cvičení čata z prešovského útvaru vojenskej polície rotmajstra Mariána Lenčeša.

Celý priebeh cvičenia riadil jeho riaditeľ, ktorým bol zástupca riaditeľa slovenskej vojenskej polície plukovník Viť Gabrhel. V priebehu celého cvičenia, ktoré trvalo do 20. septembra, museli jeho účastníci riešiť rôzne incidenty, s ktorými sa v budúcnosti reálne môžu stretnúť pri plnení úloh v niektorom nepokojnom regióne sveta, kde plnia úlohy sily NATO.

Využili aj afganské skúsenosti

Scenár cvičenia vychádzal z posledných skúseností, ktorým museli vo svojej činnosti čeliť koalíčni vojaci napríklad v Iraku či v Afganistane. Preto museli niekoľko ráz riešiť napríklad aj následky skutočných alebo fingovaných dopravných nehôd, následky odpálenia nástražných výbušných systémov (buď na diaľku, alebo priamo na tele samovražedných atentátnikov), či prepady zásobovacích konvojov.

Ale napríklad aj organizovať a z bezpečnostnej stránky zabezpečovať stretnutie predstaviteľa miestnej samosprávy a predstaviteľa koalíčných síl, ale aj miestne voľby za asistencie príslušníkov mnohonárodného práporu. Počas spomínaného stretnutia došlo k prestrelke medzi slovenskými príslušníkmi mnohonárodného práporu a opozičnými silami (na cvičení ich predstavovali predovšetkým príslušníci banskobystričského útvaru vojenskej polície). Boj priniesol straty na oboch stranách. Následne bol evakuovaný predstaviteľ do určeného miesta a príslušníci práporu sa po splnení úlohy vracali do kempu. Na prvý pohľad rutinný návrat z akcie poriadne znepriemnil prepád kolóny a nastrožená mína. Príslušníci práporu protivníka odrazili a mínu včas objavili. Na jej zneškodnenie následne privolali EOD tím, ktorý tiež patrí do zostavy mnohonárodného práporu vojenskej polície.

Horúce chvíle zažili popoludní aj príslušníci poľskej jednotky poručíka Osypowicza, ktorí na komunikácii o pár kilometrov ďalej vybudovali kontrolný bod. Krátko po tom, čo ho stačili vybudovať, boli napadnutí. Prepád síce nakoniec odrazili, ale mali vo svojich radoch mŕtvych a ranených. Na rýchly transport ťažko ranených bol privolaný transportný vrtuľník. Poľskí vojaci za-

bezpečili priestor heliportu a po prilete vrtuľníka boli ranení odsunutí vzdušnou cestou do zdravotníckeho zariadenia.

Príslušníci práporu museli riešiť aj rôzne nepredvídateľné situácie vo vzťahu k miestnemu obyvateľstvu. V jeden podvečer prišli pred vchod do tábora demonštrovať nespokojní miestni obyvatelia, ktorí sa mylne domnievali, že za ich problémy a nízku životnú úroveň môžu koalíčné vojská. Ich pasívny odpor niekoľkokrát hrozil prerásť do otvoreného útoku na bránu campu. Po dlhom vyjednávaní sa časť nespokojných demonštrantov nakoniec pripútala putami o betónové ihlany pred vchodom do tábora. Boli rozhodnutí vytrvať a blokovat vstup do campu, aby doň a z neho nemohli vychádzať žiadne koalíčné vozidlá. Musela byť privolaná zásahová jednotka. Až jej prítomnosť demonštrujúcich presvedčila o márnosti protestov a uvoľnili vchod do tábora.

Zásah v Malej Moskve a prepád konvoja

Príslušníci mnohonárodného práporu Vojenskej polície NATO (MNMPBAT) v rámci cvičenia Black Bear 2011 uskutočnili aj operáciu na oslobodenie troch koalíčných vojakov, ktorí padli do zajatia. Na stopu únoscov ich priviedlo až zadržanie jedného podozrivého. Podľa jeho informácií sa únoscovia, ktorí si kládli nereálne podmienky – žiadali odchod koalíčných síl, zdržiavali v objektoch tzv. Malej Moskvy.

Preto velenie práporu pripravilo vyslobodzovaciu operáciu. Jej uskutočnenie však nebolo jednoduché. Zásahujúci príslušníci práporu sa stretli s neočakávané silným odporom. Protivník umne využíval známe prostredie na neočakávané protiútoky a pasce. Oslobodenie koalíčných vojakov si vyžiadalo ťažké straty v radoch poľských, českých a chorvátskych vojakov. Zásahujúci vojenský policajti museli opakovane atakovať objekty, kým splnili úlohu. Práve plnenie tejto úlohy podľa veliteľa práporu kapitána Roberta Voriha ukázalo, aká dôležitá je spolupráca medzi jednotlivými národnými súčasťami práporu.

V odpoľudňajších hodinách príslušníci práporu plnili dôležitú úlohu pri ochrane a sprevádzaní zásobovacieho konvoja. Počas presunu boli v lesnatom teréne napadnutí silnými skupinami dobre vyzbrojeného protivníka. Poľskí, slovenskí, českí a chorvátski vojaci museli čeliť opakovaným útokom na jednotlivé časti konvoja. V kritickom okamihu, keď utrpeli citelné straty, si museli vyžiadať dokonca leteckú podporu, aby zahnali útočníkov. Nakoniec však úlohu splnili a zásobovací konvoj sa dostal bezpečne do cieľa cesty.

Spokojný minister

Cvičenie vyvrcholilo 19. septembra vo Vojenskom obvode Výcvikového priestoru Lešť tzv. VIP-dňom. Praktické ukážky, ktoré dokumentovali pozvaným hosťom hlavné epizódy, ako aj celkové zameranie cvičenia, si so záujmom pozreli vzácní hostia. Nechýbal medzi nimi minister obrany SR Lubomír Galko, náčelník Generálneho štábu OS SR generál Lubomír Bulík a zahraniční hostia. Z Českej republiky to bol prvý námestník ministra obrany Jiří Šedivý, náčelník Generálneho štábu Armády ČR armádny generál Vlastimil Pícek, z Poľska zástupca náčelníka Generálneho štábu Ozbrojených síl Poľskej republiky viceadmirál Waldemar Glusko, z Chorvátska zástupca náčelníka Generálneho štábu Ozbrojených síl Chorvátskej republiky admirál Zdenko Simičić. Prítomný bol aj náčelník Vojenskej polície (Provost marshal) pri Veliteľstve NATO plukovník Josephus Govaarts. Nechýbali ani

Zľanenie na strechu budovy v tzv. Malej Moskve

OBRANA 10 / OKTÓBER 2011

Chorvátsky psosvod v akcii

Prepad zásobovacej kolóny

Podpis spoločného memoranda

náčelníci vojenských polícií z Českej republiky brigádny generál Vladimír Ložek, z Poľska brigádny generál Miroslaw Rozmus a z Chorvátska podplukovník Tihomir Zebec.

Hostia vyjadrili spokojnosť s predvedenými ukážkami, ktoré podľa nich svedčia o tom, že príprava mnohonárodného práporu vojenskej polície ide správnym smerom.

Minister obrany SR Ľubomír Galko spokojne konštatoval, že slovenskí vojenský policajti sú stopercentne pripravení a za svojimi kolegami z Česka, Poľska a Chorvátska nezaostávajú vo výcviku ani v jazykovej vybavenosti.

„Som presvedčený, že toto úspešné cvičenie bude budúci rok završené certifikáciou mnohonárodného práporu týchto štyroch krajín a tento prápor bude nasaditeľný kdekoľvek v operáciách medzinárodného krízového manažmentu,“ uviedol minister.

Podľa šéfa rezortu obrany však aj toto cvičenie ukázalo, že ostatné krajiny majú vojenskú políciu lepšie vybavenú. „Ako príklad použijem dve zariadenia z Českej republiky. Systém na ochranu a monitorovanie, ktorý môže kdekoľvek na ploche veľkej niekoľko desiatok kilometrov štvorcových identifikovať narušiteľa. A tiež pohyblivý röntgen, ktorý plne supluje klasický skener z letiska“ uviedol Galko. Zároveň zdôraznil, že aj špičkoví profesionáli, ktorých v rámci vojenskej polície máme, potrebujú mať techniku porovnateľnú so svojimi kolegami z iných krajín.

Cvičenie hodnotila podľa metodiky CREVAL medzinárodná rozhodcovská skupina (tzv. EVAL team) pod vedením českého podplukovníka Romana Gottfrieda, ktorý v projekte mnohonárodného práporu pracuje od jeho vzniku. „Vzhľadom na to, že práve cvičenie na Slovensku završuje štvorročný cyklus výcviku práporu a budúci rok by mal prápor prejsť v Poľsku certifikáciou a afilačným procesom na pričlenenie veliteľstvu mnohonárodného zboru – severovýchod (MNC NE) v Štetíne, sme dôkladne posudzovali celý rozhodovací proces a metodiku velenia a riadenia jednotlivých veliteľských

Zabezpečili cvičenie

V priebehu cvičenia pomáhali starať sa o techniku práporu aj vyčlenení príslušníci martinského opravárenského práporu pod vedením desiatníka Jozefa Cibulu. Opravili niekoľko defektov, zvárali výfuky, zvládli menšie klampiarske práce i opravu prevodovky poľského nákladného vozidla.

V nedeľu príslušníkov mnohonárodného práporu Vojenskej polície NATO v zrubovom tábore Slávia čakali raňajky o niečo skôr ako v iné dni. O siedmej hodine sa totiž v jedálni uskutočnila poľná svätá omša. Celebroval ju dekan Vzdušných síl OS SR plukovník Marko Trochan a zúčastnili sa na nej slovenskí a poľskí vojaci. Medzi nimi bol aj riaditeľ cvičenia plukovník Vít Gabrhel. Marko Trochan vo svojej kázni povzbudil cvičiacich príslušníkov práporu a ocenil prácu, ktorú vykonávajú príslušníci Vojenskej polície v prospech celých ozbrojených síl.

Po celodennom plnení úloh všetci účastníci cvičenia poriadne vyhladli. O to, aby mali plné žalúdky, sa v priebehu celého cvičenia v zrubovom tábore Slávia starali príslušníci hospodárskeho družstva hlohovského multifunkčného práporu pod vedením rotného Róberta Tumu. Spoločne s piatimi kuchármi pripravovali v kontajnerovej kuchyni trikrát denne teplú stravu pre vyše 300 stravníkov. Na cvičení sa podieľali aj príslušníci Základne mobilných KIS Ružomberok, ktorí v rámci doplnkových overovacích skúšok systému MOKYS zabezpečili komunikačnú a informačnú podporu cvičiacim jednotkám. Pre cvičiace jednotky sú takisto dostupné služby rezortných a verejných sietí vďaka prípojnému bodu, ktorý bol vytvorený na mieste riadenia v spolupráci so Základňou stacionárnych KIS Trenčín.

Cvičiaci boli v priebehu cvičenia vybavení aj taktickým simulátorom MILES 2000. Vďaka nemu mal riadiaci cvičenia možnosť sledovať taktiku a plnenie úloh jednotlivých udalostí. Počas celého cvičenia mnohonárodný prápor Vojenskej polície NATO (MNMPBAT) využíval priestory Ústavu špeciálneho zdravotníctva a výcviku (ÚŠZV) MO SR Lešt'. Ubytovanie a stravovanie v poľných podmienkach pre cvičiacich bolo vyčlenené v Zrubovom tábore Slávia. Cvičenie prebiehalo v špeciálnych výcvikových zariadeniach ÚŠZV. Jeho jednotlivé epizódy sa odohrávali na strelecko-taktickom tréningu Jakub High Rise Bulding Gun, vo výcvikovej osade Jakub Village a využité boli aj priestory strelnic Ústavu špeciálneho zdravotníctva a výcviku.

prvkov a štábu práporu, rovnako taktickú činnosť pri vedení operácií v mieste nasadenia práporu a kvalitu, obsahovú stránku a rýchlosť informačného toku medzi jednotkami, štábom taktickým operačným centrom. Úlohy boli splnené. Samozrejme, sú ešte veci, ktoré treba pred budúročným cvičením v Poľsku doladiť a zlepšiť, ale v procese výstavby takejto mnohonárodnej jednotky je to normálne,“ zdôraznil podplukovník Gottfried.

Spokojnosť s jeho výsledkami a s prístupom príslušníkov štábu a cvičiacich jednotiek vyjadril aj riaditeľ cvičenia Black Bear 2011 plukovník Vít Gabrhel.

Rýchly zásah poľských policajtov

Národné jednotky, vyčlenené na cvičenie, rovnako aj príslušníci štábu absolvovali strelby z ručných zbraní, ktoré majú k dispozícii. Pri strelbe zo samopalu museli zvládnuť terčový manéver, ktorý na základe skúseností z medzinárodných operácií (najmä ISAF v Afganistane) imitoval približujúcu sa skupinu záškodníkov. Pri strelbe z pištoľí museli príslušníci vojenských polícií v priebehu 30 sekúnd (aj s prebitím zásobníka) zasiahnuť po päť sklápajúcich železných terčov na ľavej a pravej strane. Vyčlenení príslušníci vojenských polícií, ktorí majú k dispozícii aj brokovnice (českí a chorvátski policajti,) si preverili svoje strelecké schopnosti aj z tejto zbrane.

Popoludní sa v priestoroch pištoľovej strelnice uskutočnila súťaž o najrýchlejšieho strelca Mnohonárodného práporu vojenskej polície. Každá zo štyroch zúčastnených krajín nominovala do súťaže štyroch strelcov. Po žrebovaní sa stretli vyradovacím spôsobom v súboji o ďalší postup. Aby to nemali jednoduché, tak podľa pravidiel súťaže museli začínať z postoja: ruky za hlavou. Potom už len tasiť pištoľ a v správnom poradí trafiť sklopné terče. Súťažila aj jediná zástupkyňa nežného pohlavia nadrotmajsterka Pavla Sobotková z českej vojenskej polície a nevedla si vôbec zle. Nakoniec sa vo finále stretli dvaja slovenskí policajti z prešovského útvary: čatár Miloš Halecký a rotný Jaroslav Folta. Titul najrýchlejšieho strelca Mnohonárodného práporu vojenskej polície NATO získal rotný Folta.

nrtm. Pavla Sobotková sa v mužskej konkurencii nestratila

Evakuácia školy

Počas cvičenia si vojenský policajti vyskúšali aj zásah proti teroristovi a evakuáciu základnej školy. Do školy v Pľešovciach vnikol nebezpečný páchatel, ktorý ohrozoval žiakov a učiteľov školy a hrozil výbuchom nástražného výbušného systému. Miestni obyvatelia prostredníctvom starostu požiadali o pomoc medzinárodnú jednotku vojenskej polície. Do obce sa dostavila spoločná jednotka zložená z poľských, českých, chorvátskych a slovenských vojenských policajtov. Dostali sa do objektu školy a postupne sa im podarilo evakuovať žiakov a učiteľov a odviesť ich na bezpečné miesto. Medzitým na futbalovom ihrisku oproti škole zlanila z vrtníka zásahová jednotka vojenských policajtov z Prešova. Jej príslušníkom sa podarilo urýchlene presunúť do školy. Teroristu medzitým zamestnal vyjednávateľ a tak slovenskí policajti zadným traktom prenikli do budovy, prekvalili ho a oslobodili rukojemníkov.

Učiteľia pochválili vojenských policajtov za rýchly zásah a priznali, že žiakom školy dala táto praktická ukážka oveľa viac, ako dlhé hodiny teórie. Žiaci mali možnosť oboznámiť sa s výzbrojou a technikou vojenských policajtov jednotlivých krajín zúčastnených na cvičení. Najmä mnohí chlapci sa zhládli vo vojenských policajtoch a začali premýšľať aj o takomto budúcom zamestnaní.

Začiatkom októbra 2011 Vojenský historický ústav slávnostne otvoril novú expozíciu vo Vojenskom historickom múzeu vo Svidniku. Riaditeľ VHÚ Miloslav Čaplovič je presvedčený, že moderná podoba centrálnej expozície Vojenského historického múzea, nazvanej Vojenské dejiny Slovenska v rokoch 1914 – 1945, patrí medzi špičkové expozície v múzejníctve na Slovensku. „Zmenili sme doterajšiu formu prezentovania na to najmodernejšie, čo v súčasnosti muzeálne trendy ponúkajú. Verím, že v kontexte vojenských múzeí sme v popredí aj v Európe,“ hovorí riaditeľ, ktorý spolu s Jozefom Bystrickým sa na novej expozícii aj autorsky podieľal.

/ Lukáš MILAN

Bez histórie niet budúcnosti

historickom medzníku ponúkame viac textov, ako bolo dovedna všetkých v starej expozícii. Pred mesiacom sme múzeum sprístupnili v skúšobnej prevádzke, aby sme odhalili všetky drobné chybičky a prípadné nedostatky. Napríklad jeden španielsky turista strávil v múzeu takmer štyri hodiny. Tak ho to zaujalo. Texty sú, pravdaže, dvojazyčné – aj v angličtine.

Keď to zaujalo Španiela, tak hádam expozícia zaujme profesionálnych vojakov s rodinami, aj ostatných návštevníkov. Čo sa vlastne zmenilo?

Úplne sme prepracovali interiér. Expozícia je v tvare slzy, čo má vyjadrovať nezmyselnosť vojny a ľudské utrpenie vo vojne. Pri vstupe do múzea si budú môcť návštevníci pozrieť aj trojrozmerné múzejné exponáty. Tých je asi 400, čo je dvojnásobne viac ako doteraz. Z väčších exponátov je tam napríklad 120 mm sovietsky mínomet a 45 mm protitankový kanón, guľomety z oboch znepriatelených táborov, ktoré stáli proti sebe v prvej aj druhej svetovej vojne. Jeden celok je venovaný československým légiam, ktorý pre „ideovú pochybnosť“ v pôvodnej expozícii chýbal. Boli to pritom československé légie, ktoré svojimi bojovými vystúpeniami na sklonku prvej svetovej vojny dláždili cestu k vzniku samostatného spoločného štátu Čechov a Slovákov.

To však znamená, že sa expozícia nevenuje iba Karpatsko-duklianskej operácii a SNP, tak ako to bolo doteraz...

Rozšírili sme záber na celé vojenské dejiny Slovenska, s časovým ohraničením rokov

interaktívne audiovizuálne informačné tabule, modernizovať diorámu a miestnosť na krátkodobé výstavy. Všetko však závisí od financií a tých je v celom rezorte žalostný nedostatok.

Je takéto múzeum a vlastne vojenská história vôbec potrebné? Dá sa ešte niečo objaviť, čo zmení náš pohľad na dejiny?

Vlastná história je vlastná identita. Ako hovoril Clausewitz, vojna je pokračovaním politiky inými prostriedkami. Vojny a vojenstvo tvorili naše dejiny bez ohľadu na to, že sme boli súčasťou iného štátneho útvaru. Pozrime si napríklad meruómske roky a povstanie v roku 1848. Prvá svetová vojna v podstate stanovila väčšinu súčasných hraníc v Európe. Ďalej SNP so zahraničným odbojom určili, že Slovensko sa pridalo k víťazným mocnostiam na konci druhej svetovej vojny. Stále sa dá objaviť niečo nové, čo zmení náš pohľad na dejiny. Mne sa napríklad dávnejšie podarilo objaviť vo fondoch Štátneho archívu v Košiciach údaje, že Oskar Schindler bol ako čs. štátny občan v rokoch 1937 a 1938 dvakrát zatknutý za špiónáž v prospech nacistického Nemecka. Aj tento nový poznatok vyplynul z vedeckého výskumu v archívoch. Archív to je tiež kultúrne dedičstvo národa. My máme napríklad v našom Vojenskom historickom archíve v Bratislave momentálne spracovaných asi 18 percent fondov. Pri súčasných ôsmich zamestnancoch by celé spracovanie archívu trvalo 107 rokov a to nehovorím, že každoročne preberáme do fondov nové a nové písomnosti. Takže doteraz nevieme, čo všetko sa nachádza v archívoch. Dvadsať storočie je z pohľadu historika stále nepopísaná kniha. Najmä pokiaľ ide o osobnosti. Bývalý režim jednoducho nechcel dejiny zaľudňovať. Nič v histórii nie je čierne ani biele, a najmä ľudia. Osudy vojakov, dôstojníkov, ktorí sa napríklad narodili na začiatku 20. storočia v rakúsko-uhorskej monarchii, sú často veľmi zložité. Po vzniku ČSR slúžili v čs. armáde, potom cez vojnu v slovenskej armáde alebo v čs. domácom a zahraničnom odboji. Mnohých z nich po roku 1948 čakali perzekúcie, odňatie hodností, dôchodkov a vyhodenie na ulicu. Tieto osudy musíme zmapovať. Je to naša morálna povinnosť voči tým ľuďom. Národ, čo nepozná svoju históriu, tak si ju bude musieť znova prežiť alebo si nezaslúži svoju existenciu. A preto má zmysel a je dôležitá vojenská historická veda, múzejníctvo, archívniectvo. Stále je čo objavovať. Je iba 20 rokov voľného a slobodného bádania. Prvá republika 1918 – 1938 bolo také detstvo a mladosť v živote človeka. Zrazu prišiel rok 1939, prvá totalita vojnovéj Slovenskej republiky a už sa nemohlo slobodne bádať. Potom prišiel rok 1948 a ďalšia totalita, kde sa účelovo vykladala história.

Totalitné režimy pristupovali k histórii účelovo. Ved' aj v Orwellovom románe 1984 hlavný hrdina Winston mení historické záznamy podľa hesla Kto ovláda minulosť, ovláda budúcnosť. Teraz sa už neriadime týmto heslom ani nemáme nalinkovaný newspeak. Je tu nejaký posun v záujme o históriu, keď ľuďom bola viac ako 60 rokov pravda odopieraná?

Za tých 17 rokov, čo pôsobím vo VHU, tak vidím ten posun a záujem o vlastnú identitu. Predtým jednotlivé útvary nemali o svoju históriu záujem, ale teraz sa samy zaujímajú, žiadajú nás o stanoviská, chcú vlastné heraldické znaky, zástavy, budujú si vlastné siene cti a slávy. Musíme jednoducho dospieť.

Vlastenectvo nie je o tom, že budem niekoho iného potláčať. Ale bez vlastnej identity sa vo svete nepresadíme. My sme malá krajina, malý národ. Je to identita, keď si počas majstrovstiev sveta dajú vlajky na spätné zrkadlá áut?

Dnešná mladá generácia má tú výhodu, že môže vnímať všetko nezaťaženým pohľadom a bude objektívnejšia k histórii. Aj ja som „zatažený“ minulosťou. Mój starý otec bojoval v zahraničnom odboji, bojoval pri Tobruke a neskôr ho komunisti zavreli. Keby som mal starého otca gardistu, tak sa možno pozerám na bádanie histórie inak. Ale „keby-lógia“ v dejinách neexistuje.

Na čo môžeme byť hrdí, na naše vojenské dejiny?

Samozrejme, áno. Nebudem stotožňovať dejiny so štátom. Ale keď si zoberieme stahovanie národov, Veľkomoravskú ríšu, bitky a bojiská na našom území, stavovské povstania, meruómske roky, stále sa v tomto stredoeurópskom priestore niečo dialo. Ak hovorím o ľuďoch, tak mnohí sa dokázali zachovať statočne aj napriek zložitým časom. Na týchto ľuďoch by sme nemali zabúdať.

1914 až 1945. Samozrejme, dôraz sme položili na región východného Slovenska, ktoré pocítilo reálne hrôzy a následky bojovej činnosti v oboch svetových vojnách. Rozšírili sme aj bloky venované medzivojnovému obdobiu 1918 – 1938 a príprave Československa na obranu pred možným agresorom, obdobiu vojnovéj Slovenskej republiky 1939 – 1945, ale aj oslobodzovaniu nášho územia v rokoch 1944 až 1945. Pridali sme veľké množstvo fotografií a ďalšie množstvo dokumentačného materiálu, z ktorých mnohé neboli doteraz publikované. Všetko je na 48 paneloch. Okrem toho sú v expozícii aj LCD televízory, prostredníctvom ktorých sa návštevník môže oboznámiť s historickými filmovými dokumentmi. Jeden výstavný celok sme napríklad venovali aj službe žien v Červenej armáde a v 1. československom armádnom zbore v ZSSR v čase Karpatsko-duklianskej operácie.

Asi mesiac je múzeum v skúšobnej prevádzke aj s novou expozíciou. Prejavilo sa to aj na návštevnosti?

Napriek tomu, že sme z technických príčin nestihli hlavnú sezónu (havária strechy), tak čísla sú zaujímavé. Denne navštívi múzeum asi 200 ľudí z domova, blízkeho i ďalekého zahraničia, čo sú na obdobie po hlavnej sezóne dobré počty. Ohlasy sú pozitívne.

Koľko celá nová rekonštrukcia stála?

Náklady na modernizáciu a reinfalzáciu expozície sú približne 210 tisíc eur, ale z toho viac ako polovicu zhltili stavebné práce. Veľkú časť zabrala aj grafická realizácia a preklady do anglického jazyka v jednotlivých paneloch. Som presvedčený, že sú naozaj na vysokej úrovni. Samozrejme, že to nie je pre nás skončené. V budúcnosti máme v pláne inštalovať

Ako ďalej v rozhovore tvrdí, bez poznania minulosti je národ slabý. „Kto nepozná svoju históriu, tak si ju musí prežiť ešte raz,“ konštatuje Čaplovič s tým, že práve preto je dôležité venovať pozornosť histórii a bádaniu...

História sa už veľmi nemení, tak prečo ste sa pustili do zmeny expozície?

Celý projekt múzea vo Svidniku pochádza ešte z roku 1965 a 4. októbra 1969 bolo ako Duklianske múzeum otvorené. Posledná reinfalzácia expozície sa uskutočnila v roku 1996. Tak to aj vyzeralo. Nedá mi, ale musím konštatovať, že doteraz prezentovaná forma v múzeu skôr pripomínala reálny socializmus. Expozícia už nezodpovedala súčasnosti a navyše mnohé texty a faktografické údaje nezodpovedali posunu v historickom výskume.

Takže nová expozícia vernejšie odzrkadľuje realitu?

Textovú časť sme mimoriadne rozšírili. Celkovo napríklad súčasná textová a obrazová časť 200 násobne presahuje, to čo bolo prezentované v pôvodnej expozícii. Iba o jednom

Plukovník MUDr. Jozef Ragan, MPH, sa narodil 12. januára 1963 v Trenčíne a vyrastal v Bánovciach nad Bebravou. Medicínu vyštudoval na pražskej Karlovej Univerzite, Lekárskej fakulte v Hradci Králové, v bývalom Vojenskom lekárskom výskumnom a doškološovacom ústave J. E. Purkyňa. Po ukončení lekárskej fakulty v roku 1987 nastúpil na základnú špecializačnú prípravu v odbore všeobecné lekárstvo vo Vojenskej nemocnici v Bratislave, kde pôsobil dva roky. V roku 1989 ho previelili do Tábora. Bol náčelníkom zdravotníckej služby prevádzkového pluku Západného vojenského okruhu. Po nežnej revolúcii sa vrátil na Slovensko, kde pôsobil najdlhšie v bratislavskom Vojenskom ústave hygieny a epidemiológie [od roku 1990 do roku 2004, s prestávkami počas nasadenia v operáciách]. Pôsobil ako lekár v misiách na Balkáne a vo Východnom Timore. V rokoch 2002 – 2004 bol hlavným hygienikom mierovej misie UNFICYP na Cypre. V roku 2006 bol vedúcim lekárom nášho vojenského kontingentu v Iraku. Od augusta 2008 do konca júla 2011 bol zdravotníckym poradcom veliteľa Veliteľstva pozemných síl NATO v Heidelbergu. V januári 2010 bol s časťou tohto veliteľstva nasadený ako zdravotnícky plánovač a lekársky zástupca hlavného lekára ISAF v Afganistane až do februára 2011. Záluby: rodina, práca, cestovanie, história, šport a príroda.

Plukovník Ragan, náš doteraz najvyššie postavený lekár v NATO a operácii ISAF:

Platinová desat'minútovka

V štruktúrach NATO a vo vojenských operáciách Aliancie to zatiaľ z našich zdravotníkov dotiahol najďalej. V auguste 2008 plukovník MUDr. Jozef Ragan, MPH, začal pôsobiť ako zdravotnícky poradca veliteľa Veliteľstva pozemných síl NATO v Heidelbergu. V januári 2010 bol z tohto veliteľstva spolu s ďalšími 115 spolubojovníkmi nasadený ako zdravotnícky plánovač a lekársky zástupca hlavného lekára ISAF. V Afganistane pôsobil do 11. februára 2011.

Balkán, Východný Timor, Irak – aj to boli zdravotnícke misie plk. Ragana. No povedzme si aj o pôsobení tohto lekára vo Vojenskom ústave hygieny a epidemiológie a na ďalších pracoviskách. Bez nich by totiž v štruktúrach Aliancie nemal ako odborník takú všestrannú kvalifikáciu a použiteľnosť do vojenských operácií tohto typu.

Kto nebude zdravý, ten sa neudrží

Po absolvovaní vojenskej medicíny v Hradci Králové dva roky pôsobil vo Vojenskej nemocnici v Bratislave. Niekoľko mesiacov slúžil v Táboch ako náčelník zdravotníckej služby. Chcel sa však vrátiť na Slovensko. „Po revolúcii v roku 1989 som dostal tri ponuky. Vybral som si hygienu výživy v bratislavskom Vojenskom ústave hygieny a epidemiológie,“ spomína. Hneď sa zapojil do vtedy ešte federálneho projektu: „Skúmali sme vplyv výživy a životného štýlu vojakov z povolania na ich zdravotný stav a bojaskopnosť. Výsledky boli jednoznačné: vojaci sú nadpriemerne ohrození kategóriou. Príčinou bol stres, nepravidelný pracovný čas, dlhší pracovný čas, odlúčenie od rodiny...”

Gesta naprieč misiami

Ako získa vojak vedomostný kapitál do tej miery, že ho Slovensko môže ponúknuť do vrcholových štruktúr Aliancie? Príklad plk. Ragana je založený na využívaní príležitostí na odborný aj vojenský rast metódou, „krstu ohňom“. Nevynutnosťou je odborná kvalifikácia a veľmi dobré ovládanie angličtiny. Medzními môžu byť mesiace strávené v misiách OSN, koalíčných a NATO operáciách:

UNPROFOR (december 1994 – december 1995) – kpt. Ragan odchádza do bývalej Juhoafrickej republiky ako praktický lekár a hygienik slovenského ženijného práporu. „Pripadalo mi nezmyselné, ako sa bývalí susedia začali nenávidieť a zabíjať. Bola za tým mocenská politika nacionalistov, no aj záujmy znepriatelených cirkví. My sme nerozlišovali, ale pomáhali domácim obyvateľom. Tí na tom boli veľmi zle.“

Po návrate domov sa vracia na „svoj“ Vojenský ústav hygieny a epidemiológie, kde je od roku 1999 zástupcom riaditeľa ústavu. V roku 1997 úspešne absolvuje svoju tretiu atestáciu – po všeobecnom lekárstve, hygieny a epidemiológii tentoraz z hygieny výživy.

UNTAET (júl 2001 – január 2002) – v rámci slovenskej vojenskej poľnej nemocnice OSN LEVEL 2, pôsobí pplk. Ragan ako hygienik epidemiológ a odborník na tropickú medicínu vo Východnom Timore: „Hrozili nám tropické choroby s prírodným výskytom v tejto oblasti juho-východnej Ázie. Okrem iných aj smrtiaca hemoragická horúčka dengue a tropická malária. Počas prvej rotácie nikto z personálu na maláriu neochorel, naopak, vyliečili sme z nej niekoľko desiatok ľudí. Navyše 30 % tamojšieho obyvateľstva, ktorému sme pomáhali, malo tuberkulózu. Jedovaté hady, pavúky a škorpióny sa stali „realitou všedného dňa“. Po návrate na svoje domovské pracovisko sa stal opäť náčelníkom oddelenia hygieny výživy.

UNFICYP (september 2002 – marec 2004) – pplk. Ragan pôsobí na Cypre ako hlavný hygienik celej mierovej misie. „Naozaj nemám rád, ak sa práca vojakov na Cypre niekedy podceňuje alebo nadoceňuje. Nie je to bojová operácia, ide o mierotvornú, tzv. peace-keepingovú misiu, ale naši si tam vždy plnili a plnia povinnosti na výbornú.“ Tri mesiace po ukončení tretej misie nastupuje na Úrad vojenského zdravotníctva MO SR ako riaditeľ oddelenia vojskového zdravotníctva. „V súvislosti s našim vstupom do EÚ a NATO sa menila v roku 2005 celá zdravotnícka legislatíva prijatím tzv. reformných zákonov. Bola to naozaj obrovská legislatíva aj administratívna úloha. Dôsledky týchto zmien, bohužiaľ, ešte stále nepriaznivo citíme na následnom vývoji vojenského zdravotníctva. Zaujímavá bola práca na koordinácii zdravotníckeho zabezpečenia stretnutia Bush – Putin v Bratislave. V rokoch 2005 až 2008 absolvuje postgraduálne vzdelávanie pre zdravotníckych manažérov na Slovenskej zdravotníckej univerzite. Získava titul MPH, t. j. odborník na riadenie zdravotníctva. „Našou snahou je vyladiť vojenský zdravotnícky systém na Slovensku, kvalitou prípravy zdravotníckeho personálu na najvyššej civilnej medicínskej úrovni a vojensky kompatibilný s NATO na podmienky nasadenia do operácií v krízových oblastiach sveta, či už vojenských konfliktov, alebo živelných pohrôm.“

IRACKÁ SLOBODA, (február – september 2006) – pplk. Ragan prichádza na horúcu irackú pôdu ako náčelník obväziska jednotky. „Áno, bolo to naozaj veľmi nebezpečné obdobie. Za pol roka sme zažili 33 minometných a raketových útokov na náš tábor. Práca pri odminovaní a likvidácii nevybuchnutej munície boli extrémne nebezpečné nielen pre vysoké teploty presahujúce 50 °C v tieni, a na slnku dosahovali aj 80 °C, ale aj pre riziko útokov na našu jednotku, či už pri presunoch, alebo priamo pri práci. Po návrate ho povýšili na plukovníka a stal sa náčelníkom odboru zdravotníckej podpory štábu logistiky GŠ OS SR. Mal na starosti zdravotnícky materiál, jeho štandardizáciu a zásobovanie. „Stal som sa vlastne zdravotníckym logistom. Perfektná škola pod velením náčelníka štábu logistiky GŠ OS SR brig. gen. Lubomira Háberla mi rozšírila obzor skrytý v pozadí každého bojového úspechu, a tým je perfektné fungujúca logistika. V operáciách mimo územia domovskej krajiny to platí dvojnásobne.“

Čučoriedkový vrch

„Čučoriedkový vrch – to bola moja doteraz najväčšia výzva,“ pousmeje sa plk. Ragan pri spomienke na ponuku, ktorá prišla v roku 2007 z Heidelbergu. Čučoriedkový vrch – taký je totiž slovenský preklad mesta, kde sídli Veliteľstvo pozemných síl NATO v Európe. „Spomenul som si, ako ma moja mama v detstve každý rok brávala na čučoriedky na Inovec. Aj takéto spomienky dávajú človeku silu. Bez opory rodiny by som svoju prácu robiť na takejto úrovni ani zďaleka nevedel,“ konštatuje. Aj jeho manželka Blažena a dcéra Barbora totiž vedeli, že s vyslaním do Heidelbergu zrejme bude súvisieť i pôsobenie v Afganistane. Stalo sa. Prvého augusta 2008 prevzal funkciu zdravotníckeho poradcu veliteľa Veliteľstva pozemných síl NATO. No nielen to.

„Prišiel som v období, keď sa začala transformácia štruktúry veliteľstva. A to na základe novej koncepcie nasaditeľnosti veliteľstva do operácií NATO. Zisli sme sa v Heidelbergu dobrá partia Slovákov. Ako príslušník štábu JLSG (Spoločnej logistickej podpornej skupiny) pod velením brig. gen. Miroslava Kociana som dostal za úlohu pripraviť plán zdravotníckeho zabezpečenia. Od operačného plánu a jeho príloh, vypracovania štandardných operačných postupov, cez koordináciu zdravotníckych jednotiek poskytovaných jednotlivými krajinami NATO až po zdravotnícky odsun ranených (MEDEVAC), zásobovanie krvou či odstraňovanie zdravotníckeho odpadu.“

Platinových 10 minút

V roku 2009 hlavný veliteľ NATO v Európe rozhodol, že v rokoch 2010 až 2012 veliteľstvo z Heidelbergu vyšle do operácie ISAF v Afganistane po 100 vojakov v polročných rotáciách. „Po polročnej intenzívnej príprave som bol v januári 2010 nasadený na Hlavné veliteľstvo ISAF v Kábuľe ako zdravotnícky plánovač zdravotníckeho oddelenia a lekársky zástupca hlavného lekára ISAF, kanadskej brigádnej generálky Dr. Hilary Jaegerovej. V praxi to znamenalo prípravu hlavných dokumentov zdravotníckej podpory ISAF. Operačný plán bolo treba komplexne prepracovať. Veď ak v čase môjho príchodu bolo v ISAF približne 50-tisíc vojakov, vo februári 2011 boli vybudované kapacity zdravotníckej podpory pre 130-tisíc koalíčných vojakov.“ Plk. Ragan a jeho kolegovia napríklad riešili, kde budú lokalizované nové vojenské poľné nemocnice, ktoré krajiny poskytnú špecializovaný personál a kto dodá preventívno-medicínske tímy a špecializované laboratóriá na identifikáciu jedov, biologických aj chemických toxínov, ako aj environmentálnej záťaže pochádzajúcej z činnosti Afgancov, ale aj vlastných vojsk. „No napríklad to, kto poskytne helikoptéry na evakuáciu zranených, sme riešiť nemuseli. Takéto sily mali k dispozícii iba Američania. Vôbec – ich úloha v zdravotníckom zabezpečení v ISAF je obrovská. Odhadujem, až 90-percentná.“

„Ťažisko zdravotníckeho zabezpečenia je v poskytovaní adekvátnej pomoci zraneným tzv. etapovým odsunovým systémom NATO ROLE 1 až 4,“ uvádza plk. Ragan dôležitú oblasť plánovania. Pokračuje: „Po zranení musí byť podľa zdravotníckych štandardov NATO poskytnutá kvalifikovaná zdravotnícka pomoc v rámci časových noriem stanovených v politicko-vojenských smerniciach a doktrínach NATO, ku ktorým sa aj my v slovenskom vojenskom zdravotníctve hlásime. Napríklad do 10 minút musia byť zabezpečené životné funkcie zraneného. Teda činnosť srdca, dýchanie, zastavenie krvácania, záchrana končatín a očí. To je platinová desatminútovka.“ Ďalšou časovou normou je hodina, dokedy sa zranený musí dostať do nemocnice ROLE 2. Tá musí byť pripravená poskytovať najmodernejšie život zachraňujúce zákony najmä v oblasti traumatológie. Majú najmä typicky vojnový charakter; ide o ťažké poranenia výbuchmi či strelami.“

Následne zraneného prevezú do nemocnice ROLE 3, kde sú pripravení na ďalšie vážne traumatologické, ortopedické či neurochirurgické zákroky. Intenzivisti tu pacienta v spolupráci s ďalšími špecialistami stabilizujú, aby bol schopný dlhého, tzv. strategického prevozu na špeciálne modulárne pripravených prevozných platformách vo vojenských prudových lietadlách až do domovskej krajiny. „Je neskutočné, čo všetko lekári a ďalší zdravotnícky personál na ROLE 3 dokážu. Zachraňujú ľudí, ktorí by ešte pred desiatimi rokmi nemali nádej na prežitie.“ A aké je postavenie ROLE 4? „To sú špičkové zdravotnícke zariadenia, ktoré sa už nenachádzajú v oblasti operácie. Spravidla sú to ústredné vojenské vysoko špecializované nemocnice alebo špecializované vojenské oddelenia univerzitných nemocníc toho-ktorého štátu. Vzhľadom na vzdialenosť do USA z Iraku aj Afganistanu využívajú americké sily svoju Regionálnu vojenskú nemocnicu v Landstuhle v Nemecku. U nás plní úlohu ROLE 4 Ústredná vojenská nemocnica v Ružomberku. Nie je samoúčelné, že existuje, pretože jej lekári sú v

oblasti vojenskej medicíny vysoko kvalifikovaní a kompetentní postarať sa o všetkých zranených a chorých z vojenských operácií komplexne, vrátane protetických náhrad po strato-vých poraneniach a aktívnu rehabilitáciu s postupným opätovným začleňovaním do bežného života a pracovného procesu. Rovnako poskytuje komplexnú starostlivosť o vojenských veteránov.

Dôležitá prevencia a výcvik Afgancov

V oblasti zdravotníckeho plánovania bol plk. Ragan na Hlavnom veliteľstve ISAF zodpovedný aj za preventívnu medicínu. V roku 2010 vypracoval Štandardné operačné postupy v oblasti preventívnej ochrany zdravia pre operáciu ISAF. Odbornú kvalifikáciu a skúsenosti z predchádzajúcich operácií zúročil napríklad aj pri príprave Smernice hlavného lekára ISAF na ochranu pred maláriou a chrípkou. „Aj keď preventívna medicína nie je taká 'fotogenická' ako chirurgia, je nesmierne dôležitá. Vojaci skrátka musia zostať zdraví, aby boli bojaskopní. A ich zdravie ohrozujú parazity, infekcie, nevhodná strava či kontaminovaná voda – a ešte všeličo iné. „Najviac prípadov vojakov, ktorí nie sú bojaskopní, spôsobujú práve tzv. nebojové straty, okrem infekcií aj nebojové úrazy, adaptačné reakcie na stres a nepriaznivé vonkajšie podmienky [napr. choroby z pôsobenia tepla a chladu, dehydratácia, a pod.]“

Cieľené kontroly, laboratórne testy, analýzy, prognózovanie a návrh opatrení pri výskyte prenosných ochorení vo vojenských jednotkách – bez toho sa moderná armáda v boji nezaobíde.“ Plk. Ragan spomína aj na prípad slovenských vojakov. Tých, ktorí v Kandaháre strážia jedno z hlavných kontrolných stanovísk vstupu na základňu

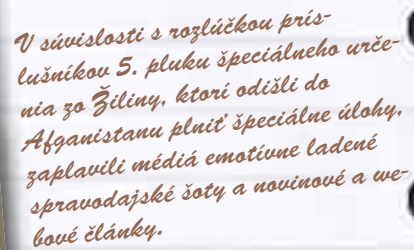
(ECP5). Ohrozuje ich dym z neďalekej vojenskej spalovne odpadov. Spalovňa bola vybudovaná dávno predtým, ako ECP5 a plánovaná nová spalovňa bola iba na papieri... „Ako dočasné riešenie sa mi v rámci prevencie a ochrany zdravia podarilo pre našich vojakov zabezpečiť ochranné dýchacie pomôcky – špeciálne tvárové masky s filtermi, ktoré im umožňujú aj normálnu komunikáciu s prichádzajúcou dopravou. Masky zachytávajú toxické spľodiny horenia, najmä popolček a prachové častice až do veľkosti 1 mikrometra vrátane nebezpečných plynov. Používajú ich aj hasiči v New Yorku a profesionálni bikeri – jazdci na horských bicykloch. Zdravie však chráni iba vtedy, keď ich vojaci pri expozícii škodlivinami aj reálne nosia...”

A ešte jedna mimoriadne dôležitá úloha: „V rámci strategického partnerstva sme radili Afgancom – ako vybudovať vlastný zdravotnícky systém. Ako by zdravotníctvo mohlo fungovať v civile, ale aj v rámci armády a polície. Usporiadávali sme školenia, pomáhali pri definovaní štandardov. Samozrejme – k tomu patrí aj systém plánovania. NATO má záujem čím skôr odovzdať všetky úlohy, ktoré plní ISAF, domácej vláde. S cieľom, aby systém, ktorý preberú, respektíve si s našou pomocou vybudujú, fungoval. No a zdravotníctvo je jeho mimoriadne dôležitou súčasťou.“

Po ukončení nasadenia v Afganistane bol plk. Ragan na materskom veliteľstve NATO v Heidelbergu začlenený do prípravy ďalšieho cyklu NRF. Iste aj preto, že sa osvedčil, vystriedal ho na tejto dôležitej funkcii slovenský kolega pplk. MUDr. Marian Ivan, MPH. Od 1. 8. 2011 po návrate na Slovensko je riaditeľom odboru zdravotníckej podpory Úradu hlavného lekára Generálneho štábu OS SR. Jeho odbor zodpovedá za štandardizáciu a implementáciu zdravotníckych noriem NATO do vnútrorezortnej legislatívy a do systému zdravotníckej podpory OS SR v spojeneckých operáciách.

„Ten, kto nemá dostatok skúseností a odborný prehľad, nemá v našej oblasti na takejto pozícii v štruktúrach NATO ani v spojeneckých operáciách, ako napr. ISAF nádej byť dôstojným a rešpektovaným partnerom. Odvaha a absolútne nasadenie sa totiž považujú za samozrejmosť,“ hovorí plukovník. Naostatok dodáva: „Využil som v podstate všetko, čo som sa v našich ozbrojených silách a aj v misiách naučil. Som vďačný svojim veliteľom aj ostatným kolegom a spolubojovníkom, že som sa to naučiť mohol a šanca, ktorú som dostal, neprekráčala povedľa mňa...”

Prvý raz do vojny. Skutočne?

Naše poslanie plníme už niekoľko rokov aj bez mediálneho ošiaľu. Je preto namieste zdôrazniť a neustále to opakovať, že slovenskí hrdinovia sú už dávno tu v Afganistane – vo vojne, kde im ide o život!

Kto do teba kameňom...

v skafandri, aby postavil robota opäť na pásky. A to je vždy riziko! Naokolo je živé mesto, z ktorého domov sme všetci piskov len na dostrel. ... operátor však bledne uvoľní zovretie klieští robota, valec padá na asfalt a elektronický kolega už stojí opäť pevne na svojich „gumených nohách“. Presvedčili sme sa, že nálož nebude reagovať na vytiahnutie drôtov. Vychádzame teda všetci z vozidla v nepriestrelných vestách, prilbách a so zbraňami. Špecialisti pre pozbieranie dôkazov na ďalšiu analýzu a ja na to, aby som rozdal fľašový pitnú vodu deťom, ktoré sa odrazu odniekiaľ vzali za našim autom. To už k vozidlu prichádzajú aj afganskí policajti s úsmevmi na tvárach, ktoré prezrádzajú radosť z toho, že k explózií nedošlo.

Aj táto záverečná epizóda dokresľuje celkovú situáciu v meste a celej krajine. Nie všetci rozumejú tomu, že im pomáhame budovať krajinu, chránime ich zdravie a životy. Odlišnosť ich kultúry a mentality zasa udivuje nás. Kto do teba kameňom, ty do neho chlebom, hovorí starý biblický text, a v Afganistane to platí dvojnásobne...

Šiesty zmysel v povinnej výbave

Koordinovať pozemnú a vzdušnú palebnú podporu pre jednotky v priamom kontakte s Talibanom, alebo zosúladiť presuny konvojov Afganských bezpečnostných síl po celej krajine, či detailne analyzovať pokrok vo vývoji distriktov provincie, nie sú jednoduché úlohy. Ti, čo ich zvládajú, musia byť nielen zdatní v anglickom jazyku, ale musia mať „šiesty zmysel“ takpovediac v povinnej výbave. Takto vybavení pôsobia na regionálnom veliteľstve Juh aj traja slovenskí dôstojníci. Ich skvelú prácu nedávno ocenil zástupca veliteľa RC-S (Region Command-South – regionálneho veliteľstva Juh) brigády generál Kenneth Dahl.

Je veľmi ťažko preniknúť pod kožu našim trom oceneným kolegom z RCS a dozvedieť sa detaily o ich práci. Naša komunikácia prebieha najmä prostredníctvom e-mailovej pošty. „Mojou prácou je koordiná-

V prípade, že sa koalície jednotky dostanú do priameho kontaktu s protivníkom, spravidla požiadajú o palebnú podporu z nadriadeneho stupňa. Schvaľovací proces musí byť rýchly, pretože bezpečnostná situácia v Afganistane je veľmi dynamická a operácie prebiehajú v rýchlom slede. Na základe generálom schváleného rozkazu na útok dostane žiadajúca jednotka napríklad vzdušnú podporu s adekvátnym množstvom a typom munície. „Ešte pred samotným leteckým útokom musí byť cieľ niekoľko hodín pozorovaný, či už zo zeme, alebo zo vzduchu, aby sme predišli stratám z radov civilného obyvateľstva“, spresňuje slovenský kapitán. „Útok potom sleduje na svojom pracovisku v sále plnej obrovských monitorov, kde je v reálnom čase prenášaný obraz z leteckých záznamových prostriedkov nad bojiiskom. Sála trochu pripomína z filmov známe riadiace stredisko NASA. Dostať sa dovnútra nie je jednoduché, pre vstup „cudzích“ osôb platia prísne pravidlá. V priestoroch celého veliteľstva platí prísny zákaz používania akéhokoľvek záznamového prostriedku, a teda aj fotoaparátu. Po útoku je povinnosťou nášho dôstojníka spracovať „storyboard“, podrobne mapujúci priebeh celej akcie. Oddelenie palebnej podpory následne vyhotoví správu o úspešnom zničení cieľa. Slovenský kapitán musí takisto nepretržite sledovať všetky „kinetické“

meň. Vzápätí ďalší a po
ňom ešte ďalšie.

Na oceľové steny automobilu dopadajú s ostrým zvukom. Vodič je ešte vedľa automobilu, keď ho do chrbta zasiahne pred chvíľou darovaná plná fľaša vody a hneď na to zrazu kameňa...

udalosti na celom území pokrytom vojakmi RC-S. So styčnými dôstojníkmi zo všetkých podriadených brigád synchronizuje ich operačné činnosti.

Ďalší kapitán v štábe veliteľstva RC-S sa stará o to, aby sa Afganské bezpečnostné sily dokázali prepravovať po zemi čo najbezpečnejšie. Predstavte si konvoj vojenských vozidiel s celkovou dĺžkou 30 kilometrov, ktorý sa pomaly sunie dva týždne cez niekoľko provincií. Stovky vojakov presúvajúcich sa v kolóne musia mať prestávky na odpočinok, stravovanie, doplnenie paliva. V prípade prevozu munície potrebujú ozbrojenú ochranu na úsekoch cesty, ktorú im poskytnú koaličné jednotky, cez ktorých priestor zodpovednosti práve prechádzajú. To všetko musí náš dôstojník koordinovať tak, aby neopovplyvnil ostatnú činnosť na pozemných komunikáciách na území celého Afganistanu.

Všetky činnosti koalíčných vojsk na území Afganistanu smerujú k postupnému odovzdaniu zodpovednosti za jednotlivé distriktly a provincie Afganským bezpečnostným silám. Jedným z analytikov na Regionálnom veliteľstve – Juh je aj šikovný slovenský podporučík pracujúci v Skupine posudzovania Afganistanu [Afghan Assessment Group – South]. „Moju náplňou práce je zhromažďovať všetky informácie o jedenástich distriktoch provincie Kandahár z troch spomínaných oblastí,“ vysvetľuje. Informácie zo všetkých veliteľstiev zhromažďuje hlavný štáb operácie ISAF (IJC – ISAF Joint Command), ktorý dáva odporúčania veliteľovi operácie ISAF, ako postupovať v konkrétnych provinciách. Skupiny posudzovania Afganistanu fungujú na všetkých regionálnych veliteľstvách operácie ISAF a ich príslušníci raz za osm týždňov diskutujú prostredníctvom videokonferencie spolu s hodnotiacou skupinou hlavného štábu ISAF, ktorý sídli v Kábuli. Analýzy po schválení veliteľom ISAF sú dôležitým podkladom pre veliteľov brigád [task forces] pri riadení operácie v ich oblastiach.

... a na záver

Prácu našich vojakov v štáboch vojenských operácií ľudia nie vždy chápu správne. Najmä doma na Slovensku podobné funkcie civilní podceňovali. Treba si však uvedomiť, že akýkoľvek vojak, môže byť na bojisku úspešný iba vtedy, keď má dostatok informácií a analýz o priestore, v ktorom bude pôsobiť. Jeho úspešnosť závisí aj od včasnej prepravy na miesto určenia, a už priamo v boji sa spoľieha na pevný podporu zo zeme alebo zo

vzduchu. Po úspešnej akcii sa takýto vojak stáva hrdinom. O tých, ktorí mu k úspechu pripravujú cestu, sa vie zvyčajne málo, pretože nie sú zablatení alebo plaziaci sa v prachu na fotografiách vojnových reportérov. Ich miesto je za počítačami, nad mapami a schémami, vo víre množstva informácií. Ich odporúčania vďaka ich „siestemu zmyslu“ pomáhajú vojakom prežiť na bojovom poli a obe strany to dobre vedia. Preto hrude bojovníkov, i našich mužov vo veliteľstve, bude zdobiť rovnaká medaila.

100 lietadiel a 500 účinkujúcich, parádne predstavenia. Zvukovo efektné výbuchy, vzdušný súboj nadzvukových stíhačiek alebo vojenský prepád. To všetko a oveľa viac obdivovali desaťtisíce divákov 27. – 28. augusta na letisku Sliač.

/ Lukáš MILAN

/ Foto Ivan KELEMENT

Veľ'kolepý sviatok lietania

Najväčšia letecká udalosť roka na Slovensku Medzinárodné letecké dni – SIAF 2011 sa na vojenskom letisku Sliač konali po prvýkrát. „Lietanie a letectvo je prirodzene späté s vojenstvom ako takým a teda aj s našimi ozbrojenými silami. Na tomto krásnom podujatí videli návštevníci statické aj dynamické ukážky leteckej techniky, ktorú naši profesionálni vojaci používajú pri svojej každodennej práci,“ povedal minister obrany Ľubomír Galko.

Na najväčšiu leteckú udalosť roka na Slovensku sa prišli pozrieť tisíce ľudí z celého Slovenska. Niektorých prilákala neopakovateľná atmosféra silných strojov, iných zvedavosť, či túžba vidieť napríklad kúsok leteckého umenia. Pravdepodobne najväčší záujem bol o prehliadku unikátneho priskumného lietadla NATO E-3 Sentry Awacs a akrobatické kreácie maďarského pilota Zoltána Veresa. Lietadlá návštevníkom predvádzali nenapodobiteľné prvky leteckej akrobacie. Osobné stretnutia s pilotmi a ľuďmi, ktorí milujú lietadlá a lietanie boli neopakovateľným zážitkom.

Minister Galko ocenil profesionalitu všetkých pilotov, ktorí leteckú šou robia. „Ak sa človek rozhodne čokoľvek robiť, mal by sa snažiť o to, aby to robil najlepšie, ako mu to jeho schopnosti dovoľujú. Myslím, že piloti, či už naši alebo zahraniční dokázali, že sa tohto pravidla držia,“ dodal.

TECHNIKA

NOVINKY • TRENDY • VÍZIE

Chinook Mk 6 pre RAF

Britský minister obrany Liam Fox uviedol v závere augusta, že RAF dostane na základe nedávno uzatvoreného kontraktu 14 vrtulníkov typu CH-47 Chinook, ktoré patria k ťažným koňom prvolíniových britských jednotiek, momentálne v Afganistane. Nové stroje verzie Mk 6 by mali priniesť výrazné zvýšenie mobility pozemných jednotiek počas bojových operácií. Veľká Británia má najväčšiu flotilu strojov Chinook v Európe a po naplnení najnovšieho kontraktu sa ich počet zvýši na 60 kusov. Na ilustrácii je počítačom vygenerovaná verzia stroja, kde sú dobre viditeľné všetky modernizácie a zmeny v porovnaní so staršími Chinookmi.

CH-47 Mk 6 má nový trup z jednej časti s avionikou podľa britskej špecifikácie, infračervený systém FLIR, záchra-

nárske žeriavové rameno či systémy vlastnej ochrany. Kontrakt má hodnotu miliardu libier a zahŕňa vývoj, výrobu a päťročnú servisnú podporu nových strojov Chinook. Prvý vrtulník na počiatkové skúšky a testy dostane

RAF v roku 2013 a mal byť zaradený do služby v máji 2014. Dodávka verzií Mk6 by mala byť ukončená do konca roka 2015. Tri stroje by mali byť operačne spôsobilé už na začiatku 2015, všetky zvyšné do začiatku roka 2017.

Ilustrácia Boeing

V septembri sa úspešne skončil prvý test viacúčelového transportného a tankovacieho lietadla A39-002 KC-30A v službe austrálskych vzdušných síl. Stroj vzlietol zo základne Amberley a jeho let trval dve hodiny a 45 min. Začal sa tým proces posudzovania letových vlastností stroja. Počíta sa, že počiatočnú operačnú spôsobilosť dosiahne typ v druhej polovici roka 2012. Vzdušné sily Austrálie získali prvé dva stroje KC-30A v júni 2011, ďalšie dva by mali dostať v závere roka. Posledný stroj už Qantas Defence Services tiež preberá z A330-200 a mal by byť dodaný v budúcom roku.

dva úspešné útoky na pozemné ciele navyše, čím potvrdil napredovanie vývoja systému pre britskú armádu v rámci programu, ktorý sa začal v marci 2010. Testy znamenajú, že relatívne lacný systém, ktorý s odpálením munície vyčkáva podľa potreby, pre použitie v každom počasí, 24 hodín denne by mohol byť Londýnom zavedený do služby podľa plánu v budúcom roku. Systém ponúka vysoko presné útoky v rôznych scenároch konfliktu. Munícia Fire Shadow dokáže eliminovať citlivý cieľ s kruhovou odchýlkou jeden meter, pričom prostriedok dokáže čakať vo vzduchu na útok 10 hodín a pohybovať sa s dosahom max. 150 km.

predajom zbraní do Saudskej Arábie v celkovej hodnote 886 mil. USD. Predaj by mal zahŕňať húfnice, radary, muníciu a príslušné náhradné diely, výcvikovú a logistickú podporu. Ríjád má záujem podľa správy o 36 ťahaných húfníc M777A2, 54 húfníc M119A2, 6 radarov AN/TPQ-36(V) Fire Finder, 24 pokročilých systémov AFATDS, ~ 60 viacúčelových vozidiel M116SA1, 120 M1151A1, 252 M1152A1 a ďalšie rôzne kolesové a pásové podporné vozidlá.

sa mala uskutočniť na palube lode USS Wasp (LHD 1) už na jeseň v tomto roku.

Polské vzdušné sily sa rozhodli pre tzv. malú modernizáciu svojich stíhačích lietadiel Mig-29 v počte 16 kusov, z čoho by mali byť tri dvojmiestne verzie UB. Kontrakt má hodnotu 44,5 mil. USD a je zameraný na výmenu terajšej avioniky, inštaláciu nových počítačov bojových misií a dátových zberníc podľa štandardu MILSTD-1553, modulov družicovej navigácie GPS a ďalších elektronických zariadení. Vymenené by mali byť aj podvozkové systémy za typ od amerického dodávateľa. Modernizované stroje našich severných susedov by mali rozšíriť bojové možnosti Mig-29 s cieľom, aby aspoň jedna ich letka bola v operačnej prevádzke až do roku 2030.

Štyria testovací piloti F35B začali 14. septembra nácviť, aby mohli uskutočniť skúšku pristávania na palube reálneho plavidla. Stroj už má za sebou skúšku letovej obálky a malo by sa začať so skúškami v námornom prostredí. Samotná prvá skúška by

Spolonosť MBDA 15. septembra oznámila, že zbraňový systém Fire Shadow úspešne ukončil sériu predvádzacích skúšok a

Úrad pre spoluprácu v obrannej a bezpečnostnej oblasti potvrdil americkému Kongresu 19. septembra, že súhlasí s

Skúšky plavidla Dixmude

Francúzske lodenice DCNS začali 19. septembra ďalšie skúšky na mori s tretím plavidlom triedy Mistral pomenovaným Dixmude. Prvé sa uskutočnili v apríli 2011. Počas testov sa konštruktéri sústredili na skúšanie spojenia, prieskumu a prehľadu (3D radar), navigácie a bojového systému manažmentu. Dixmude vyplávala na more z Toulonu s plnou posádkou 170 mužov francúzskeho námorníctva, 30-členným tímom DCNS, subdodávateľa STX a úradu DGA. Plavidlo by malo byť odovzdané akvizíčnému úradu DGA na začiatku roka 2012 a zaradené do služby o rok neskôr.

Prvé dve lode triedy Mistral a Tonnerre boli dodané francúzskemu námorníctvu v roku 2006 a 2007. Trieda Mistral má dĺžku 199 m, celkový výťah 21 500 t a maximálnu rýchlosť 35 km/h (19 uzlov). Ponúka kapacitu prepravy 450 vojakov a 16 ťažkých vrtulníkov plus jednu z viacerých možností: dvoch vznášadiel, dvoch nových rýchlych vylodovacích plavidiel EDAR, štyroch vylodovacích plavidiel typu LCM alebo tretinu mechanizovaného pluku s obrnenými vozidlami s celkovo užitočným zatažením 1 000 t.

foto MO Francúzska

/ PhDr. Ján DOLINAY

/ foto archív redakcie a autora

V siedmej časti seriálu o výzbroji OS SR, armád našich susedov, niektorých ďalších spojencov v Severoatlantickej aliancii, ako aj iných krajín sa budeme zaoberať samohybným delostrelectvom, a to najmä zbraňovými systémami kalibru 155 mm, ktorý sa pre túto kategóriu zbraní v NATO stal štandardom.

Modernizovaná slovenská 155 mm ShKH Zuzana 2

Samohybné delá naše a od susedov

História

Samohybné delostrelectvo sa objavilo za 1. svetovej vojny (1914 – 1918) krátko po vzniku tankov, ktoré priam ponúkli možnosť zvýšiť mobilitu klasického poľného delostrelectva jeho spojením s tankovým podvozkom.

Prvé samohybné 155 mm delá postavili Francúzi na tankových podvozkoch Schneider a St. Chamond, nasledovali Briti, ktorí posadili Birchovo 18-librové delo na Vickersov tankový podvozok, ale najväčší impulz rozvoju týchto zbraní na začiatku 2. svetovej vojny (1939 – 1945), ktorá plne potvrdila ich opodstatnenosť, dali Nemci. Ti v roku 1940 umiestnili 150 mm húfnicu na podvozok tanku PzKpfw I a v krátkom čase vyrobili 282 kusov s názvom SIG33 (Schwere Infanterie Geschütz – ťažké pechotné delo). Nasledoval tzv. Hummel (Čmeliak), ktorý niesol dlhšiu húfnicu rovnakého kalibru na podvozku tanku PzKpfw III a vyrobili ho okolo 600 kusov. Ažda najznámejšími a najrozšírenejšími nemeckými „samohybkami“ tejto vojny však boli Sturmgeschütz III (útočné delo) na podvozku PzKpfw III a stíhač tankov Hetzer (Šváč) na podvozku pôvodne čs. ľahkého tanku LT-38, oba so 75 mm kanónmi. Na opačnej strane frontov treba spomenúť britského Bishops (Biskup) z roku 1942 s 25-librovým delom na podvozku tanku Valentine, americký 105 mm M7 Priest (Pastor) z rovnakého roku na podvozku tanku M3 a neskôr na podvozku M4 Sherman a sovietske 85 mm SU85 na podvozku T-34, ako aj 122 mm ISU-122 a 152 mm ISU-152, oba na podvozku ťažkého tanku KV-1.

Ďalší rozmach samohybného delostrelectva nastal v druhej polovici 60. rokov minulého storočia. V roku 1966 vznikol švédsky 155 mm samohybný kanón Bofors Bandkanon s automatickým zásobníkom na 14 nábojov. O čosi neskôr prišla britsko-nemeckotalianka ťahaná 155 mm húfnica FH70 s hlavňou dlhou 39 kalibrov, čo bolo oveľa viac, ako

bolo dovtedy pri húfniciach bežné, takže sa začalo vžívať jej označenie kanónová húfnica. Zbraň s hlavňou tejto dĺžky sa na istý čas stala štandardom pre samohybné kanónové húfnice (ShKH). Prelom vo vývoji samohybného delostrelectva koncom 70. rokov priniesla francúzska 155 mm ShKH GCT 155 s plne automatizovaným systémom riadenia palby.

Technický exkurz

Samohybné delostrelectvo je vlastne poľné delostrelectvo na pásovom či kolesovom podvozku. Môže plniť rovnaké úlohy ako ďalekonosné ťahané, pričom je mobilnejšie, ako aj úlohy priamej podpory, čiže je schopné paľbou hornou skupinou uhlov balistickej krivky bez priameho kontaktu ostreľovať nepriateľské spravidla plošné, resp. hromadné ciele na vzdialenosť až niekoľkých desiatok kilometrov, ale aj ničiť konkrétne ciele (zbrane, techniku, opevnenia a pod.) priamou strelbou podobne ako tanky, hoci to nie je jeho primárna úloha, a preto má aj slabšiu pasívnu, prípadne aktívnu ochranu, ktorej parametre výrobcovia väčšinou utajujú.

Pri najmodernejších samohybných delostreleckých systémoch súčasnosti je už samozrejmosťou automatické nabíjanie zo špeciálnych zásobníkov, ako aj počítačový systém vyhľadávania a zameriavania cieľov a riadenia palby. Hoci existujú i samohybné delá s väčším kalibrom, schopné strieľať dokonca taktickou jadrovou municiou, pri ShKH sa štandardom stal kaliber 155 mm a dĺžka ich hlavne sa optimalizovala na 52 kalibrov. Veľkým vývojom prešla i munícia, ktorá je pri tomto kalibri už prakticky výlučne delená a popri štandardnej s dosahom okolo 30 km sa čoraz častejšie uplatňuje i špeciálna s predĺženým doletom. Najčastejšie typu ERFB-BB (Extended Range Full Bore – Base Bleed)

Sovietsku 152 mm ShKH 2S19 Msta má vo výzbroji aj Ukrajina

so strelou s aerodynamickými krídelkami. Na jej dne sa navyše spaľuje špeciálny prach, ktorého plyny znižujú turbulenciu za strelou, znižujú aerodynamický odpor prostredia a ešte viac predlžujú dolet, a to až za hranicu 40 km!

Takmer všetky špičkové ShKH súčasnosti sú schopné strieľať aj v salvovom režime MRSI (Multiple Rounds Simultaneous Impact), pri ktorom pomocou úpravy munície a námeru hlavne dopadá niekoľko striel na rovnaký cieľ takmer naraz, čo významne znásobuje efekt palby.

Naše samohybné delostrelectvo

V roku 1993 zdedila SR po čs. armáde 135 kusov 152 mm ShKH vz. 77 Dana a 49 kusov 122 mm samohybných plávajúcich húfníc 2S1 Gvozdička sovietskeho pôvodu. Pri redukovaní OS SR boli tieto zbrane postupne presunuté do rezervy. Dnes samohybné delostrelectvo OS SR reprezentuje 16 ShKH vz. 2000 Zuzana. Tento 155 mm vežový zbraňový systém s dĺžkou hlavne 45 kalibrov na kolesovom podvozku 8 x 8 Tatra VP31 vznikol ďalším vývojom 152 mm ShKH Dana a Ondava. Danu s hlavňou dlhou 42 kalibrov vyvinuli v polovici 70. rokov v ŽTS Dubnica nad Váhom a v rokoch 1979 až 1989 vyrobili takmer 700 kusov pre čs. armádu i na export (Libya, Poľsko, ZSSR a následne Kazachstan a Gruzínsko). V dobe vzniku to bola progresívna a vo svojej kategórii výborná zbraň [pozri tabuľku základných parametrov a výkonov]. Nasledovať ju mala 152 mm Ondava s predĺženou hlavňou, ktorá však už do výroby neprišla a v roku 1992 ju nahradil projekt 155 mm ShKH Zuzana vz. 2000. V ňom už pokračovala samostatná SR a po začatí sériovej výroby v roku 1998 zaviedla Zuzanu i do výzbroje.

Zuzana sa radí k najvyššejším samohybným delostreleckým zbraňam súčasnosti. Jej palubný počítač spojený s navigačným a polohovacím systémom je na úrovni 21. storočia. V automatickom režime nabíjania vystrelí 6 rán v prvej a 5 rán v každej nasledujúcej minúte. Dokáže strieľať

aj v salvovom režime MRSI. S municiou ERFB-BB dostrelí až do vzdialenosti 39,6 km. Okrem OS SR 12 kusov Zuzany slúži aj v gréckej cyperskej národnej garde.

Súbežne s príchodom Zuzany sa zdokonaľovala aj Dana. Do výbavy modernizovanej 152 mm ShKH vz. 77/99 MODAN pribudol výkonný palubný počítač kompatibilný so systémom Zuzany, ktorý výrazne zlepšil efektivitu palby a umožnil znížiť počet členov posádky z piatich na štyroch. Modernizovaná Dana tak bola schopná plniť palebné úlohy autonómne i v centralizovanom režime v automatizovanom systéme velenia DELSYS podobne ako Zuzana. Libya použila svoje Dany v 80. rokoch minulého storočia v konflikte s Čadom, Gruzínsko ich nasadilo v roku 2008 vo vojne s Ruskou federáciou a v tom istom roku ich Poľsko so svojimi vojakmi vyslalo aj do Afganistanu.

Žiada sa dodať, že popri kolesovej Zuzane vznikla aj jej pásová verzia Himalaya na podvozku tanku T-72M1 s rovnakou vežou i výzbrojou, ale zvýšenou priechodnosťou v teréne. Jej názov napovedá, že mala ambíciu preniknúť najmä na indický trh, čo sa však zatiaľ nestalo.

V roku 2003 začala spoločnosť Konštrukta – Defence Trenčín v spolupráci s firmou TANAX, MH SR a MO SR pracovať na ďalšej modernizácii Zuzany s názvom 155 mm ShKH Zuzana 2, ktorej prvý prototyp predstavili na výstave IDEE 2004 v Trenčíne.

Poľská 155 mm ShKH AHS Krab

Ide o autonómny automaticky nabíjaný systém na upravenom podvozku 8 x 8 Tatra VP31 s jednomiestnou kabinou vodiča, disponujúci špičkovým systémom detekcie a riadenia palby a nesúci 155 mm kanónovú húfnicu s hlavnou dĺhou 52 kalibrov, ktorá s muníciou ERFB-BB umožňuje dostrel až 41,5 km! V automatickom režime dokáže vystreliť 8 rán za minútu alebo 22 rán za 3 minúty. Keďže je zrejme, že OS SR zdroje na jej zavedenie mať nebudú, jej exportné možnosti sú otázne.

Samohybné delá našich susedov

Armáda ČR si po rozdelení spoločného štátu ponechala niekoľko desiatok kusov sovietskej 122 mm húfnice 2S1 Gvozдика (ktorú však do roku 2000 zo svojej výzbroje vyradila), ako aj 273 kusov 152 mm ShKH Dana. V súčasnosti nedisponuje žiadnym samohybným ani ťahaným delostreleckým systémom v štandardnom kalibri NATO 155 mm, ale stále využíva 164 húfnic Dana, ktorých technická životnosť sa však končí v roku 2014. Možno ich nahradí modernizovaná 152 mm ShKH Dana-M1 CZ, ktorú firma Excalibur Army z Prahy s úspechom predstavila na výstave IDET 2011 v Brne. K jej najdôležitejším vylepšeniam patrí nový systém riadenia palby, upravený podvozok z Tatry Kopřivnice a prepracovaná kabína. Ďalšie parametre a výkony zatiaľ ešte nie sú príliš známe.

V roku 1983 Poľsko kúpilo 111 kusov čs. 152 mm ShKH Dana, ktoré doplnili viac ako 500 kusov 122 mm sovietskych húfníc 2S1 Gvozдика a licenčne v Poľsku vyrábaných húfníc 2S1T Goździk. Neznámy počet húfníc Dana (ktoré sa neskôr tiež vyrábali v Poľsku v licencii ako Dana-T wz. 77) poľská armáda stále používa a nasadila ich dokonca aj v Afganistane. V priebehu tohto roka sa však jadrom poľského samohybného delostrelectva má stať prvých 8 kusov 155 mm ShKH AHS Krab. Ide vlastne o licenciu britskej 155 mm ShKH AS-90 Braveheart, ktorej veža so zbraňou dĺhou 52 kalibrov sa v Poľsku spája s domácim pásovým podvozkom UPG a systémom riadenia palby Topaz. Poľská armáda plánuje v dohľadnej budúcnosti do svojej výzbroje zaradiť až 50 týchto delostreleckých systémov a hovorí sa aj o záujme osloviť indický trh projektom, ktorý by mal spojiť licenčnú vežu Braveheart s podvozkom z tanku T-72.

Ukrajinská armáda po rozpade ZSSR získala z arzenálu bývalej sovietskej armády aj značné množstvo delostreleckých zbraní, vrátane samohybných delostreleckých systémov, a to 638 kusov 122 mm samohybnéj húfnice 2S1 Gvozдика, 500 kusov 152 mm ShKH 2S3 Akacija, neznámy počet 152 mm samohybných diel 2S5 Giatsint a 40 kusov 152 mm ShKH 2S19 Msta (bližšie pozri tabuľku), ktoré, zrejme už v zredukovanej miere, stále používa. Vzhľadom na hospodársku situáciu a politickú orientáciu krajiny pravdepodobne v tejto oblasti v blízkej budúcnosti podstatné zmeny nenastanú.

Maďarská armáda mala v minulosti vo výzbroji neznámy počet 122 mm samohybných húfníc 2S1 Gvozдика a 18 kusov 152 mm ShKH 2S3 Akacija sovietskej výroby, ktoré však už z výzbroje vyradila. V súčasnosti nedisponuje žiadnym samohybným hlavným delostreleckým systémom a nie je ani známe, či ho v budúcnosti mieni zaviesť. V rámci ťahaného hlavného delostrelectva má stále vo výzbroji 305 kusov sovietskej 152 mm kanónovej húfnice M1955.

Rakúsky Bundesheer v súčasnosti disponuje 80 kusmi 155 mm samohybnéj húfnice M109A2 a M109A5Ö americkej proveniencie. Ide o modifikácie zbrane, ktorú pozemné sily a námorná pechota USA prijali do výzbroje začiatkom 60. rokov minulého storočia a ktorá je pravdepodobne najrozšírenejším samohybným delostreleckým systémom na svete, keďže v základnom vzore M109 a v nasledujúcich modernizáciách M109A1 až M109A6 Paladin ho vyrobili v počte viac ako 4 000 kusov a produkcia stále pokračuje. Húfnice M109 slúžia v armádach viac ako 30 krajín!

Najzaujímavejšie „samohybky“ v ďalších krajinách

Z vežových ShKH s pásovým podvozkom treba rozhodne spomenúť britskú 155 mm ShKH AS-90. Do výzbroje prišla v roku 1993, ale keďže niesla iba 39 kalibrov dlhú hlavň, výkonmi príliš neoslnila a s klasickým strelivom mala maximálny dostrel iba 25 km. V roku 2002 firma BAE Systems prijala zákazku zmodernizovať 96 kusov tejto húfnice na zbraň s hlavnou dĺhou 52 kalibrov a ďalšími zlepšeniami. Vznikol delostrelecký systém AS-90M Braveheart, schopný s muníciou s dlhým doletom ERA strieľať až do vzdialenosti 60 km! Ním sa inšpiroval už spomínaný poľský systém AHS Krab, ktorý má však so strelivom ERFB-BB maximálny dostrel „iba“ 40 km.

K najvýkonnejším ShKH na svete patrí aj nemecká vežová 155 mm ShKH PzH 2000, zavedená do výzbroje v roku 1998 v počte 185 kusov. Z nich bolo neskôr 31 prevedených do rezervy na prípadnú konverziu na ľahší model (projekt AGM – Artillery Gun Module) schopný leteckej prepravy, a tak dnes Bundeswehr disponuje 154 aktívnymi kusmi. Niekoľko PzH 2000 už nasadili v Afganistane najskôr holandské a potom i nemecké expedičné sily. Holandsko má v súčasnosti 24 aktívnych a 40 rezervných PzH 2000 a túto húfnicu kúpilo aj Taliansko (70 kusov) a Grécko (36 kusov).

PzH 2000 s dĺžkou hlavne 52 kalibrov má v automatickom režime kadenciu 8 rán za minútu a dokáže strieľať aj 5-ranové salvy v režime MRSI. S muníciou ERFB-BB má dostrel 40 km, ale v apríli 2006 pri pokusoch so špeciálnym strelivom (Denel V-Lap) dostrelila do vzdialenosti až 56 km s perspektívou prekonať v budúcnosti i hranicu 60 km!

V rámci spomenutého projektu AGM už firma Krauss-Maffei Wegmann (ktorá s firmou Rheinmetall vyrobila PzH 2000) tento raz v spolupráci s General Dynamics v roku 2008 vyvinula 155 mm vežovú ShKH Donar (boh hromu z germánskej mytológie, ekvivalent severského boha Thora) na pásovom podvozku s bojovou hmotnosťou 31,5 t (PzH 2000 má hmotnosť až 55,8 t). S muníciou ERFB-BB má maximálny dostrel 40 km, automatickú kadenciu 6 rán za minútu a dokáže strieľať i v režime MRSI, a to 4-ranovými salvami. Možno ju prepravovať aj letecky, avšak zatiaľ iba lietadlami Airbus A400M, pre-

tože pre súčasné transportné lietadlá C-130 Hercules či C-160 Transall je tento systém stále príliš ťažký a objemný. O zavedení Donara do výzbroje Bundeswehru ešte rozhodnutie nepadlo.

Zatiaľ čo Grécko si pri budovaní samohybného delostrelectva zvolilo nemecký systém PzH 2000, jeho stredomorský partner v NATO, ale sok v otázke Cypru Turecko prijalo v rokoch 2001 až 2009 do výzbroje 150 kusov vlastnej vežovej 155 mm ShKH T-155 Firtina (Búrka) s hlavnou dĺhou 52 kalibrov, ktorá je licenciou juhokórejského systému K9 Thunder (Hrom) firmy Samsung Techwin. So špeciálnou muníciou má táto zbraň dostrel až 56 km a Turci ju už použili v boji na prelome rokov 2007 – 2008, kedy ostreľovali pozície kurdských povstalcov na severe Iraku.

Na americkú 155 mm samohybnú húfnicu M109 sa vzhľadom ponáša francúzska vežová 155 mm ShKH AMX 30 AuF1, ktorej názov napovedá, že používa podvozok známeho francúzskeho tanku AMX 30. Má prekvapujúco silné pancierovanie, na čele veže a korby hrubé až 100 mm, ale ostatné parametre sú skôr priemerné. Francúzska armáda má k dispozícii 134 kusov tejto húfnice a niekoľko ich nasadila aj v misii IFOR, kedy pri obliehaní Sarajeva nimi ostreľovala delostrelecké pozície bosnianskych Srbov.

V roku 1995 vznikol medzinárodný švédsko-nórsky projekt s názvom Archer Artillery System alebo Archer – FH77BW L52, ktorého výsledkom je bezvežová plne automatická 155 mm ShKH s dĺžkou hlavne 52 kalibrov na kolesovom podvozku 6 x 6 Volvo A30D. Armády oboch krajín majú mať v tomto roku po 24 kusov tohto systému a ďalších 700 kusov postupne nakúpia ozbrojené sily Kanady, Indie a Nigérie. Systém Archer je výnimočný najmä nabíjacím automatom, ktorý umožňuje z 20-nábojového zásobníka vystreliť 20 rán za 2,5 minúty alebo 3-ranovú salvu v režime MRSI za 15 sekúnd. Obdivuhodný je aj maximálny dostrel zbrane so špeciálnou presne navádzanou (GPS) muníciou Raytheon/Bofors XM982 Excalibur, a to až 60 km!

Na škandinávského Archera sa vzhľadom dost ponáša takisto bezvežový projekt súkromnej firmy Soltam Systems ATMOS 2000 (Autonomous Truck Mounted howitzer System). Jeho 155 mm húfnica dlhá 52 kalibrov dokáže s muníciou ERFB-BB dostrieľať do vzdialenosti 41 km a pre nás je zaujímavá najmä preto, že používa kolesový podvozok 6 x 6 Tatra T815 VVN a okrem ozbrojených síl Indie, Kamerunu a Ugandy ju používajú aj armády Slovenska a Rumunska. Rumuni však s vlastným podvozkom 6 x 6 ROMAN 26.360 DFAEG a názvom ATROM.

Na záver ešte jedna zaujímavosť z Balkánu. Srbská armáda začala v roku 2006 do výzbroje zavádzať novú bezvežovú 155 mm ShKH NORA B-52 (Novo Oružje Artiljerije) s dĺžkou hlavne 52 kalibrov na kolesovom podvozku 8 x 8 FAP 2832 (srbská licencia Mercedes-Benz), ktorá je modifikáciou staršej 152 mm ShKH M84 NORA-A. Širšej verejnosti zbraň predstavili na zbrojárskom veľtrhu „Partner 2009“ v Belehrade, pričom sa srbskí predstavitelia netajili jej značnými exportnými ambíciami.

Tabuľka základných parametrov a výkonov (Podvozok P je pásový podvozok, K kolesový, Hmotnosť je bojová hmotnosť, Dĺžka je max. dĺžka s hlavnou dopredu, číslo za lomkou v údají Výzbroj je dĺžka hlavne v kalibroch, Dostrel je maximálny s najúčinnnejšou muníciou). *otáznik znamená, že príslušný údaj výrobca utajuje, alebo ho nemožno zistiť z iných príčin

Model Posádka Podvozok	Hmotnosť Pancier Merný tlak	Dĺžka Šírka Výška	Výkon motora	Mer. výkon (kW/t)	Výzbroj Kadencia Dostrel	Námer (elevácia) Odmer	Max. rýchl. Dojazd
2S1 Gvoz- dika 4 osoby (P)	16 t 20 mm 0,49 kg/cm ²	7,26 m 2,85 m 2,73 m	220 kW 300 hp	13,75	122 mm/39 5 rán/min 21,9 km	−3 až +70° 360°	60 km/h
2S3 Akacija 4 osoby (P)	27,5 t 15 mm 0,59 kg/cm ²	8,4 m 3,25 m 3,05 m	383 kW 520 hp	13,9	152 mm/27 4 r/min 17,3 km	−4 až +60° 360°	63 km/h 500 km
2S19 Msta 5 osôb (P)	42 t ? ?	11,9 m 3,38 m 2,99 m	626 kW 840 hp	14,9	152 mm/47 8 rán/min 40 km	−4 až +68° 360°	60 km/h 500 km
ShKH vz. 77 Dana 5 osôb (K)	29 t 12,7 mm ?	11,2 m 3 m 2,85 m	265 kW 360 hp	9,14	152 mm/42 5 rán/min 20 km	−4 až +70° 220°	80 km/h 740 km
Vz. 2000 Zuzana 4 osoby (K)	28,8 t ? ?	12,9 m 3,01 m 3,3 m	265 kW 360 hp	9,16	155 mm/45 6 rán/min 39,6 km	−3,5 až +70° 120°	80 km/h 750 km
ShKH Himalaya 4 osoby (P)	28,4 t ? 0,54 kg/cm ²	12,9 m 3,01 m 3,3 m	573 kW 780 hp	19,7	155 mm/45 6 rán/min 39,6 km	−3,5 až +70° 360°	80 km/h 750 km
ShKH Zuzana 2 4 osoby (K)	32 t ? ?	14,2 m 3,02 m 3,52 m	330 kW 449 hp	10,3	155 mm/52 8 rán/min 41,5 km	−3,3 až +70° 120°	80 km/h 600 km
AHS Krab 5 osôb (P)	52,1 t ? ?	11,6 m 3,4 m 3,8 m	625 kW 850 hp	12	155 mm/52 6 rán/min 40 km	−5 až +70° 360°	60 km/h ?
AS-90 5 osôb (P)	45 t 17 mm 0,90 kg/cm ²	9,90 m 3,5 m 2,49 m	493 kW 660 hp	10,9	155 mm/52 6 rán/min 30 km	−5 až +70° 360°	55 km/h 370 km
M109 4 osoby (P)	24,9 t ? 0,85 kg/cm ²	9,1 m 3,15 m 3,28 m	336 kW 450 hp	13,4	155 mm/39 4 rany/min 30 km	−3 až +75° 360°	56 km/h 350 km
PzH 2000 5 osôb (P)	55,8 t ? ?	11,7 m 3,58 m 3,06 m	747 kW 1 000 hp	13,6	155 mm/52 8 rán/min 40 km	−2,5 až +65° 360°	60 km/h 420 km
Donar 2 osoby (P)	31,5 t ? ?	10,3 m 3 m 3 m	538 kW 720 hp	15,4	155 mm/52 6 rán/min 40 km	0 až +70° 360°	60 km/h 500 km
T-155 Firtina 5 osôb (P)	56 t ? ?	12 m 3,5 m 3,43 m	747 kW 1 000 hp	13,3	155 mm/52 8 rán/min 56 km	−2,5 až +70° 360°	66 km/h 480 km
K9 Thunder 5 osôb (P)	47 t ? ?	12 m 3,4 m 2,73 m	747 kW 1 000 hp	15,9	155 mm/52 8 rán/min 56 km	−2,5 až +70° 360°	67 km/h 480 km
AMX 30 AuF1 GCT 4 osoby (P)	43,5 t až 100 mm ?	10,2 m 3,1 m 3,17 m	507 kW 680 hp	11,8	155 mm/45 8 rán/min 30 km	+1 až +66° 360°	60 km/h 450 km
Archer Art. System 4 osoby (K)	30 t ? ?	14,1 m 3 m 3,9 m	250 kW 340 hp	8,3	155 mm/52 20 r/2,5 min 60 km	0 až +70° 140°	70 km/h 500 km
ATMOS 2000 6 osôb (K)	22 t 2,65 m ?	9,5 m 2,65 m 3,24 m	235 kW 315 hp	10,6	155 mm/52 9 rán/min 41 km	0 až +70° 50°	80 km/h 1 000 km
NORA B-52 ? osôb (K)	cca 28 t ? ?	? ? ?	268 kW 360 hp	9,6	155 mm/52 ? 41 km	−3 až +65° 60°	100 km/h ?

Mostný tank z Martina

/ Peter TURZA

/ VHÚ – VHM Piešťany

/ foto Miroslav MIHÁLIK

Špeciálne pásové obrnené vozidlo, postavené na podvozku stredného tanku T-55 so štvordobým motorom V-55, uloženým vzadu, chladeným kvapalinou, s maximálnym výkonom 427, kW bez veže, výzbroje s mostom a špeciálnym zariadením, ktoré umožňuje položiť most cez prekážku.

Vozidlo je určené na rýchle prekonávanie zátaras, terénnych nerovností, roklín, vodných tokov do maximálnej šírky 16 metrov v závislosti od podlažia. Mostný tank MT-55 A, vežové číslo 505, tvorí súčasť zbierkového fondu VHÚ – VHM Piešťany. Vyrobili ho v apríli 1978 v Závodoch ťažkého strojárstva v Martine. Po funkčných skúškach bolo pridelené 2. tankovej základni v Kroměříži, neskôr ďalšiemu útvaru v tomto moravskom meste. V rámci delenia federálnej armády prevzala vozidlo začiatkom roka 1993 do svojej výzbroje Armáda SR. Vojské múzeum získalo tank v roku 1994 od vojenského útvaru v Nitre.

Zložitý zrod

Vývoj mostného tanku, ktorého základ mal tvoriť strojový spodok tanku T-55, sa začal na jar 1964 na základe technicko-taktických požiadaviek MNO – Veliteľstva ženijného vojska, zaslaných riaditeľstvu ZTEES Martin. Podľa nich mala dĺžka mostu nožničkového typu dosahovať pri roztvorení 18 m a šírka nesmela prekročiť 3,4 m. Okrem toho mal byť tank vybavený ochranou proti zbraňam hromadného ničenia, protipožiarnou ochranou a súpravou na hlboké brodenie „RIEKA“.

Hlavným riešiteľom projektu mostného tanku sa stal Vývojový závod TEES Martin. Na projekte s ním spolupracoval VOP 025 Nový Jičín a niektoré ďalšie podniky. Do konca júna 1964 bol dokončený konečný projekt, podľa ktorého sa do decembra 1964 vyrobil prototyp vozidla. Funkčné skúšky s prototypom sa začali vo februári 1965. Ich priebeh však prerušila havária kladúceho mechanizmu. Prototyp prešiel ďalšími úpravami. Podnikové a na ne nadväzujúce kontrolné skúšky prototypu prebiehali v Martine od júna do konca októbra 1965.

Skúška na dne priehrady

Skúšky boli rozdelené na jazdné a špeciálne, v ktorých sa preverovala funkčnosť nástavby. V ich priebehu najazdil prototyp v priestore budúcej priehrady Liptovská Mara s mostom 1 500 km a bez mostu 500 km. V rámci špeciálnych skúšok sa vyskytli poruchy na hydraulickom systéme. Na základe týchto skutočností skúšobná komisia po stránke splnenia technicko-taktických parametrov hodnotila prototyp ako vyhovujúci, z hľadiska funkčnej spoľahlivosti však ako nevyhovujúci. Preto vývojový závod pristúpil k ďalšej úprave prototypu. Bol upravený hydraulický systém a najviac namáhané časti kladúceho mechanizmu. Prvého júla 1966 upravený prototyp odovzdali na opakované podnikové a kontrolné skúšky. Pri jazdných skúškach bez poruchy odjazdil 200 km, ale pri špeciálnych skúškach prototyp opäť nevyhovoval z dôvodu prasknutia lyžice kladúceho mechanizmu a zadnej nosnej konzoly. Začiatkom mája 1967 na základe hlásenia TEES Martin o odstránení porúch sa s prototypom uskutočnili vojskové skúšky, ktoré sa skončili v októbri 1967 s negatívnym výsledkom. Opätovne sa vyskytli poruchy na kladúcom mechanizme a praskol čap mostu. Vzhľadom na to prešiel prototyp ďalšími rozsiahlymi úpravami.

Tisícová séria

S upraveným prototypom sa od 1. februára do 24. apríla 1968 na podnikovom polygóne TEES Martin uskutočnili jazdné a funkčné skúšky, v rámci ktorých prototyp uspel. V nadväznosti na to sa v TEES Martine rozbehla výroba 5 ks vozidiel overovacej série. Dva kusy prešli veľkými kontrolnými skúškami vo Vojenskom skúšobnom stredisku 020 Doksy. Stredisko urobilo s vozidlami intenzívne jazdno-technické a špeciálne skúšky, v rámci ktorých vozidlá

vyhoveli. Po skúškach bol jeden mostný tank ponechaný VOP 025 Nový Jičín ako vzorový voz a druhý po generálnej oprave prevzala Vojenská akadémia v Brne. Zostávajúce tri kusy prevzala dočasne 1. tanková divízia, ktorá ich používala do polovice roka 1973, keď boli odoslané do generálnej opravy. V decembri 1969 schválilo MNO dokumentáciu pre sériovú výrobu mostného tanku pod označením MT-55A (neskôr bola doplnená).

Sériová výroba trvala od roku 1973 do roku 1983, pričom pre potreby ČSLA bolo dodaných spolu 1 270 kusov MT-55A. Mostné tanky boli začlenené do zostavy tankových plukov tankových divízií, tankových praporov motostreleckých plukov a tankových plukov motostreleckých divízií, ako aj ženijných praporov, ženijných brigád. Vo výzbroji čs. armády boli až do roku 1992. V roku 1993 ich do svojej výzbroje prevzali Armády ČR a SR.

Základné takticko-technické údaje

Hmotnosť	36 500 kg
Osádka	2 muži
Rýchlosť tanku	- maximálna na vozovke 50 km/h - priemerná v teréne 6 – 20 km/h
Rozmery	- dĺžka s naloženým mostom 9 880 mm - šírka s naloženým mostom 3 300 mm - výška s naloženým mostom 3 350 mm - svetlá výška 425 mm
Taktické údaje	- maximálne stúpanie 30° - maximálny bočný náklon 25° - výška kolmej steny 0,7 m - prekročiteľnosť priekopy 2,7 m - akčný rádius na vozovke 500 km - akčný rádius v teréne 290 – 320 km
Technické údaje	- typ motora V-55 - maximálny výkon motora 425 kW - dĺžka zavretého mosta 9 600 mm - dĺžka roztvoreného mosta 18 000 mm - šírka 3 300 mm - hmotnosť 6 500 kg - nosnosť 50 000 kg

Podmaršal Karol HADIK

/ Doc. PhDr. Vladimír SEGEŠ, PhD.

Vojenský historický ústav

Dôstojnými nástupcami poľného maršala Andreja Hadika boli jeho potomkovia. Starší syn Ján pôsobil ako radca kráľovského miestodržiteľa, najmladší Ondrej dosiahol hodnosť jazdeckého generála, najviac sa však preslávil prostredný syn Karol Jozef Hadik.

Karol Hadik sa narodil 3. augusta 1756 v Levoči, kde vtedy pôsobil jeho otec ako veliteľ husárskej brigády. Už ako 17-ročný nastúpil vojenskú službu v pechote. V súlade s vtedajšími zvyklosťami, mladíkovi vzhľadom na grófsky pôvod priznali hodnosť poručíka v 2. pešom pluku arcivojvodu Ferdinanda. Keď roku 1778 v Európe vypukla ďalšia z tzv. dynastických vojen – v historiografii označená ako vojna o bavorské dedičstvo – 22-ročný kapitán Karol Hadik sa vyznamenal hneď v počiatkových bojoch pri obsadení mesta Gebersdorf (3. marca 1778), za čo bol povýšený do hodnosti majora. Vtedy aj prestúpil od pešiakov k husárskemu pluku, ktorého majiteľom bol jeho otec maršal Andrej Hadik. Vo veku 28 rokov Karol Hadik získal hodnosť podplukovníka.

Roku 1789 maršala Andreja Hadika vymenovali za hlavného veliteľa v protitureckej vojne. Za člena štábu si vybral aj syna Karola. Maršal vypracoval niekoľko veľkolepých vojenských operácií, najmä plán obliehania Belehradu, ťažko však ochorel a ešte v tom istom roku sa musel vrátiť do Viedne. Napriek tomu, že cisár Jozef II. prikázal mladému Hadikovi, aby odprevadil ťažko chorého otca až do Viedne, obaja Hadikovci svorne žiadali, aby syn Karol mohol zostať na fronte.

Protiturecké ťaženie ukončil Karol Hadik roku 1789 v hodnosti plukovníka pod velením poľného maršala Gideona Laudona. Dôkazom Hadikovej úspešnej činnosti je okrem iného aj list, v ktorom Laudon vysoko ocenil vojenské schopnosti mladého plukovníka a v závere vyjadril presvedčenie o jeho ďalšej slubnej kariére. Hneď po skončení protitureckej vojny plukovník Hadik prevzal v januári 1790 velenie hadikovského husárskeho pluku, ktorý bol vtedy dislokovaný v Nizozemsku.

Vo víroch koalíčných vojen

Po vypuknutí prvej koalície protifrancúzskej vojny si veliteľ pluku Karol Hadik veľmi smelo počínal na jeseň 1793 v bojoch o Aldenhoven, Jülich a Maubeuge, a to v zostave zboru poľného maršala Coburga. Velil predvoju habsburských jednotiek pri prechode cez rieku Sambre. Po dôkladnom prieskume prenikol so skupinou dobrovoľníkov na druhý breh a keď už všetky jednotky prešli cez rieku, sám sa postavil na čelo husárskych oddielov a útokom dobyl francúzske opevnenia. O čosi neskôr, už pri prenasledovaní ustupujúcich francúzskych vojsk, keď sa Hadik nečakane stretol s nepriateľskou presilou, bez zaváhania zaútočil, a napriek vlastným citeľným stratám zahnal protivníka. K celkovému víťazstvu mu potom dopomohol príchod posíl vyzbrojených delami.

Plukovník Karol Hadik sa 15. októbra 1793 vyznamenal aj v bitke pri Wattignies. Na krajnom ľavom krídle zostavy habsburskej observačnej armády musel odolávať dobiedzajúcim francúzskym vojskám, pričom mal k dispozícii len tri jazdecké švadrony a dva oddiely dragúnov. Keď sa Francúzi v sile asi 8-tisíc mužov priblížili k jeho postaveniam, šokoval ich náhlým protiútokom. Prekvapení nepriateľ po tom ako prišiel aj o delostrelectvo, napriek prevahe prerušil boj. Túto krátku prestávku využil plukovník Hadik a na druhý deň v čele jazdeckého oddielu obišiel pozície nepriateľa a prenikol mu do tyla. Odtiaľ zaútočil z viacerých strán na Francúzov a zahnal ich na útek.

Grófsky erb Hadikovcov, ktorý používal aj podmaršal Karol Hadik

Odmenu kríže a generálska hodnosť

Hadikove bojové nasadenie a zásluhy v počiatkovej fáze protifrancúzskej vojny ocenil i cisár František, ktorý mu roku 1794 udelil Rytiersky kríž Radu Márie Terézie a zároveň ho povýšil do hodnosti generálmajora. Karol Hadik opustil svoj husársky pluk a ďalej pôsobil už ako veliteľ brigády.

Jednou z najsilnejších vojnových operácií generála Hadika bol boj pri Würzburgu, kde 3. septembra 1796 v ťažkom a krvavom trojhodinovom boji muža proti mužovi zvíťazil nad francúzskymi jednotkami. Odmenu za túto vojenskú akciu a takisto za účasť na porážke Francúzov 24. augusta 1796 pri Ambergu bolo udelenie Veliteľského kríža Radu Márie Terézie.

Roku 1797 velil Karol Hadik už v hodnosti poľného podmaršala vojskám na talianskom fronte. Ako veliteľovi zboru mu pripadlo i velenie v dôležitých bojoch pri Novi Ligure v novembri 1799 a pri Romane koncom mája 1800, kde sa začala odvíjať posledná etapa jeho chabých činov. Aj v tomto operačnom priestore sa pokúsil zachrániť víťazstvo habsburských vojsk po tom, ako habsburský generál Michael Melas najprv prinútil Francúzov na ústup. Medzičasom však prišiel na bojisko sám Napoleon, aby povzbudil morálku svojich vojsk. Francúzi zakrátko prudko zaútočili a úspešne napredovali, no Hadik – tak ako už neraz predtým – sa pokúsil zvrátiť výsledok bitky. Pri mestečku Marengo sa na čelo vojska neohrozene vrhol na postupujúcich Francúzov, utrpel však také vážne zranenie, že ho museli odnieť z bojiska.

Dňa 24. júla 1800 v poľnom lazarete v talianskom meste Alessandria podmaršal Karol Jozef Hadik následkom zranenia podľahol. Hrdinská smrť tak predčasne ukončila slubnú kariéru 44-ročného vojvodu a levočského rodáka.

Na leteckom dni na Sliachi sa v závere augusta ukázalo aj prúdové dopravné lietadlo zo série BAe 146/Avro RJ. S takmer 400 vyrobenými kusmi v rokoch 1981 až 2002 ide o najúspešnejší britský program výroby civilných prúdových lietadiel. Stroj však slúži aj vo vojenských zložkách a je ponúkaný na rôzne úpravy podľa požiadaviek zákazníka.

/ Roman KMENT

/ foto autor a Falko

BAe 146 / Avro RJ

Pôvodný návrh konštrukcie dopravného lietadla priniesol britský Hawker Siddeley v roku 1973, ktorý použil aj označenie HS.146. Projekt prúdového stroja sa však v dôsledku ekonomickej krízy a ropného šoku v tom období nerealizoval.

Britský stroj

Myšlienku oprášila až o päť rokov spoločnosť British Aerospace (BAe), nástupca Hawker Siddeley. Označenie 146 pochádza z pôvodného číslovania De Havilland, ktoré Hawker prebral. Typové označenie lietadla Avro RJ, ktoré nahradilo BAe 146, sa začína používať od 90. rokov a symbolizuje aj modernizáciu konštrukcie, ktorá spočívala najmä vo výmene pohonných jednotiek, digitalizácii avioniky a modernizácii kabíny pilotov. Ďalšie zmeny, ktoré sa týkali hmotnosti a rozmerov sa realizovali pri strojoch vyrobených od roku 1996.

Prvé stroje BAe 146 boli postavené v pôvodnom závode De Havilland v britskom Hatfiede. Montáž rodiny lietadiel Avro RJ sa zasa realizovala v regionálnom stredisku BAE Systems Regional Aircraft Centre vo Woodforde v časti „veľkého“ Manchesteru. Výrobu rôznych častí lietadla pritom zabezpečovali viaceré fabriky BAE Systems. Zadná časť trupu sa produkovala v Chaddertone pri Oldham v oblasti Manchesteru, stredná časť trupu vo Filton, chvostové plochy v Brough a motorové pýlony v Prestwicku. Predná časť sa vyrábala v Hatfiede, kde bola aj pôvodná finálna montáž stroja. Niektoré časti pochádzali aj od renomovaných zahraničných výrobcov ako napríklad krídla od amerického výrobcu Textron či riadiace plochy od švédskej spoločnosti Saab-Scania.

Do prúdového lietadla sa pôvodne montovali motory Lycoming (neskôr Honeywell) ALF 502, ktoré neskôr nahradili výkonnejšie a spoľahlivejšie Honeywell LF 507 s dvojitým prepínaním, ťahom 31,1 kN a systémom elektronického riadenia a dávkovania paliva (FADEC). Prvé lietadlo BAe 146-100 vzlietlo 3. septembra 1981 a posledné Avro RJ100 malo prvý let 25. februára 2002.

Základný opis

BAe 146 / Avro RJ je hornoplošník s chvostovými plochami v tvare T. Má štyri prúdové motory zavesené na pylónoch pod krídlami a trojkolesový zatahovací podvozok. Lietadlo má veľmi tichú prevádzku, aj preto sa na trhu označovalo s prídomkom Whisperjet (šumiace lietadlo). Bolo koncipované ako regionálny stroj schopný operovať aj na malých mestských letiskách so spevnenou trávnatou plochou. Dodnes ho využívajú mnohé európske aerolinie (napr. Brussels Airlines, Swiss International Air Lines či Lufthansa) i súkromné spoločnosti.

Lietadlo vo vyhotovení BAe 146 existuje v troch modeloch podľa dĺžky trupu s označením 100, 200 a 300, pričom ich ekvivalenty, modernizované Avro RJ sa v týchto dĺžkach označujú ako RJ70, RJ85 a RJ100. Najkratší model má celkovú dĺžku 26,16 m, stredný 28,55 m a najdlhší 30,99 m.

Letové vybavenie modernizovaných strojov RJ zahŕňa displeje typu EFIS a digitálnu avioniku. Jej konkrétne použitie sa líši od lietadla k lietadlu, ale je možné vymenovať aj prvky, ktoré má typické lietadlo Avro RJ. Ide o digitálny systém automatického ovláda-

nia letu stroja v jeho letovej obálke Honeywell DFSS, duálny ADF, výškomer Collins, systém manažmentu navigácie GNS-X alebo Collins GNLU910A, systém prehľadu a výstrahy o letovej prevádzke TCAS 7, zapisovač letových údajov, duálny VHF komunikačný systém 8,33 KHz Collins, Collins DME700, navigačné systémy ILS720/VOR700A, systém výstrahy pred zrážkou s terénom Sundstrand Mk5 GPWS alebo Honeywell EGPWS, meteorologický radar Honeywell RDR-4A, duálny transpondér S-módu, zapisovač rozhovorov v kabíne.

Stroje pre vojenské účely majú pridané označenie M (Military) – BAe 146M alebo Avro RJM. V súčasnosti využívajú stroje BAe 146 / Avro RJ na prepravné účely vzdušné sily siedmich štátov vrátane Veľkej Británie, kde sú tri stroje v letke na prepravu členov kráľovskej rodiny.

Vo verzii, ktorá sa dá flexibilne meniť na prepravu osôb alebo nákladu, sa prúdové stroje BAE 146 britského výrobcu zasa označujú QC (Convertible) a v nákladnom vyhotovení ako QT (Quiet Trader). Verzia na prepravu nákladu je špecifická zadnými, dohora vyklápaateľnými dverami s rozmerom 3,32 m na šírku a 1,93 m na výšku. Pri otvorení sa môžu zaistiť v uhle do 160°, bezpečné je to pri rýchlosti vetra do 74 km/h. Nákladový priestor má potom maximálnu šírku 332,7 cm a výšku 193 cm, pričom náklad sa môže ukladať na palety v max. šírke 274,3 cm a výške 180,3 cm.

Prúdové dopravné lietadlo je prispôsobené na prevádzku s veľkým množstvom pasažierov, preto okrem štandardného vyhotovenia cestovania s piatimi radmi sedadiel vedľa seba, ponúka aj vyhotovenie so šiestimi radmi. V päťradovej verzii má užší rad s dvomi sedadlami 109 cm, širší s tromi sedadlami 163 cm a medzera medzi radmi sedadiel je 53 cm. V šesťradovom usporiadaní majú tri sedadlá vedľa seba po 150 cm a medzera medzi radmi je 41 cm. V konfigurácii pre I. triedu má stroj dva rady po dve sedadlá s dĺžkou 135 cm a medzerou medzi radmi 61 cm. Konfigurácie lietadla na prepravu osôb sa môžu pohybovať od menej ako 70 až po viac ako 100 osôb, vrátane štyroch, piatich alebo šiestich sedadiel vedľa seba s možnosťou rôznych kombinácií tried pre pasažierov. Stroj v konfigurácii s nižším počtom pasažierov (pod 100) lieta aj na vzdialenosti okolo 3 000 km.

Jednotlivé modely

Vylepšené modely Avro RJ70 a RJ80, ktoré oba vychádzali z verzie BAe 146-100, začala prvý raz ponúkať British Aerospace v roku 1990. Mali miesto pre 70, resp. 80 pasažierov. Prvý stroj, ktorý však z novej rodiny modelov Avro RJ vzlietol 23. marca

1992, bol model RJ85 vychádzajúci z modelu BAe 146-200. Najobjemnejší stroj regionálneho lietadla RJ100 (BAe 146-300) išiel do vzduchu prvý raz 13. mája 1992. Prvý stroj RJ70 bol zákazníčkovi dodaný v druhej polovici roka 1993, ale pre malý komerčný záujem sa vyrobilo iba 12 kusov. Z modelu RJ85 sa vyrobilo celkovo 87 kusov a modelu RJ100 celkovo 71 kusov.

V roku 2009 odštartovala spoločnosť BAE Systems program BAe 146M, v rámci ktorého ponúka pôvodne civilné stroje modelov BAe 146-200 a BAe 146-300 pre vzdušné sily rôznych krajín na prepravu osôb a nákladu. V ponuke je rad úprav, ktoré vykonáva pôvodný výrobca, napr. prídanie dodatočných palivových nádrží, ochrana lietadla pred strelbou ručných zbraní a črepín, strmé priblíženie na pristátie či schopnosť pristávať na nespevnenej ploche. Pri prezentácii stroja lízingovou spoločnosťou Falko bolo uvedené, že v prípade dodávky pre OS SR by špecifické úpravy podľa požiadaviek mohli na lietadlách vykonávať aj trenčianske opravovne LOTN, a. s. Lietadlo má vo vojenskej oblasti podľa výrobcu tiež potenciál ako platforma pre špecifické, viacúčelové využitie – kombinovanú prepravu osôb a nákladu, prepravu jednotiek výsadku, zdravotnícku evakuáciu (MEDEVAC), predsunuté dopĺňovanie paliva počas letu, retransmisiu signálu alebo bežné pozorovacie úlohy.

Avro RJ je spôsobilé na prevádzku na štrkových dráhach a v štandardnej výbave má tiež súpravu na ochranu pri prevádzke na nespevnených povrchoch. Tá poskytuje ochranu spodnej časti trupu a podvozku pred nečistotami. Chránené je aj spodné signálne svetlo a inštalovaná odolnejšia anténa. Na predné koleso sa medzi pneumatiky v tomto prípade dáva kryt, ktorý bráni vymršťovaniu nečistôt na spodnú časť trupu. Na lietadle sú možné aj ďalšie štandardné úpravy na zvýšenie jeho schopnosti nezávislej prevádzky, ako napr. osadenie predných a zadných schodíkov, štart na dve batérie, strmé klesanie a zdvojená vysokofrekvenčná komunikácia.

BAe 146-100 / RJ70. Model tohto dopravného lietadla s najmenšou prepravnou kapacitou a celkovou dĺžkou 26,16 m bol dodaný prvý raz pre zákazníka v marci 1983 a bol aj posledným pred príchodom prvých modelov RJ. Vo verzii RJ70 má 70 miest pre cestujúcich v konfigurácii piatich radov, 82 miest v šiestich radoch alebo v maximálnej verzii 94. BAe 146-100 bol prvý stroj, ktorý používala letka britskej kráľovskej rodiny. Vstúpil do služby v roku 1986 v luxusnom VIP vyhotovení a má úpravu pre 19 cestujúcich a šesť členov posádky. Stroj dosahuje max. cestovnú rýchlosť 763 km/h, pri lete na dlhú vzdialenosť sa pohybuje 720 km/h. S maximálnym množstvom paliva má dosah 3 075 km, s max. užitočnou hmotnosťou 7 790 kg 2 665 km. Dokáže pristáť v normálnych podmienkach na suchej dráhe v dĺžke 1 082 m, pri strmom zostupe na 1 000 m.

DOPRAVNÉ LIETADLO BAe 146 / AVRO RJ					
Hmotnosti					
Model lietadla	RJ70	RJ85	RJ100	146-200QT	146-300QT
Max. vzletová hmotnosť					
-štandardná	38 102 kg	42 185 kg	44 226 kg	42 184 kg	44 225 kg
-na nespevnenej ploche	39 009 kg	39 009 kg	nedostupné	39 009 kg	nedostupné
Max. pristávacia hmotnosť	37 857 kg	38 556 kg	40 143 kg	36 741 kg	38 328 kg
Typ. pohotovostná hmotnosť	5a/b 23 900 kg	5a/b 24 600 kg	5 a/b 25 600 kg	22 640 kg	23 400 kg
Výkony					
Dostup	10 668 m				
Cestovná rýchlosť	720 km/h				
Užitočné zaťaženie	7 790 kg	9 500 kg	10 640 kg	11 380 kg	12 435 kg
Rozmery					
Dĺžka krídla / plocha	26,34 m / 77,3 m ²				
Celková dĺžka trupu / výška stroja	26,16 m / 8,61 m	28,55 m / 8,61 m	30,99 m / 8,61 m	28,55 m / 8,61 m	30,99 m / 8,61 m
Rázvor / šírka stopy kolies	10,09 m / 4,72 m	11,20 m / 4,72 m	12,52 m / 4,72 m	11,20 m / 4,72 m	12,52 m / 4,72 m
Priestor kabíny (rozmery alebo objem)					
-dĺžka/ výška / šírka podlahy	15,42 m / 2,07 m / 3,24 m	17,81 m / 2,07 m / 3,24 m	20,20 m / 2,07 m / 3,24 m	79,4 m ³	93,3 m ³

Stroj používa sedem vojenských letectiev

Verzia STA umožňovala aj výsadky

Stroj dokáže operovať aj z trávnatých plôch

Spôsob nakladania do verzie BAe 146QT

Stroj Avro RJj je po pristátí maximálne nezávislý

BAe 146-200 / RJ85. Model tohto stroja je o 2,41 m dlhší ako model 100/70 a dosahuje nižšie prevádzkové náklady na pasažiera Prvé lietadlo typu BAE 146-200 sa dostalo k zákazníkovi vo februári 1983, prvý modernizovaný stroj RJ85 prišiel v apríli 1993. Ponúka miesto pre maximálne 112 pasažierov s umiestnením šiestich sedadiel vedľa seba, častejšie však pre 85 cestujúcich v piatich radoch. S maximálnym množstvom paliva má dosah 2 965 km, s max. užitočnou hmotnosťou 9 500 kg (RJ) / 11 380 kg (QT) 2 130 km.

BAe 146-300 / Avro RJ100. Pôvodný návrh konštruktérov bola verzia predĺžená o 3,2 m oproti 146-200 so silnejšími motormi a krídelkami. Vzhľadom na požiadavky aerolinií, ktoré preferovali skôr vyššiu ekonomiku prevádzky ako kapacitu stroja, sa tento model oproti predchodcovi predlžil len o 2,44 m, bez pridania krídeliek a silnejších motorov. Dodávky BAe 146-300 začali v decembri 1988. V najviac využívannej konfigurácii má RJ100 miesta pre 100 pasažierov v piatich radoch, 128 cestujúcich sa zmestí pri šiestich sedadlách vedľa seba. S maximálnym množstvom paliva má dosah 2 760 km, s max. užitočnou hmotnosťou 10 640 kg (RJ) / 12 435 kg (QT) 2 130 km. Tento model nie je prispôsobený na vzlet a pristávanie z nespevnených plôch.

BAe 146STA. Ako sme už spomenuli, výrobca ponúka militarizované verzie pre všetky doteraz vyrobené stroje vrátane vyhotovenia s bočnými a zadnými dverami pre nakladanie nákladu. V rámci rôznych ponúk bol vyrobený jeden demonstrátor, ktorý bol označený BAe 146STA (Sideloading Tactical Airlifter) a vychádzal z nákladnej verzie stroja QT, pričom mal rovnaké nákladové dvere na ľavej strane v zadnej časti trupu lietadla. Verzia STA mala na ukážku aj systém dopĺňania paliva za letu a v zadnej časti upravené dvere, ktoré umožňovali zoskoky výsadkárov. Demonstrátor bol prvý raz prezentovaný na leteckej šou v Paríži v roku 1989, ale výrobca zatiaľ nerealizoval objednávku na podobný model.

Zadná časť s vstupom pre pasažierov, dá sa upraviť aj s nákladnými dverami

Nízkotlakové pneumatiky zvládnu aj náročnejšie povrchy

Komfortné sedenie I. triedy

Moderný kokpit s digitálnou avionikou

Nemecko chce 31 Mungo 2

Krauss-Maffei Wegmann (KMW), nemecká spoločnosť, ktorá sa venuje vývoju a výrobe kolesových a pásových vozidiel s vysokou ochranou na bojisku, získala od nemeckých pozemných síl podľa informácií zo septembra objednávku na dodávku ďalších 31 viacúčelových vozidiel Mungo 2 pre špeciálne sily. Prvé tri predseriové prototypy vozidla už spoločnosť dodala a prebiehajú s nimi technické a taktické skúšky. Dodávka ďalších 31 vozidiel by mala byť ukončená do konca roka 2013.

Viacúčelové Mungo 2 bolo špecificky vyvinuté na prepravu vrtulníkmi CH-53. Má univerzálny hydraulický a prepravný systém, či vylepšený podvozok, čo mu umožňuje plniť rôzne špecifické úlohy – prepravu munície, paliva, servisných kapacít či RCHBO vybavenia. Vozidlo má celkovú hmotnosť 5,3 t a užitočnú hmotnosť do 1,5 t. Motor s výkonom 100 kW (136 k) a dojazd viac ako 600 km. Doteraz dodal KMW nemeckým ozbrojeným silám viac ako 400 vozidiel Mungo v troch verziách – ako vozidlo na prepravu osôb, viacúčelové vozidlo a vozidlo s priestornou kabinou.

foto KMW

Afganská letecká výcviková škola na základni Šindand si zapísala ďalší milník. Do jej stavu sa 18. septembra dostali prvé tri stroje Cessna 182 Turbo na úvodný výcvik, ďalšie tri budú nasledovať. Stroje s pevným krídlom na úvodný výcvik pilotov doplnia ešte neskoršie stroje Cessna 208B Caravan. V rámci vrtulníkov bude k dispozícii v závere roka pre školu aj šesť MD 530, ktoré doplnia šesť vrtulníkov Mi-17 používaných na pokračovací pokročilý výcvik. V škole pôsobí mix domácich a koalíčných leteckých inštruktorov.

Na maďarskej 59. leteckej základni Szentgyörgyi Dezső v Kecskeméte si 7. septembra pripísali stíhacie lietadlá Jas-39 Gripen 6 000 letových hodín. Pri tejto príležitosti sa uskutočnil slávnostný nástup personálu základne a prelet formácie troch

strojov pri účasti veliteľa vzdušných síl Zoltána Pintéra a príslušníkov švédskej technickej podpory. Maďarské Gripeny pôsobia nad krajinou nášho južného suseda od roku 2007 na základe medzivládneho kontraktu Budapešti a Štokholmu.

Oneskorenie vo výrobe a problémy s dodávkami častí spoločností z konzorcia NH Industries prekazili švédske plány na vyslanie dopravných vrtulníkov NH-90 na pôsobenie v zahraničných operáciách. Uvádza to septembrová analýza Forecast International. Podľa tohto zdroja nebude 18 strojov NH-90, ktoré si Švédsko objednalo v roku 2001 ako súčasť spoločného škandinávského vrtulníkového programu (NSHP), pripravených na rozmiestnenie v zahraničí do roku 2020. V súčasnosti sú vo švédskych vzdušných si-

lách od apríla iba tri HKP-14 (miestne označenie pre NH-90) a štvrtý by mal byť dodaný do konca tohto roka. Z doteraz dodaných kusov pritom nebudú schopné podľa Forecast International stroje nasadenia v zahraničí do roku 2016.

Konzorcium International Aero Engines (IAE) oznámilo, že jej motor V2500-E5 bude vôbec prvý raz poháňať vojenské lietadlo, a to nový tankovací a transportný stroj Embraer KC-390. Vývoj programu KC-390 začal v roku 2009 a brazílske vzdušné sily formálne oznámili plán nákupu 28 strojov minulý rok v júli. Priemyselnými partnermi projektu je päť ďalších krajín s celkovým plánom výroby a nákupu 60 lietadiel. Medzinárodné konzorcium IAE tvoria s rôznymi podielmi spoločnosti Pratt & Whitney, Rolls-Royce, ja-

ponská Aero Engines Corporation a divízia leteckých motorov MTU.

Jednotky izraelského delostrelectva zbrane do svojej výzbroje, ktorý majú s výhľadom na viac rokov. Podľa Tel Avivu sú v hre dva základné systémy: jeden z dielne izraelského Elbitu a druhý, ktorý je konštrukciou nemeckého KMW a bude sa vyrábať v USA. Nový izraelský delostrelecký systém by mal mať dlhší dostrel, rýchlejšiu kadenciu palby a zvýšenú schopnosť automatického nabíjania ako doterajšie 155 mm delostrelecké systémy Dohar. Vo výhľade izraelských obranných síl IDF je tak 155 mm systém ATMOS od Elbitu a 155 mm systém AGM od KMW, oba s dostrelom na úrovni 40 000 m.

foto MBDA

Laserový systém C-RAM

Schopnosť nasmerovať a riadiť 10 kW laserový lúč s vysokou kvalitou na vzdialený cieľ je prísľubom, že spoločnosti MBDA sa podarí postúpiť o krok ďalej vo vývoji laserového systému C-RAM (Counter-Rocket, Artillery, Mortar). Ako uviedla 22. septembra MBDA Nemecko, podarilo sa jej dosiahnuť niekoľko úspešných testov s laserovým demonštrátorom. Podľa tohto zdroja 10 kW laser prvý raz zasiahol pohybujúci sa cieľ, ktorý bol zachytený na vzdialenosť viac ako dva kilometre.

Ochrana vojakov pred projektilmi delostreleckých a raketových systémov (RAM) tvorí v súčasnosti dôležitú výzvu. Účinné protiopatrenia si vyžadujú náročné riešenia, obrana proti munícii RAM je v súčasnosti limitovaná rýchlosťou i malou odrazovou plochou nepriateľských projektilov. Práve v tejto oblasti sa potom črtá priestor pre laserový systém, ktorý by dokázal ničiť RAM muníciu na väčšiu vzdialenosť ako 1 000 m s dostatočnou razanciou. Po úspešných testoch chce MBDA v programe laserového C-RAM, ktorý dostala od Európskej obrannej agentúry v roku 2009, pokračovať.

Generálmajor Jiří JANČÍK:

Na Slovensku som v uniforme začal aj skončil

riera sa začala aj skončila na Slovensku. „Pôsobenie v prospech česko-slovenských vzťahov a našich armád bola pre mňa veľká výzva. Robil som ju naozaj so srdcom,“ dodáva generál, ktorý sa s našou republikou nelúči, pretože v nej okrem jeho priateľov ostáva aj veľká časť jeho života.

/ Pavol VITKO

„Svoju vojenskú kariéru som v roku 1975 začal ako poslucháč dvojročnej dôstojníckej školy v Novom Meste nad Váhom,“ s trochu nostalgii sa pousmeje pridelenec obrany Českej republiky na Slovensku v Bratislave generálmajor Jiří Jančík. Svoju činnosť v tejto pozícii ukončil k 30. septembru.

Ako podporučík začínal u protivzdušnej obrany štátu v Jure pri Bratislave a v Pezinku. Po absolvovaní Vojenskej vysokej školy v Liptovskom Mikuláši v roku 1983 sa rodák z moravského Valašska znovu vrátil k pezijskej brigáde. Vyhoveli mu. Čakal ho Most pri Bratislave a Stupava. Prvých 15 rokov služby strávil na Slovensku.

„Bol som veľmi rád, keď mi v roku 2008 ponúkli funkciu pridelenca obrany v SR. Vnímam som to ako skvelé záverenie mojej vojenskej dráhy,“ hovorí generál, ktorý predtým pôsobil ako náčelník štábu Veliteľstva spoločných síl Armády ČR v Olomouci. „Vztahy medzi Slovenskom a Českou republikou, a tým aj medzi ozbrojenými silami, sú na výbornej úrovni. Nám vojakom bolo pri delení spoločného štátu azda ľúto viac ako iným, ale súčasne spolupráca je naozaj perfektná – a tak to má byť.“ Gen. Jančík hovorí o minulej spolupráci vo vojenských misiách, pri príprave cvičení či budovaní spoločných jednotiek nasaditeľných pre NATO a EÚ. „Samozrejme, v tomto období sa ponúkajú ďalšie možnosti aj vzhľadom na to, že rozpočet obidvoch našich armád nie je vysoký.“ Mohlo by ísť o oblasť školstva, logistiky či zahraničných operácií.

V decembri odchádza genmjr. Jančík do záloh. Ak si odmyslíme posledné tri mesiace tohto roka, jeho kariéra sa začala aj skončila na Slovensku. „Pôsobenie v prospech česko-slovenských vzťahov a našich armád bola pre mňa veľká výzva. Robil som ju naozaj so srdcom,“ dodáva generál, ktorý sa s našou republikou nelúči, pretože v nej okrem jeho priateľov ostáva aj veľká časť jeho života.

Generálmajora Jiřího Jančíka a podplukovníka Herberta Schmidta pri príležitosti ukončenia činnosti vo funkcii vojenských pridelencov na Slovensku prijal a vyznamenal minister obrany SR Ľubomír Galko a náčelník GŠ generál Ľubomír Bulík

Pplk. Herbert SCHMID:

Slovensko si odvážam do Nemecka

„Bola to pre mňa výnimočná skúsenosť. Za tých 10 týždňov, keď som mal možnosť študovať v hierarchicky najvyššom vojenskom kurze Ozbrojených síl SR, som sa zoznámil so Slovenskom naozaj výborne. Teší ma, že tento kurz absolvoval aj môj nástupca pplk. Lars Ukerwitz.“ Práve nemecko-slovenskú spoluprácu v oblasti vojenského školstva hodnotí pplk. Schmid ako vynikajúcu. „V Liptovskom Mikuláši študovali aj štyria nemeckí vojaci v rámci medzinárodného kurzu pre stredných a nižších štábných dôstojníkov,“ uvádza ako príklad. Tiež je hrdý, že nie málo najvyšších predstaviteľov OS SR študovalo v Nemecku. Vyratúva: „Náčelník generálneho štábu generál Ľubomír Bulík, jeho zástupca generálporučík Jaroslav Vývlek, veliteľ Síl výcviku a podpory generálmajor Peter Vojtek, náčelník Štábu pre operácie generálmajor Miroslav Kocian a ďalších asi dvadsať generálov a plukovníkov absolvovalo našu Veliteľskú akadémiu generálneho štábu v Hamburgu.“

„S nemeckým Bundeswehrom máme veľmi úzke vzťahy už od obdobia nášho prístupu do NATO. Vždy bola dôležitá naša spolupráca v rámci operácií medzinárodného krízového manažmentu,“ komentuje zástupca náčelníka generálneho štábu OS SR generálporučík Jaroslav Vývlek. „Napríklad už v roku 1999 sme pôsobili spolu s nemeckými vojakmi v rámci veliteľstva Juh v operácii KFOR v Kosove.“ V posledných rokoch považuje za ťažiskovú

spoluprácu v rámci Síl rýchlej reakcie NATO (NRF) a Bojových skupinách Európskej únie (European Union Battle Group). Oceňuje aj každoročné najprestížnejšie medzinárodné cvičenie spojovaciach špecialistov COMBINED ENDEAVOR, na ktorom sa v Nemecku pravidelne zúčastňujú i slovenskí vojaci.“ V oblasti výcviku majú dobré dvojstranné vzťahy aj vojenská policajti. Pravidelná je spolupráca na úrovni veliteľov pozemných síl. Slovenskí špecialisti najmä pred vyslaním do operácie ISAF využívajú výcvikové priestory na území Nemecka. „Samozrejme, máme obsadené aj pozície na veliteľstve NATO v nemeckom Ramsteine. Celkove: v rámci Severoatlantickej aliance patrí Bundeswehr k našim kľúčovým spoľahlivým a ústretovým partnerom,“ uzatvára generálporučík Jaroslav Vývlek.

Pplk. Schmid, pôvodnou profesiou optik, vyratúva ďalšie úspechy dvojstrannej spolupráce. Okrem iného oceňuje veľké pochopenie a korektnosť slovenských štátnych orgánov a samospráv, ktoré vychádzajú v ústrety v rámci starostlivosti o nemecké vojnové hroby. Naostatok veľmi úprimne dodáva: „Pochádzam z Bavorska, kde sú ľudia podobne priateľskí a otvorení ako tu. Aj preto mi Slovensko prirástlo k srdcu – a v srdci si ho odnášam domov.“ Podplukovník, ktorý v Bundeswehri najdlhšie pôsobil pri mechanizovanom vojsku, slúži už 36 rokov. Do záloh však neodchádza ani ako 56-ročný. V podriadenej súčasť ministerstva obrany sa bude venovať transformácii a medzinárodným vzťahom. A nie je vylúčené, že sa na Slovensko ako vojenský pridelenec ešte vráti. Hoci len na krátky čas. Je to pre nás zaujímavá časť nemeckého systému. Spočívajú v tom, že ak poverený vojenský pridelenec odchádza z miesta svojho vyslania na dlhšiu dovolenku, alebo sa pre iné dôvody musí služobne vzdaliť, Bundeswehr ho môže dočasne nahradiť, aby systém pracoval bez zbytočnej pauzy. No a kto by bol lepšou náhradou ako bývalý pridelenec?

Som hrdý na zelený baret

/ Jozef ŽIAK

/ foto archív AK

Rotný Adrián Kleman je podľa vlastných slov hrdý, že je príslušníkom 1. mechanizovanej rotý levického mechanizovaného práporu, ktorá je momentálne jednou z najlepšie vycvičených jednotiek našich ozbrojených síl a je certifikovaná ako „Combat ready“.

To znamená, že je pripravená na bojové nasadenie kdekoľvek vo svete v rámci Síl okamžitej reakcie NATO (NRF 2012) počas celého budúceho roka a jej príslušníci sú oprávnení nosiť zelený baret, ktorý je výsadou síl vysokej pripravenosti.

Rodák z Palárikova, (na foto v hornom rade druhý zľava) ktorý po maturite na gymnáziu v Šuranoch nastúpil pred desiatimi rokmi na základnú vojenskú službu do Nitry k protiletadlovej raketovej technickej základni ako vodič montážnik.

Cez Golany a Kosovo do Quantica

Po ukončení služby začal svoju kariéru profesionálneho vojaka v štúrovskom pluku rádioelektronického boja ako veliteľ družstva riadenia čaty prieskumu. Po reorganizácii útvaru bol starším radištom. Prvé medzinárodné skúsenosti získal počas ročného pôsobenia v mierovej misii OSN UNDOF na Golanských výšinách. Najskôr bol v prápore pod rakúskym velením starším spojárom, neskôr veliteľom komunikačného centra.

Po návrate na Slovensko sa stal zástupcom veliteľa mechanizovaného družstva v levickom mechanizovanom prápore. Nasledovala ďalšia zahraničná skúsenosť z misie KFOR v Kosove. V minulom roku úspešne absolvoval „Kurz pre seržantov triedy 4-10“ v Akadémii Námoornej pechoty Spojených štátov amerických – Quantico. Po návrate bol 1. októbra 2010 povýšený do vojenskej hodnosti rotný a ustanovený do funkcie veliteľ mechanizovaného družstva.

„Moje rozhodnutie stať sa profesionálnym vojakom pramenilo z toho, že som sa od základnej školy venoval bojovým umeniam a do armády som vstupoval s nádejou, že aj v zamestnaní sa im budem môcť venovať. Moji rodičia ma v tom podporovali, keďže mamin krstný otec slúžil v Armáde Českej republiky. Hneď v prvom roku mojej profesionálnej služby ma vyslali do 5. pluku špeciálneho určenia Žilina na kurz boja zblízka, ktorý som vtedy ako jeden z mála ukončil skúškou s výsledkom cvičiteľ. To bolo naposledy, čo som sa v ozbrojených silách stretol so systematickou výučbou boja zblízka, čo je podľa mňa veľká škoda. Osobne si myslím, že úroveň telesnej výchovy je na slabšej úrovni a je jej nedostatok, keď to porovnáme s výcvikom Námoornej pechoty USA, ktorý som absolvoval,“ konštatuje rotný Kleman.

Napriek zrušeniu miesta skúsenosti zostali

Pred časom rotný Kleman, keď ho vybrali na službu v štruktúrach NATO na funkciu mladší pomocník na veliteľstve pozemných síl NATO v Heidelbergu v Nemecku, absolvoval niekoľko kurzov, psychotestov, lekárskeho preverok, bezpečnostných preverok a školení. „Aj keď moja funkcia bola nakoniec pre šetrenie zrušená, počas tohto obdobia som získal množstvo vedomostí, ktoré mi pomohli v ďalšom rozvoji a verím, že v budúcnosti ich budem môcť ešte viac zúročiť v jednej zo zahraničných operácií alebo v štruktúrach NATO či EÚ“, s presvedčením hovorí 29-ročný vojenský profesionál.

Snaží sa neustále zvyšovať svoje odborné vedomosti. Okrem iného úspešne absolvoval základný kurz vojensko-praktického lezenia – trenažér JAKUB, ale aj Kurz COIN zameraný na protipovstalecký boj pod vedením veliakov štábných nadrotmajstrov Národnej gardy štátu Indiana – vo Výcvikovej jednotke vojenských misií Martin.

So svojou jednotkou sa zúčastnil aj na posledných dvoch veľkých cvičeniach našich ozbrojených síl vo výcvikovom priestore Lešť: Joint Goal 2010 a Woken Lion 2011. Naposledy uvedenému cvičeniu predchádzal intenzívny dvojročný výcvik. V septembri sa rota rotného Klemana zúčastnila na medzinárodnom cvičení v Nemecku v americkom výcvikovom priestore Hohenfels, spoločne s vojakmi americkej 173. výsadkovej brigády a príslušníkmi armád Bulharska, Rumunska a Poľska.

V budúcnosti by chcel rotný Kleman zúročiť nadobudnuté skúsenosti a vedomosti získané na seržantskom kurze Námoornej pechoty USA v Staff NCO Academy v Quantico, tzv. Mekke amerických marínikov.

„Mojimi vzormi v útvere sú veliaci poddôstojník práporu štábný nadrotmajster Popiel a môj bývalý veliteľ družstva a momentálne kolega z tretej čaty rotný Karol Bedinský, ktorí aj napriek niekoľkým reorganizáciám a prijímaním nižších hodností nezanevrelí na službu v ozbrojených silách a ochotne odovzdávajú svoje skúsenosti nazbierané počas približne 20 rokov služby mladším kolegom a svojim prístupom sú pre ostatných príkladom,“ poznamenáva veliteľ družstva levického mechanizovaného práporu rotný Adrián Kleman.

/ Jozef ŽIAK

/ foto archív MD

Chcem byť najlepším

Okrem pôsobenia otca v misii UNPROFOR na území bývalej Juhoslávie, keď bol do nej aktivovaný z civilu, a tam sa aj po skončení misie vrátil, sa stal štábnym nadrotmajster Miroslav Dulaj vlastne prvým z rodiny, ktorý sa dal na profesionálnu vojenskú kariéru.

Lenže to už bol Miro na vojenskej strednej škole v Liptovskom Mikuláši. Absolvoval študijný smer elektrotechnické a oznamovacie zariadenia. Jeho prvou posádkou sa zhodou okolností stalo rodné mesto Martin a vtedajší piaty raketový pluk, kde začínal ako veliteľ rádioreleového družstva. Už vtedy zakúsil strasti, ale aj slasti práce s ľuďmi. Aj neskôr, keď bol veliteľom rádioreleovej čaty, či veliteľom čaty spojovacích uzlov v spomínanom útvere, veľmi rýchlo pochopil, že práca s ľuďmi je jedna z najnáročnejších.

Moje dvere sú otvorené

„Je to práca v mnohých smeroch vyčerpávajúca, ale na druhej strane ma dokáže nabiť energiou. Keď sa niekto rozhodne pracovať s ľuďmi, nemôže počítať, že sa po skončení pracovného času pre neho zodpovednosť za nich končí. Moje dvere sú pre nich vždy otvorené a telefónne číslo prístupné pre každého,“ zdôrazňuje štábný nadrotmajster Dulaj. Dnes priznáva, že začiatky vojenskej kariéry boli aj pre neho dosť ťažké. Dokonca boli chvíle, keď uvažoval o skončení služby v armáde. Nevzdal sa však a podarilo sa mu prekážky postupne prekonať. Držal sa svojho kréda, že čokoľvek bude robiť, bude sa usilovať v tom byť lepší. „Ak by som bol smetiariom, snažil by som sa byť najlepším smetiariom“, konštatuje Miroslav.

Neskôr pracoval ako technik učebného oddelenia vojenskej strednej školy v Liptovskom Mikuláši, potom získal prvé zahraničné skúsenosti v misii OSN UNFICYP na Cypre. Vtedy pochopil, aké je pre jeho ďalšiu vojenskú kariéru dôležité dobre ovládať anglický jazyk. Utvrdil sa v tom aj počas pôsobenia v Národnej akadémii obrany v Liptovskom Mikuláši. Či už ako veliteľ čaty školských jednotiek, no najmä počas práce v Kurzoch pre nižších dôstojníkov (JSOC), ktoré boli organizované v Liptove s pomocou Veľkej Británie a Holandska (neskôr ISOC). Nasledovali rôzne odborné a jazykové kurzy v USA, vo Veľkej Británii a v Nemecku. Najmä absolvovanie poddôstojníckej akadémie v americkom Texase mu pomohlo rozšíriť si obzor a načerpať mnoho neoceniteľných skúseností pre ďalšiu prácu s ľuďmi v slovenských ozbrojených silách.

„Poddôstojnícky zbor u nás má za sebou len prvé kroky a pred sebou dlhú cestu. Ešte sa z objektívnych príčin nemôžeme v tejto oblasti porovnávať s armádami, kde má bu-

dovanie poddôstojníckeho zboru dlhoročnú tradíciu. Napriek tomu si myslím, že sme urobili veľký pokrok. Aj keď stále sú dôstojníci, pre ktorých je ťažké si navyknuť, že práve poddôstojník môže byť ich partnerom a účinným nástrojom pri riadení jednotiek. Je to o obojstrannej dôvere a pochopení miesta a úlohy poddôstojníka“, poznamenáva Miroslav.

Rozhoduje dôvera, rešpekt a úcta

Podľa neho je vzťah veliteľ a veliaci poddôstojník niečo, čo sa nedá naučiť na žiadnej škole. Vzťah musí byť založený na vzájomnej dôvere, rešpekte a úcte. V americkej armáde sa hovorí, že vždy musia byť dvaja, ktorí veria. Je to veliteľ (Commander) a veliaci poddôstojník (Command Sergeant Major). Práve oni spoločne vytvárajú jeden tím.

Štábný nadrotmajster Dulaj je rád, že na svojom pôsobisku v základni MOKIS v Ružomberku, kde je aj momentálne poverený veliaci poddôstojník, sa podarilo takúto zhodu a symbiózu dosiahnuť. „Osobne si myslím na základe svojich doterajších skúseností, že veliaceho poddôstojníka, a to najmä na vyšších stupňoch, by si mal vyberať veliteľ. V konečnom dôsledku má práve on zodpovednosť, a teda mal by mať možnosť vybrať si kľúčových ľudí, s ktorými bude spolupracovať,“ zdôrazňuje štábný nadrotmajster Dulaj.

Momentálne pôsobí v Ružomberku predovšetkým ako veliaci poddôstojník DCM (Deployable CIS module), čiže nasaditeľného modulu KIS zriadeného v Základni mobilných KIS v Ružomberku. Spomínaná jednotka by mala byť po oficiálnom zaradení do štruktúr NATO súčasťou NATO Signal Battalion s veliteľstvom v poľskej Bydgoszczy. Jeho hlavným poslaním je zabezpečiť komunikačné a informačné systémy pre nasaditeľné veliteľstvá NATO, ako aj nasaditeľné veliteľstvá operácií NATO a cvičenia Aliancie. Väčšinu osadenstva DCM tvoria práve poddôstojníci. Keďže kritériá na nich sú dosť vysoké (elektrotechnické vzdelanie a ovládanie anglického jazyka na úrovni druhého a tretieho stupňa, zodpovedajúca bezpečnostná preverka a vodičské oprávnenie skupiny C a E), zatiaľ majú problém obsadiť jednotlivé pozície. To je podľa Miroslava zároveň výzva pre všetkých záujemcov, ktorí spĺňajú spomínané kritériá a majú záujem pracovať v profesionálnom kolektíve, plniacom úlohy v medzinárodnom prostredí, aby našli doň cestu.

Rodák z Martina sa vo voľnom čase okrem rodiny venuje predovšetkým športu (hokej a florbal), ako aj ľudovej hudbe a tancu vo folklórnej skupine Vrbové prútie.

Club Activity 2011

Prezentačnú výstavu pod názvom Club Activity 2011 otvoril 8. septembra v trenčianskom posádkovom klube zástupca veliteľa Síľ výcviku a podpory brigádnym generál Juraj Krištofovič spoločne s vedúcim posádkového klubu Stanislavom Martinákom. Predstavuje širokej verejnosti prierez z činnosti 17 klubov, ktoré pôsobia pri trenčianskom posádkovom klube.

V jednotlivých kluboch celkom pôsobí 972 členov (príslušníkov ozbrojených síľ, vojakov v zálohe i vo výslužbe a zástupcov civilnej verejnosti). Viani zorganizovali 167 spoločenských akcií, 720 podujatí klubov, 22 výstav a 62 spoločenských podujatí. Pre občanov krajského mesta a jeho firmy zasa 56 odborných seminárov a školení. Pripravili aj 58 koncertov a divadelných predstavení a 33 plesov. Najväčším klubom je Klub vojenských veteránov, ktorý združuje vyše tri stovky členov. Jeho činnosť na výstave prezentoval predseda plukovník v. v. Peter Forgáč i čestný predseda zväzu vojenských dôchodcov generálmajor v. v. Rudolf Tvaroška. Veľmi aktívny je Klub letcov a parašutistov pod vedením majora v. v. Františka Sekereša, Klub vojenských výsadkárov, ktorý vedie plukovník v. v. Jozef Krajčír, Klub plastického modelárstva Anton Ščasnovič, Klub fotografov pod vedením plukovníka v. v. Františka Horečného, Klub filatelistov pod vedením plukovníka gšt. v. v. Dominika Slezáka a mnohé ďalšie.

/ Jozef ŽIAK

Rokovali vojenské zväzy

V Tatranských Zruboch sa 25. – 26. augusta uskutočnila 13. konferencia Vojenských zväzov ozbrojených síľ štátov Višegradskej skupiny a zástupcov Slovenska. Hlavnú pozornosť venovali dôsledkom ekonomickej krízy na ozbrojené sily a sociálny systém zabezpečenia vojakov vo svojich krajinách. Účastníci stretnutia v záverečnom vyhlásení zdôraznili, že predstavitelia krajín Višegradskej skupiny by mali rozhodnejšie vystúpiť proti neustálemu oslabovaniu vojenských rozpočtov, čo podľa nich ovplyvňuje morálku vojakov a stabilitu ozbrojených síľ. Postupné zlučovanie vojenského dôchodkového systému s civilným je zlým riešením, pretože neberie do úvahy špecifické zvláštnosti vojenskej služby. Vojenské zväzy podporujú modernizáciu ozbrojených síľ a chcú sa zasadiť o ďalšie zlepšovanie pracovných podmienok profesionálnych vojakov. Chcú stabilizovať sociálne zabezpečenie príslušníkov ozbrojených síľ a vojenských dôchodcov s ohľadom na ich špecifické postavenie v sociálnom systéme a zlepšovať ho v súlade s podmienkami v ostatných členských štátoch NATO.

Delegáciu Zväzu vojakov z povolania Armády Českej republiky viedol predseda podplukovník Roman Doba, Poľského Konwentu dziekanów korpusu oficerów zawodowych WP predseda plukovník Marian Babuška, Maďarského Honvédszakszervezetu podplukovník János Czövek. Pritomný bol aj predseda Slovenského zväzu vojakov plukovník v zálohe Anton Donko.

Nacvičovali bojovú taktiku

/ npor. Rastislav KENTOŠ

V spolupráci s Úradom pre obrannú spoluprácu USA, mobilným výcvikovým tímom JMTC USA a oddelením výcviku VePS sa v dňoch 5. až 9. septembra konal medzinárodný kurz „Small unit operations in a CIED environment“ (Kurz taktiky malých jednotiek v prostredí výskytu IED) v posádke Trebišov. Veliteľom bol kpt. Jozef Dudurič, náčelník operačného oddelenia 21. zmiešaného mechanizovaného práporu v Trebišove. Medzi účastníkmi bolo aj 6 príslušníkov ozbrojených síľ Maďarska. Z PS OS SR kurz absolvovalo 40 profesionálnych vojakov. Okrem teoretickej časti, ktorá prebiehala v priestoroch 21. zmpz Trebišov, najdôležitejšia časť, teda praktický výcvik malých jednotiek pri zisťovaní nástražných výbušných systémov v priestore operácii, či nemenej dôležitá problematika presunov konvojov, organizovali v priestoroch posádkového cvičiska Veľké Ozorovce.

/ Jozef ŽIAK

Spolupráca s občianskymi združeniami

/ Pavol VITKO

Štátny tajomník MO SR Róbert Ondrejcsák sa 22. septembra na ministerstve obrany stretol s predstaviteľmi občianskych združení a mimovládnych organizácií, ktoré spolupracujú s rezortom obrany. „Oceňujem nový otvorený prístup ministerstva obrany k mimovládnym organizáciám. Cením si, že sme boli prizývaní a mohli povedať svoj názor na fórach k strategickému hodnoteniu obrany,“ povedal Ján Paulech zo Združenia vojakov SR. Zástupcovia Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov, Centra pre európske a severoatlantické vzťahy, Asociácie Marshall Centra a ďalších organizácií diskutovali o. i. aj o pripravovanej Bielej knihe rezortu obrany. Tá nadviaže na Strategické hodnotenie obrany. Uviedli, že v tomto dokumente by mali byť definované aj vzťahy rezortu obrany a ozbrojených síľ s mimovládnymi organizáciami.

Pol'ná pošta na Balkáne

/ npráp. v. v. Jozef KORENÝ

Slovenské národné slávnosti sú spoločenská, osvetovo-kultúrna a národná manifestácia Slovákov v Srbsku. Tohtoročné slávnosti sa uskutočnili v auguste. V kultúrnom programe nechýbali koncerty, vystúpenia folklórnych súborov, skupín a výstav. Súčasťou bola aj 7. medzinárodná filatelistická výstava, na ktorej nadpráporčík v. v. Jozef Korený z Klubu vojenských veteránov pri Posádkovom klube Trenčín, predstavil Poľnú poštu na Balkáne v rokoch 1992-2010. Náštevníkom okrem iného priblížila fungovanie poľnej pošty v prostredí medzinárodných vojenských misií OSN a NATO na území bývalej Juhoslávie. Od prvej misie UNPROFOR až po operácie KFOR v Kosove a EUFOR v Bosne a Hercegovine mapovala aj pôsobenie slovenských vojakov v tomto regióne. Výstava bola v dome Matice slovenskej srbskej. Pošta Báčsky Petrovec používala v deň vernisáže príležitostnú pečiatku.

/ Pavol VITKO

/ foto Ivan KELEMENT

Reprezentantky vojenských posádok Banská Bystrica, Kuchyňa, Nitra, Martin, Trenčín a športovkyne z bratislavského ministerstva obrany sa 13. septembra zúčastnili na 6. ročníku turnaja v plážovom volejbale. „Šport posilňuje nové priateľstvá a vytvára nové. Želám vám aby ste si tento turnaj užili a aby ste boli spokojné so svojím výkonom,“ povedal minister. Turnaj tradične organizuje Združenie žien Armády SR. Jeho predsedníčka Alexandra Števaňáková uviedla, že okrem športových podujatí organizujú pre ženy napríklad semináre k novej legislatíve. V spolupráci s 5. plukom špeciálneho určenia v Žiline pre ne zorganizovali aj kurz prežitia. Venujú sa pritom tak vojenským profesionálkam, ako aj civilným zamestnankyniam rezortu obrany. V turnaji ženských trojíc vo volejbale na piesku bolo najúspešnejšie družstvo tvorené ženami z Dukly Banská Bystrica a ÚŠZaV Lešt. Skončili pred volebalistkami z posádky v Martine a reprezentantkami z ministerstva obrany.

Vyhrali ženy z Dukly

Dukla na MS vo vodnom slalome: dve zlaté a striebro

/ Pavol VITKO

/ foto autor a TASR

Na 34. majstrovstvách sveta vo vodnom slalome sa Slovensko so ziskom troch zlatých, dvoch strieborných a troch bronzových medailí stalo najúspešnejším štátom. Od 7. do 11. septembra sa konali vo vodáckom areáli v Čunove pri Bratislave pred Francúzskom a Nemeckom.

Ján Bátik a Tomáš Kučera

Vodákom VŠC DUKLA Banská Bystrica sa sice nedarilo v kategóriách jednotlivcov, no v hliadkach (súťaže trojic) získali dve zlaté umiestnenia. V C1 titul svetových šampiónov vybojovali Michal Martikán a Alexander Slafkovský z Dukly spolu s Matejom Beňušom. V hliadke K1 získala zlato Elena Kaliská z Dukly spolu s Janou Dukátovou a Danou Mannovou – Beňušovou. No a v hliadkach C2 získali striebro reprezentanti Dukly Tomáš Kučera a Ján Bátik spolu s dvojkanoe Pavol Hochschorner – Peter Hochschorner a Ladislav Škantár – Peter Škantár.

„Blahoželám všetkým slovenským reprezentantom k výborným výkonom. Teší ma aj zlato a striebro, o ktoré sa pričínili športovci Dukly Banská Bystrica v hliadkach,“ povedal minister obrany Lubomír Galko. Na margo výkonov v jednotlivcoch, keď sa na stupne víťazov neprebojoval ani jeden športovec Dukly, minister povedal: „Očakávania boli vyššie, výkon mohol byť lepší, ale to je šport. Športové šťastie je skrátka často veľmi vrtkavé.“

Riaditeľ VŠC Dukla Banská Bystrica Robert Leitl celé podujatie i napriek úvodným problémom s počasím zhodnotil ako vynikajúce po organizačnej aj športovej stránke. Aj on by rád zablahoželel vojenským športovcom k medailám v kategóriách jednotlivcov. „Treba to brať tak, že favoriti v kategóriách jednotlivcov, ako boli Michal Martikán, Elena Kaliská či Alexander Slafkovský, nemali celkom svoj deň. To sa stane, aj keď iste boli veľmi smutní – a my s nimi. Sú to však veľkí športovci. Dokázali to v súťažiach hliadok. Dvojnásobný titul majstra sveta a striebro je znamenitý úspech. Treba pritom dodať, že Martikán a Kaliská,

ako aj kajakári Martin Halčín, Tomáš Mráz a Ján Šajbidor majú stále šancu prebojovať sa na budúcoročné olympijské hry.“

„Celkovo naše výsledky hodnotím ako veľmi dobré vrátane športovcov Dukly. Nesplnili sice všetky očakávania, ale vodný slalom bude na olympiáde v Londýne stále našim najhorúcejším železkom v ohni,“ konštatoval predseda Slovenského olympijského výboru František Chmelár. Tiež dodal: „Čo sa týka športovcov Dukly, tí budú v Londýne nepochybne ťažiskovou skupinou našej reprezentácie. Či už ide o vodákov, strelcov alebo atlétov. Armádnemu športovému klubu a rezortu obrany preto v tomto smere patrí poďakovanie a úcta.“

A aké sú najbližšie plány vodných slalomárov Dukly? Odpovedá ich hlavný tréner Peter Mráz: „Vrchol sezóny máme za sebou, takže už len plánované sústredenie od 17. októbra na londýnskej olympijskej trati. Vela si od neho sľubujú najmä potenciálni olympionici. Budeme doma na vode, dokedy sa len bude dať. Nasledovať bude kondičné sústredenie na bežkách a potom nás už čaká olympijský rok.“

Minister obrany Lubomír Galko avizuje: „V budúcnosti očakávam od reprezentantov našej Dukly a Slovenska také nasadenie korunované úspechom, aké dokázali už veľakrát v minulosti. Vieme, že napríklad vodáci netrénujú v celkom ideálnych podmienkach. No sú to profesionáli s veľkým športovým srdcom. Želám im aj všetkým reprezentantom vela úspechov...“

Elena Kaliská

Stuxnet:

Zbraň vystrihnutá z matrixu

/ kpt. Peter GARAJ

Iránska továrň na obohacovanie uránu Natanz robí Iránsky všetkým svetovým mocnostiam. Aj preto sa v továrni nachádzajú pozorovateľské skupiny Medzinárodnej agentúry pre atómovú energiu (skrátene IAEA). Ich úlohou je napríklad kontrola poškodených obohacovacích zariadení pred tým, ako opustia továrň, aby sa zabránilo posaovaniu uránového materiálu. V továrni Natanz sa takto vymenilo asi 10 % obohacovacích zariadení z celkového počtu 8 700 kusov, čo je asi 800 kusov za rok. Keď však pozorovatelia v IAEA neskôr kontrolovali fotografie jednotlivých pozorovateľských skupín, zistili, že v Natanz sa menili tieto „obohacovače“ častejšie. Podľa odhadov bolo vymenených 2 000 obohacovacích zariadení v priebehu niekoľkých mesiacov. Nikto nevedel prečo. Irán nemal povinnosť vysvetľovať a pozorovateľské skupiny IAEA nemali právo pýtať sa, prečo sa ich zariadenie kazí tak rýchlo.

Odpoveď bola komplikovanejšia, než si ktokoľvek mohol vtedy predstaviť a niekoľko najlepších počítačových odborníci z rôznych častí sveta nad týmto problémom strávili mesiace bádania.

Príbeh Stuxnetu (ten verejný) sa začal odvíjať 17. júna 2010. Sergey Ulasen, vedúci pracovník Bieloruskej antivírusovej firmy VirusBlokAda, prechádzal zoznam incidentov v pošte, keď ho zaujal incident o sústavnom reštarte počítača klienta z Iránu. Lokálni technici tento problém nevedeli odstrániť. Ulasen a jeho tímy získali kópiu vírusu a po zbežnej analýze zistili, že používa tzv. 0-day chybu (v preklade – dnešné chyby), ktoré patria k najnebezpečnejším a najsilnejším zbraniam hackerov. Sú to chyby, ktoré ešte neboli opravené, alebo sa o nich nevie a pred nimi ešte nechránia antivírusy. 0-day chyby sú aj extrémne vzácne. Väčšinou je potrebný skúsený hacker, ktorý strávi množstvo času hľadaním takejto chyby a vymýšľaním postupu, ako chybu zneužiť. Z viac ako 12 miliónov odhalených vírusov ročne je menej ako desať takých, ktoré využívajú 0-day chyby.

Antivírový update

V Stuxnete bola použitá dnes už známa chyba, ktorá dovoľovala prenášať sa cez virusom napadnuté USB kľúče. Ak sa takýto USB kľúč vložil do počítača, Stuxnet sa nepozorovane preniesol do počítača a niesol aj veľký kryptovaný súbor. Chybu systému Windows okamžite nahlásili do Microsoftu, ktorý vytvoril a neskôr (17. júla 2010) pomocou Windows Update distribuoval opravu. Firma VirusBlokAda, samozrejme, zverejnila svoj objav aj na svojich stránkach, kde ich objavili antivírusové firmy a začali priporavovať antivírusový update proti Stuxnetu. Názov Stuxnet bol vírusu priradil Microsoft, ktorý ho zložil z názvov súborov Stuxnetu (konkrétne súbory .stub a MrxNet.sys).

Keď sa do práce pustili aj antivírusové firmy a začali Stuxnet dekryptovať, zistili sa ďalšie zaujímavé skutoč-

nosti. Stuxnet bol v obehu pravdepodobne od júna 2009, bol pravidelne aktualizovaný a zlepšovaný a prešiel tromi verziami. Jeden z jeho súborov bol digitálne podpísaný certifikátom taiwanskej firmy RealTek. Takýto digitálny podpis pomohol Stuxnetu maskovať sa ako legálny program RealTeku a bez problémov sa šíriť v operačnom systéme. Samozrejme, hneď po objavení bol ukradnutý certifikát zneplatnený. Čoskoro sa prišlo na to, že Stuxnet využíva ďalší platný digitálny certifikát, tentoraz od firmy JMicron Technology. Zhodou okolností aj JMicron Technology, aj RealTek sídlili

na tom istom mieste. A tak sa začali vynárať nezvyčajné otázky. Hacker sa fyzicky dostal do fi-
niem a ukradol podpisové kľúče? Alebo to urobil po sieti? Ak to urobil po sieti, je veľkou náhodou, že obe firmy sídlia tak blízko seba. ESET, česko-slovenská medzinárodne známa antivírusová firma vo svojom blogu uviedla, že takto profesionálne vytvorený vírus sa objaví málokedy a že hacker mal veľmi dobré zdroje.

Okrem tejto malíčkosti sa Stuxnet zdal núdnym vírusom. Napádal Simatic WinCC Step7 (ďalej len Step7), softvér od nemeckej firmy Siemens. Ten bol určený na programovanie hradíel, ktoré ovládali motory, ventily a spínače. Nájde ho v každej väčšej továrni, či už vyrába železných medvedíkov, autá, ovláda ropovody alebo distribúciu vody v mestách. Bolo to veľmi nezvyčajné, pretože vírusy napádajú systémy väčšinou ne zisk a napadnutie ovládania strojov nedávalo žiadne priame zisky. To, čo Stuxnet robil, bolo pravdepodobne kopírovanie dizajnu a konfigurácie zariadení, aby sa dala ľahšie napodobniť konkurencia. Takže to vyzeralo ako priemyselná špiónáž. Antivírusové firmy si zobrali vzorky (vzorka vírusu slúži na to, aby antivírus rozpoznal súboru vírusu) a aktualizovali svoje databázy vírusov.

Nie všetci sa vzdali tak rýchlo

Inžinieri v Symantecu vytvorili vzorky vírusu, aktualizovali databázy. No Symantec má okrem bežnej divízie aj oddelenie, ktoré určuje, či sa nájdený vírus bude analyzovať hlboko, alebo stačí mať jeho vzorky. Stuxnet sa teda dostal do rúk Liama O'Murcha.

Liam O'Murchu je Ír, ktorý pracuje v Symantecu v Security Response tíme. Jeho prácou je posúdiť každý nájdený vírus a analyzovať následky. Mesačne dostával viac ako milión vírusov, väčšina bola variáciou iného známeho vírusu a bola automaticky vyhodnotená, zaznamenaná

a archivovaná. No vírus s O-day chybami sa analyzoval ručne. Liam dal Stuxnet na analýzu nováčikovi vo firme, aby mu dal príležitosť trénovať s O-day vírusmi. Aj on sa pustil do analýzy a prišiel na to, že Stuxnet nie je bežný vírus.

Už len spôsob prenášania pomocou O-day chyby bol chránený niekoľkými programovacími maskovacími technikami a bolo ťažké sa k nim dostať. Stuxnet bol obrovský, obsahoval 500 kb súbor. Bežné vírusy boli veľké 10 až 15 kb.

V praxi sa v takom veľkom víruse skrýval obrázok, za ktorý sa vírus maskoval. Či už to bola sporo odetá celebrita alebo fotka webovej stránky populárnej banky. No nič z toho nebolo v Stuxnete. Len dáta. Liamov záujem stúpal exponenciálne.

Liam bol profesionál a veľmi rýchlo dokázal odhadnúť, či vírus bol len amatérskym pokusom, alebo programátorským dielom. Stuxnet bol to druhé. Najzaujímavejšie bolo, ako skrýval všetky svoje funkcie. Bežný vírus si v systéme zaregistruje DLL knižnicu a Windows potom tento vírus nahrá a použije. No takýto prístup pomáha aj antivírusu, pretože presne identifikuje súbor s vírusom. Stuxnet sa nahrával len do pamäte ako špeciálny typ súboru, ktorý je dočasný. Potom Stuxnet upravil Windows, aby pri hľadaní jeho súborov neľadil na disk, ale v pamäti. Takže na disku počítača nebolo nič a kde nič nie je, ani antivírus nie nenájde. Žiadny iný vírus nie také predtým neurobil. Tieto informácie priniesla analýza prvých 5 kb Stuxnetu. Bolo jasné, že to nie je práca amatéra, ale vysoko profesionálne dielo. Možno práca nejakej vládnej skupiny. Začala sa vynárať otázka, či Symantec chce pokračovať v analýze. Jedna vec je najst a odstraňovať vírusy, čo Symantec už dávno urobil. Druhá vec je vrátať sa v niečom, čo je také dokonalé, že vám mráz behá po chrbte. Antivírusová firma hľadá a odstraňuje vírusy. Čo vírusy robia v počítači, nie je pre antivírusovú firmu podstatné.

Nakoniec sa Liam rozhodol, že bude pokračovať v analýze. Keďže sa pre neho končil pracovný týždeň, poslal analýzu do laboratória v Tokiu. Symantec má laboratória v celom svete, aby sa ich časové pásma dotýkali. A tak keď jedna skupina večer končí, pre ďalšiu je práve ráno a môže pokračovať. Tokijský tím pracoval na mapovaní funkcií Stuxnetu a v pondelok Liam vedel o víruse opäť viac.

Stuxnet po každom napadnutí informoval svojho tvorcu o postupe. Na to boli zriadené dve domény: www.mypremierfutbol.com a www.todayfutbol.com. Jedna bola v Malajzii a jedna v Dánsku. Stuxnet tieto servery informoval, aké IP adresy má napadnutý počítač, meno počítača, operačný systém a či sa na počítači nachádza už spomínaný softvér Step7. Servery zase mali


```

a$7tgtopx.exe:
unicode 0, <$7tgtopx.exe>,0
align 4
aSystemrootInf_:
unicode 0, <$SystemRoot%\inf*.pnf>,0
align 4
aSystemrootInfm:
unicode 0, <$SystemRoot%\inf\mdmeric3.PNF>,0
aSystemrootIn 0:
unicode 0, <$SystemRoot%\inf\mdmcpq3.PNF>,0
align 10h
aSystemrootSys:
unicode 0, <$SystemRoot\system32\Drivers\mrxcsl.sys>,0
align 8
aSystemrootSy 0:
unicode 0, <$SystemRoot\system32\Drivers\mrxsmb.sys;$SystemRoot\sys>
unicode 0, <tem32\Drivers*.sys>,0
align 8
aSystemrootSy 1:
unicode 0, <$SystemRoot\system32\Drivers\mrxnet.sys>,0
align 4
aMrxcsl:
unicode 0, <MrxCsl>,0
align 10h
aSystemCurrentc:
unicode 0, <SYSTEM\CurrentControlSet\Services>,0
align 4
unicode 0, <>,0
aImagePath:
unicode 0, <ImagePath>,0
a_sys:
unicode 0, <_sys>,0
align 4
a?:?:
unicode 0, <{??}>,0
align 4
aGlobalWkswsch:
unicode 0, <Global\WkswschShutdownEvent>,0
align 10h
aGlobalSpooler_:
unicode 0, <Global\Spooler_Perf_Library_Lock_PID_01F>,0
align 8
aSpooler_perf_l:
unicode 0, <Spooler_Perf_Library_Lock_PID_01F>,0
align 10h
aGlobalSec17libb:
unicode 0, <Global\{5EC171BB-F130-4a19-B782-B6E655E091B2}>,0
align 10h

```

možnosť ponúknuť Stuxnetu update, alebo pomocou neho nahradiť iné vírusy na napadnutý počítač. Symantec okamžite presmeroval obe domény na svoj zberný počítač a mal tak prehľad o šírení vírusu. Za týždeň sa „ozval“ 38 000 počítačov. Onedlho to už bolo viac ako 100 000. Stuxnet sa šíril rýchlo aj napriek tomu, že antivírusové firmy zareagovali promptne.

Dokonalé maskovanie

Pri geografickom mapovaní napadnutia sa objavil zvláštny obraz. Z prvých 38 000 prípadov, asi 22 000 bolo v Iráne, 6 700 v Indonézii a 3 700 v Indii. USA malo menej ako 400 napadnutých počítačov. Z nich len 217 z Iránu a 16 z USA malo Step7 softvér.

Takéto napadnutie nebolo len neobyčajné, ale aj nelo-
gické. Pri každom poriadnom víruse sa USA a Južná Kó-
rea objavovali na prvom mieste, pretože mali najviac pri-
pojených počítačov na internete. Irán nikdy nebol na
popredných miestach. Ani pri vírusoch šírených primárne
v Ázii sa Irán neobjavoval v štatistike ako významná
krajiná.

Dokonalý kód, maskovanie, ukradnuté certifikáty, Irán ako centrum vírusovej infekcie. Analytici si začali klásť otázku, či nejde o dielo nejakej štátnej moci, o kybernetický útok. Možno aj priamo z USA. A objavila sa aj úvaha, či niekto v Symantecu chce, aby ho stíhali za odhalenie alebo marenie tajnej vládnej operácie. Symantec sa však zachoval ako nadnárodná spoločnosť a pracoval na odhalení ďalej.

Po mesiaci bádania analytici stále nevedeli, čo presne Stuxnet robí. Eric Chien (ďalší analytik Symantecu, ktorý sa pridal k Liamovi a dekedoval Stuxnet), prišiel v piatok večer za Liamom a ukázal mu nové detaily. Stuxnet pravdepodobne využíva viac ako jednu 0-day chybu. Neuveriteľné! V sobotu ráno bol Liam späť v práci a celý víkend lúštil kód Stuxnetu. Do nedele večera objavili použité ďalšie tri 0-day chyby. Jedna zabezpečovala Stuxnetu šírenie v lokálnej sieti cez spoločné tlačiarne. Ďalšie dve chyby sa využívali na získanie administrátorského prístupu do systému. Ďalej Stuxnet využíval jednotné administrátorské heslo, ktoré Siemens zakódoval do všetkých Step7 programov, aby napadol centrálnu Step7 databázu a mohol sa tak dostať na ďalšie terminály pripojené k napadnutému systému Step7.

Stuxnet sa zjavne nechcel šíriť internetom. Bežné vírusy sa posielajú v e-mailoch alebo sa skrývajú na internetových stránkach, no Stuxnet sa šíril len cez USB kľúče alebo v lokálnej sieti. Akoby jeho tvorca vedel, že to, čo chce napadnúť, nie je pripojené k internetu. A ak sa pri tom používajú štyri O-day chyby, cieľ musí byť veľmi dôležitý.

Takýto spôsob šírenia bol nepresný a „pesimistický“. Bolo to, ako keby ste otrávil jedno jazero a čakali, že si váš cieľ kúpi rybu práve z vášho jazera a potom umrie na otravu. Stuxnet pri informovaní svojho tvorca podával hlásenia aj o doméne a čase a dátume napadnutia, takže sa jeho „cesty“ dali presne vystopovať. Tie analytikov priviedli k prvým počítačom, ktoré boli napadnuté. Všetky boli z piatich organizácií v Iráne a útočník si pravdepodobne myslel, že sú prepojené so zamýšľaným cieľom. Tieto organizácie boli napadnuté osobitne a viackrát – v júni a júli 2009 a potom ešte v marci, apríli a máji 2010.

Tu sa musíme pristať pri tých
oré Stuxnet využíval. Symantec
isové firmy začali spätne prehľadávať
a hľadať dané chyby. Prišlo sa na to, že
žité (každá osobitne) v iných vírusoch, no
hlásené Microsoftu, alebo ich zachytili
antivírusové firmy a nikto im nevenoval
nosť. Aj pevné heslo do softvéru Step7
nemecký hacker, s prezývkou „Cyber“, no
o nevenoval pozornosť. Tieto 0-day
adajú a ťažko odhaľujú. Je možné že au-
li 0-day chyby od autorov prvých vírusov
? Na niernom trhu si môžete kúpiť niečo
z 500 000 USD.

Ali v laboratóriu oddelenú sieť na testovanie prišli na to, ako sa Stuxnet šíri, stále objavuje. Táto úloha pripadla francúzskemu sovi Fallierovi. Fallieri prišiel na to, že v každej 15 komponentov a všetko ovávané po vrstvách. Ako matriošky. Stuxnet dekryptoval len to, čo práve potreboval. Aj extrémne veľký konfiguračný súbor, ktorý mal neuveriteľných 400 položiek, presne ovládať správanie Stuxnetu. Keď sa má Stuxnet šíriť. Dátum bol nastavený na 24. júna 2012. Vždy keď sa Stuxnet spustil, skončil sa dátum. Ak bol dátum neskorší ako ten nastavený, Stuxnet sa vypol. Predpokladá sa, že bol presvedčený, že do júna 2012

Čas Stuxnetu bola však jeho „nálož“. Keďže na počítači je Step7 softvér; rozbaľil mi pre Step7. Step7 má bežné grafické rozhranie a sa spúšťa na počítači s Windows a k tomu PLC (Programmable Logic Controller – programovateľné hradlá). Tieto PLC potom ovládajú výrobných pásoch, zváracie roboty, tlakové stroje a podobné veci. Fallieri zistil, že Stuxnet priťahuje a nahrádza ich inými. Zároveň deaktivuje kontrolné mechanizmy v PLC, ktoré by PLC mohli informovať o tom, že zariadenie nie je vyhradených parametrov. Stuxnet získava informácie, ktoré PLC posielajú do počítača, aby obsluha nevidela, čo Stuxnet

robi. Dokonalé maskovanie. To, že Stuxnet menil príkazy, menilo prvotnú teóriu o priemyselnej špiónaži. Stuxnet nemal kradnúť, ale ničť. Sabotáž. Po prvý raz sa stretávame s tým, že digitálny svet ničil ten reálny. Dňa 6. augusta 2010 Symantec publikoval zistenia o tom, že Stuxnet napáda Step7 od Siemensu a pomocou neho aj PLC. Problémom bolo, že nikto v Symantecu nevedel nič o PLC a programovacím jazyku STL, ktorým sa tieto hradlá programujú. Na svojom blogu žiadali o pomoc, no nikto sa neozýval.

Irán medicínom zablokoval spojenia z napadnutých počítačov. Pravdepodobne nechceli, aby niekto zvonku vedel, ktoré počítače sú napádané a tiež nechceli, aby niekto zvonku tieto počítače kontroloval.

Tím expertov

Ralph Langner, 52-ročný nemecký bezpečnostný analytik pre priemyselné systémy, ktorý nemá doma ani pripojenie k internetu, sa v práci dostal k blogu o Stuxnete a začal sa oň zaujímať. Bezpečnosť priemyselných systémov vrátane PLC bola hlavnou náplňou jeho trojročnej bezpečnostnej firmy. Langner pochopil, že stovky klientov Siemensu majú v systéme tichého zabijaka a Siemens alebo Symantec by mal týmto klientom vysvetliť, čo im Stuxnet môže urobiť. Siemens v júli 2010 informoval, že zostavil tím expertov, ale odvtedy sa nič ďalšie neudialo. Langner sa rozhodol, že sa na Stuxnet pozrú sami. Mal priemerné vedomosti o počítačových technológiách, vynikal však vedomosťami o systéme Siemens. Langner a jeho ľudia dali hlavy dokopy a začali skúmať, čo Stuxnet robí, ktorému hradlu čo prikazuje a ako je dané hradlo spojené so zariadením. Po troch týždňoch mali výsledky. Stuxnet bol naprogramovaný na jeden konkrétny typ PLC. Vnútri Stuxnetu sa ukrýval presná schéma, ktorú vírus hľadal. Ak napadnutý systém nevyhovoval danej schéme, Stuxnet nič neurobil a presunul sa inde. Langner čoskoro pochopil, o čo ide. Zavolať nemenovanej osobe, ktorá pracovala v nemeckej továrni na obohacovanie uránu a spýtať sa: „Dá sa zničiť obohacovacie zariadenie manipuláciou ovládania?“ Odpoveď však nedostal, pretože tento typ informácie bol tajný.

Langner publikoval svoje výsledky na blogu spolu s presvedčením, že cieľom je [vtedy] nedostavaná iránska továrň na obchacovanie uránu Bushehr. Odborná verejnosť bola presvedčená, že Langner sa zbláznil, no on trval na svojom. Neskôr spolu s analytikom Frankom Riegerom z bezpečnostnej firmy GSMK prišli k záveru, že Natanz je lepším cieľom, pretože už pracuje. Langner sa spojil s Jo-eom Weissom, expertom na priemyselné systémy z USA. Weiss, tak ako Langner; už dlhé roky informoval o tom, že priemyselné systémy nie sú dostatočne zabezpečené a riziko ich kompromitácie je vysoké. Weiss pozval Langnera na uzavretú bezpečnostnú konferenciu pre asi stovku odborníkov na priemyselné systémy, aby hovoril o Stuxnete. Vyhradili mu 45 minút. Langner rozprával hodinu a pol a po skončení ostalo v sále ticho. Informoval o tom, že tu je reálna hrozba, že už ju možno má každý priemyselný systém na svete a nie je možné odhaliť, či sa tak aj stalo. Okamžite po konferencii sa rozbehla analýza spôsobu prieniku Stuxnetu do ovládacích systémov a možné zabezpečenie daných systémov. Langner ďalej pracoval na analýze Stuxnetu a zverejňoval ich. Jeho blog o tom čo Stuxnet robí, bol zaplavený návštevami z celého sveta.

V júli 2009 sa na Wikileaks objavila správa, že sa v zariadení Natanz stal vážny jadrový incident a krátko nato odstúpil z neznámych dôvodov šéf Iránskej organizácie pre atómovú energiu.

(dokončenie v budúcom čísle)

Gustáv BADO: Veterán, ktorý neprehovoril

/ Pavol VITKO

„Vojna je sviňa! Ja o nej nechcem hovoriť a vy o nej nechcete odo mňa nič počuť!“, to bola opakovaná odpoveď Gustáva Bada, veterána západného odboja, keď sa ho celé desaťročia pýtali na zážitky z bojov v africkom Tobrukú alebo z obliehania pevnosti Dunkerque.

Jeden z troch posledných bojovníkov západného odboja, ktorí ešte žijú na Slovensku, sa už k svojim spomienkam nevráti. Mužovi, ktorý sa narodil 14. 12. 1914, to nedovoľuje zdravotný stav. Žije v Žiline, pomáha mu jeho syn Miroslav.

„Vždy to bolo tak, že otec precedil cez zuby tú drsnú frázu že vojna je sviňa – a tým sa jeho rozprávanie skončilo,“ zdupľuje Dr. Peter Bado, stredný syn vojnového veterána. Tak či tak, z úcty k jeho odvahe a zásluhám, skúsme rekonštruovať tento vojnový príbeh. Veď v roku 1939 odišiel zo Slovenska preto, aby bojoval proti nacizmu. Nečakal v tieni, ako sa postupne situácia vyvinie.

Smrť zblízka

„Krátko pred napadnutím Poľska sa otcovi podarilo spojiť s jednotkou podplukovníka Ludvíka Svobodu,“ uvedie Peter Bado začiatok otcových vojnových osudov. V Malých Bronowiciach pri Krakove bolo asi 900 Čechov a Slovákov. Väčšia časť bola presunutá do Leszna. Po vypuknutí vojny, 3. septembra 1939, vydal vtedajší prezident Poľskej republiky Ignacy Moscicki dekrét o utvorení Českej a slovenskej légie v Poľsku. No jednotka už bola na ústupe. „Otec sa aj s časťou ostatných vojakov ocitol v Suzdale, 200 kilometrov severovýchodne od Moskvy. Po dohode ZSSR a londýnskej exilovej vlády bola časť vojakov presunutá cez Turecko do prístavu Haifa na územie vtedajšieho Britského impéria,“ spresní syn Peter. Spoločne sa zhodneme na predpoklade, že Gustáv Bado, presvedčený antifašista, patril k tzv. „hvezdárom“. Čo znamená takéto označenie? Autori Toman Brod a Edvard Čejka v knihe Na Západnom fronte (Obzor, Bratislava 1965, s. 211) vysvetľujú, že išlo o vojakov, ktorí zo sympatií k ZSSR nosili na čiapke istý čas päťcipu hviezdu. S ľavicovým zameraním súvisí aj jediná zmienka o Gustávovi Badovi, ktorú sa nám v literatúre podarilo nájsť. Inú nenašla ani rodina Badovcov. Brod a Čejka totiž v uvedenej publikácii (s. 214) píšú, že v Haife patril k skupine komunistov.

Pravda, politizovanie bolo v rámci čs. jednotiek na Západe postupne neutralizované. A nech to už bolo akokoľvek, isté je, že Gustáv Bado sa stal jedným z 1 800 čs. bojovníkov, ktorí statočne bránili na jeseň 1941 pred Nemcami a Talianmi Tobruk, strategický prístav na pobreží Libye. Čs. prápor 11 – východný, bojoval spolu s Britmi, Austrálčanmi, Poliakmi a Juhoafríčanmi. „Myslím, že otcova osobná absolútna averzia voči vojne pochádza práve z tohto obdobia. Z minímálnych útržkov jeho spomienok sa mi vidí, že mohol bojovať aj v bitke muža proti mužovi, teda na

1977

bodáky. Azda zažil smrť veľmi zblízka, aby na ňu zabudol...“ hovorí syn Peter. A ešte jednu pamiatku si G. Bado odniesol z Tobrukú. Jazvu po zranení od črepiny na ľavom ramene.

Z Tobrukú sa zachovala jediná fotografia G. Bada z čias bojov. Je na nej pri obsluhu protiletadlového dela Bofors. „Otcu rozčúľilo, keď sa im podarilo ukoristiť čas nemeckej výzbroje, lebo aj nacisti mali delá od toho istého švédskeho výrobcu...“ Po šiestich mesiacoch bol prápor stiahnutý späť do Britskej Palestíny. 3. mája 1943 sa nalodil na dopravný parník Mauretania a odplával do Británie. V auguste 1943 bola jednotka rozpustená. Väčšina vojakov sa stala súčasťou Československej samostatnej obrnenej brigády. Po výcviku na panstve Cholmondeley sa brigáda na prelome augusta a septembra 1944 vylodila v Normandii. Až do konca vojny obliehala nacistov v pobrežnej pevnosti Dunkerque.

Posolstvo čatára Bada

Gustáv Bado skončil vojnu ako čatár. Ním ostal dodnes. Syn Peter spomína: „V roku 1956 generál Ludvík Svoboda po svojej rehabilitácii prednášal aj v Žiline o pôsobení na východnom fronte. Otec bol v hladisku. Odrazu Svoboda prerušil reč. Upriamil pohľad na otca a povedal: „Hele, kluku, vždyť já tě znám! Ty jsi Gustáv Bado!“. Nuž – legendárny veliteľ a neskorší prezident Československa si ho pamätal ešte z Poľska v roku 1939. „Po prednáške prišiel k nám domov generál Svoboda na pár minútovú návštevu. No a hneď zoberal otca na tri dni do Vysokých Tatier.“

Gustáv Bado vyrastal vo veľmi chudobných pomeroch v Poľskom Chlmci. Po vojne a aj celý život pracoval ako robotník v žilinskej „súkenke“ – neskôr Slovenske. Žil skromne, pre svoju ženu a tri deti. Zrejme aj preto sa ho nedotkli perzekúcie veteránov západného odboja. No ako sme už povedali, o vojne hovoriť nechcel nikdy a nikomu. „Keď mal šesťdesiatku, predsa len ho presvedčil na rozhovor redaktor krajských novín. Aj my sme sa tešili, že sa viac dozvieme o jeho živote. No napokon sa ich stretnutie skončilo pri pár pohároch vína – a nijaký rozhovor z toho nebol,“ uzavrie Dr. Peter Bado.

Čatára Gustáva Bada pozývala na pravidelné stretnutia v Bratislave britská ambasáda. V roku 2001 sa v bratislavskej rezidencii britského veľvyslanca stretol s princom Charlesom. Za jeho vojnovú činnosť ho ocenili nielen Briti. Má tiež významenia od prezidentov Ruska, Ukrajiny, Poľska a Slovenska. Bol z tých, čo bojovali proti nacizmu hneď od začiatku. O svojich bojoch však nerozprával. Ani nám o nich nepovie. A hoci mu pamäť už neslúži, jedno má v podvedomí zapísané naisto: „Vojna je sviňa!“

Svetový bronz hokejbalistu

/ Pavol VITKO

/ foto Ján CZILLÁG

Slobodník Erik Lvomský, ktorý slúži v Leviciach, vybojoval v júni na 9. majstrovstvách sveta v hokejbale spolu s tímom Slovenska bronzovú medailu. V bratislavskej Orange Aréne reprezentoval našu krajinu počas svojej dovolenky.

„Za panelákom sme mali na sídlisku ihrisko a tam som si chodil len tak zahrat,“ spomína na svoje začiatky reprezentačný obranca, ktorý do slovenského výberu vletel doslova ako kométa.

Zase tí Česi...

„V rámci slovenskej extraligy som odohral za LG Franklin Bratislava iba štyri zápasy. Hneď potom ma pozvali na sústredenie širšieho výberu národnej reprezentácie,“ spomenie. Až do tohtoročného apríla hrával totiž iba rekreačne mestskú ligu v rodnom Zvolene za tamojšiu Bukovinku. Trénera reprezentácie Romana Töröka však zaujal natoľko, že ho postavil rovno do základnej zostavy. Nekompromisný 25-ročný reprezentačný obranca Erik Lvomský vie využiť aj hokejové skúsenosti z ľadu. Od detstva trénoval a hrával za HKM Zvolen.

Prvý športový zväz hokejbalu vznikol v kanadskom Ontáriu v roku 1974. Slovenská hokejbalová únia vznikla v roku 1982. V roku 1993 Kanada, USA, Slovensko a Česko založili Medzinárodnú hokejbalovú federáciu – ISBHF. Dnes už má viac ako 30 národných zväzov. Prvé majstrovstvá Európy sa uskutočnili v roku 1995 na Slovensku a náš tím vo finále porazil Čechov 4:3. Prvé majstrovstvá sveta sa konali v roku 1996 a Slováci skončili tretí. Dodnes patria k absolútnej svetovej špičke. Ani na jednom z deviatich šampionátov naši neskončili bez medailí. Raz boli prví (1999), dva razy druhí a šesť ráz tretí. Podobne úspešné sú aj mládežnícke tímy.

„Na majstrovstvách sveta bol najťažší zápas s Českom. Veľká škoda, že sme nevyhrali,“ spomenie prehru 2 : 0 o postup do finále. V základnej skupine pritom naši porazili Rakúšanov, Grékov, USA aj Švajčiarov a mali vynikajúcu formu. Tú napokon zužitkovali v boji o bronz. Porazili USA 7 : 2. Vo finále napokon Česi premožli Kanadu.

Kanada alebo Afganistan?

Prečo si pred piatimi rokmi Erik Lvomský zvolil ako svoje povolanie službu v ozbrojených silách? „Keď som vo Zvolene nepokračoval s ľadovým hokejom, hľadal som zamestnanie, v ktorom by som mohol využiť aj svoj fyzický potenciál, a ktoré by bolo tiež dostatočne dynamické. Navyše, veľkú váhu mala aj otázka sociálneho zabezpečenia a perspektívy,“ vysvetlí tento absolvent obchodnej akadémie. Nelutuje. V roku 2009 už odsľúžil osem mesiacov v misii KFOR v Kosove.

„Slobodník Lvomský patrí k vojakom, ktorých charakterizujeme ako bezproblémových. Úlohy si plní presne, je zodpovedný a skromný,“ hovorí o svojom podriadenom zástupca

velitela rotý bojového zabezpečenia levického mechanizovaného práporu nadporučík Ivan Moravský. Dodáva: „Zaradený je v čate opráv a prepravy. Túto čatu pripravujeme na držanie hotovosti v rámci Sil okamžitej reakcie NATO (NRF) v roku 2012. Erik Lvomský je z tých, na ktorých sa dá aj pri plnení takýchto náročných úloh spoľahnúť.“ Nadporučík Moravského sa však tiež pýtame, ako slob. Lvomský dokázal zladit výcvik a prípravu na majstrovstvá sveta? Mal dajaké úľavy? „Nie, nemal žiadne. Akurát pred majstrovstvami sme mu povolili na dva vikendy prerušiť výcvik na Lešti. Inak by sa nemohol zúčastniť na reprezentačných sústreďeniach v Bratislave a v Nitre a vyradili by ho z reprezentácie.“

Erik Lvomský je disciplinovaný vojak aj športovec. Trénuje spravidla individuálne a dá sa na neho spoľahnúť. Dodnes hráva aj druhú ligu v ľadovom hokeji za Rimavskú Sobotu. Sám však ešte nevie, ako bude popri službe v uniforme stíhať aj extraligu s hokejbalovým LG Bratislava. Ten totiž v ostatnej sezóne skončil na treťom mieste a má ešte vyššie ambície. No a je tu ešte jedna otázka! Čo ak ho opäť vyšlú do zahraničnej operácie? Trebárs do Afganistanu! Tam síce na základni Kandahar slovenskí hokejbalisti už niekoľko rokov patria k absolútnej špike v rámci medzinárodnej vojenskej hokejbalovej ligy ISAF – no nie sú to majstrovstvá sveta! Tie budúce sa uskutočnia v roku 2013 v Kanade. Ak by si teda mohol vybrať, rozhodne sa pre Kanadu, alebo pre Afganistan? „Som vojak a na prvom mieste sú služobné povinnosti,“ odpovie jednoznačne.

Vojenský majster sveta

/ npor. Jozef HUDEC

Mjr. Ladislav Ódor (prvý zľava) z Útvaru Vojenskej polície v Bratislave získal na majstrovstvách sveta veteránov v kanoistike titul majstra sveta. Slovenský štvorkajak v zložení Ladislav Ódor, Marek Ďurčo, Ladislav Broczký a Tibor Bukovský získal na majstrovstvách sveta (27.–28. augusta) v rýchlostnej kanoistike veteránov v maďarskom Szegede zlatú medailu v K4 na 200 m vo vekovej kategórii 35-39 rokov. Víťazstvo je o to cennejšie, že na druhom mieste dopádľujúca posádka zaostala iba o 0,060 s. Na majstrovstvách súťažilo vyše 390 pretekárov z 27 krajín sveta. Major Ódor získal medailové umiestnenie aj v disciplínach K4 2000 m – 2. miesto a v K2 200 m – 3. miesto.

Slovník anglicko slovenský

- guess** - hádať, predpokladať
- dismiss** - zavrhnuť, prepustiť, dovoliť odísť
- guise** - zovňajšok, vzhľad, výzor; prezlečenie
- complaisant** - ochotný, úslužný, pozorný
- guilt** - vina, chyba, zodpovednosť
- disloyal** - nelojálny
- comprehension** - chápanie, pochopenie
- duster** - prachovka, handra na prach
- appel** - vydesiť, zdesiť
- disma** - bezútešný, pochmúrny, smutný
- bakery** - pekáreň
- corn** - zrno, obilie
- disaster** - katastrofa, nešťastie, pohroma
- indulgent** - zhovievaný, majúci pochopenie
- disappointment** - sklamanie
- prevent** - zabrániť, zamedziť
- priceless** - drahocenný, neoceniteľný
- ideational** - ideový, myšlienkový, koncepčný
- condemnation** - odsúdenie, odmietnutie
- primacy** - prvenstvo, primát, prevaha
- credible** - úctyhodný, chvályhodný
- endure** - zniesť, vydržať, pretrvať
- obedience** - poslušnosť, podriadenosť
- create** - stvoriť, urobiť, spôsobiť
- raggedy** - otrhaný, špinavý

Tlačenie tabuliek „rýchlo a ľahko“

/ kpt. Peter GARAJ

Dnes si opäť povieme niečo o ovládaní základného balíka Microsoft Office 2010. Tentoraz o tom, ako tlačiť tabuľky z Excelu.

Skôr ako pristúpime k samotnému problému, musím uviesť, že niektorí čitatelia sa pýtajú, prečo nepíšem aj o Office 2003. Odpoveď je ukrytá už v otázke – lebo nie je rok 2003. Mali by sme používať to, čo je nové a progresívne. V tomto prípade je to Office 2010, ktorý si môže každý sám inštalovať (v ďalšom článku si ukážeme ako). A teraz späť k téme.

Excel. V Exceli sa dajú krásne vypisovať tabuľky a robiť rôzne prehľady. No ak to chceme dostať na papier, je to vždy problém. Tabuľka sa vytlačí na dve strany, pričom na tej druhej je len jeden stĺpec, alebo je problém vytlačiť jednu tabuľku na jednu stranu. Aby sme tento problém minimalizovali, povedzme si pár pravidiel, ktoré môžu pomôcť.

Orientácia papiera. Tabuľky sú niekedy širšie ako dlhšie a vtedy treba zmeniť orientáciu papiera. Stačí to v nastaveniach Excelu, tlačiareň sa prestavovať

nemusi. Toto nastavenie nájdeme v Ribbon menu (horný pás menu) v časti Rozloženie strany. Tu je položka Orientácia, ktorá sa dá prepínať „Na výšku“ a „Na šírku“. Aby sme však videli, ako to vychádza na stranách tlačiarne, budeme potrebovať zapnúť zlomy strán.

Hrdina Karol PAJER

/ Pavol VITKO

12. septembra v Univerzitnej knižnici v Bratislave otvorili výstavu o slovenskom učiteľovi, účastníkovi čs. zahraničného odboja, ako aj francúzskeho hnutia odporu Karolovi Pajerovi (1919, Klenovec – 1944, Pinols). Tento vlastenec pomohol vo Francúzsku zachrániť stovky detí pred deportáciami. Padol v boji s nacistami.

Na zorganizovaní výstavy sa podieľal Vojenský historický ústav, Klub priateľov Francúzska a Slovenska v Žiline a Klub vojenských veteránov Trenčín.

„Je pre nás nesmierne dojímavé, že Slováci na nášho Karola nezabúdajú a že sa mu dostáva uznania, aké si zaslúži,“ povedali jeho netere Tatiana Schlosserová a Viera Geislerová. „Skutočne ma prekvapuje, k akým úžasným podrobnotiam zo života môjho starého otca sa vojenski historici dopátrali. A teším sa aj z jeho nových fotografií, ktoré som na tejto výstave videl prvý raz,“ pochválil expozíciu jeho vnuk Karol Pajer, jr. Po kapitulácii Francúzska sa K. Pajerovi nepodarilo dostať na loď do Veľkej Británie. V neobsadenej časti Francúzska začal pracovať na Ústredí československej sociálnej pomoci. Padol v boji s nemeckými jednotkami SS 11. júna 1944 pri mestečku Pinols.

Zlomy strán nám ukazujú, ako Excel vidí tabuľku, kde sa začína ktorá strana a ako to celé pošle do tlačiarne. A to najhlavnejšie: môžeme si to upravovať. Zlomy strán sa skrývajú v menu Zobrazit pod tlačidlom „Ukážka zlomov strán“. Po zapnutí sa tabuľka rozdelí modrými čiarami, ktoré ukazujú, kde je ktorá strana. Takisto sa v strede každej strany zobrazí jej názov, napríklad Strana 2. Tieto modré čiary môžeme voľne presúvať myšou a meniť tak rozdelenie tabuľky do papierových strán. Napríklad ak pri tlačení tabuľky vychádza posledný stĺpec na novú stranu, tak tu sa to dá napraviť. Stačí koniec strany presunúť za posledný stĺpec a hneď je po probléme.

Ďalšia vec, ktorou však disponuje len Excel vo verzii 2010, je lepšia ukážka pred tlačou. V menu súbor si stačí zvoliť tlač a na pravej strane obrazovky je náhľad toho, čo sa pravdepodobne objaví aj na papieri. Ak sa nám výsledok nepáči, môžeme sa vrátiť a nastaviť parametre tak, aby výsledok bol prijateľnejší.

Posledné, na čo chceme upozorniť, sú automatické voľby pri tlači. V nastaveniach je ako posledná položka uvedené „Bez zmeny mierky“.

Ak máme jednu malú nekomplikovanú tabuľku, môžeme si nastaviť, že chceme celú tabuľku na jednu stranu, alebo celú tabuľku vtesnať na šírku jednej strany. V spojení s orientáciou (ktorá je o tri položky vyššie) to posťahuje pre väčšinu tlačových operácií s tabuľkami v Exceli.

Správna obuv

/ Miloš ARNOLD

/ oddelenie protokolu KaMo

Nie iba pánsky oblek alebo dámske šaty sú dôležitou súčasťou obliečenia, ale aj správne vybraná obuv dotvára správny dojem. Topánky do spoločnosti vyberáme veľmi dôkladne, s rozvahou, na aký druh akcie ich chceme nosiť. Pri ich výbere je dôležitým kritériom aj kvalita spracovania, podrážka a, samozrejme, preferujeme také, v ktorých sa naše nohy budú cítiť pohodlne. Niektorí ľudia pri stretnutí ako prvé pozerajú na vašu obuv, takže špičkový oblek a topánky nie sú hneď zárukou uznania. Vкус a kvalitu musíte jednoznačne prezentovať a potvrdiť ich aj čistotou a vzhľadom. Ak nemáte na špičkové topánky, mali by byť aspoň vzorovo čisté a upravené. Topánky si vyžadujú pravidelnú a perfektnú údržbu.

Obuv by sa mala pravidelne strieďať. Aspoň každé dva dni. Odpočinie si noha a topánka v podstate tiež. Aj keď je to dnes zriedkavé, obuvníci odporúčajú na noc topánky napínať, ako to robili naši starí rodičia.

K pánskemu obleku nosíme kvalitné, elegantné a hladké topánky so šnurovaním, ktoré sú ideálnou kombináciou k obleku. K obleku sa zásadne nosia poltopánky štíhleho tvaru, nevhodné sú topánky s hrubou podrážkou a vysokým opätkom. Topánky sú najtmavšou časťou odevu muža. Farbu topánok si vyberáme podľa farby obleku – čiernou sa nič nepokazi.

Mokasíny si k obleku neberieme, vždy len šnurovacie topánky. Mokasíny sa nosia k ležérnemu saku bez kravaty, na voľný čas, party atď. Vychádzkový oblek môžeme doplniť sivými alebo krémovými topánkami – nemali by byť však v silnom farebnom kontraste s oblekom.

Klasická dámska topánka je uzavretá lodička s elegantným profilom. Lodičky na vysokom opätku opticky predlžujú nohy a zvyšujú ženám eleganciu tým, že ich nútia ku kratším krokom. Taktiež držia telo vzpriamené, kroky sú dôstojnejšie. Lodičky sa hodia k všetkým typom oblečenia. Pohodlnejšou obuvou na prechádzky, do práce a na voľný čas sú ploché baleríny. Topánky s otvorenou pätou alebo špičkou nie sú spoločensky rovnocenné s klasickými lodičkami. Ukazujú priveľa odhaleného. To sa do vysokej spoločnosti nehodí. Do lodičiek patria aj pančuchy vo farbe tela so zosilnenou pätou. Do otvorených topánok sa nosia len obyčajné pančuchy, čo však môže byť zradné, alebo úplne bez pančúch. Pozor, bosé nohy sú rušivý efekt.

V spoločnosti si nevyzúvame topánky, a to ani pod stolom. Farbu topánok by sme mali mať rovnakú ako farbu opasku a rukavíc. Nikdy nenosíme sandále k obleku, topánky na boso, zošliapané podpätky a svetlejšie topánky ako oblek.

Súčasťou topánok sú aj šnúrk, ktoré treba pravidelne kontrolovať a čistiť. Ak šnúrk nespĺňajú kritériá spoločenskej etikety, tak ich buď operieme, alebo vymeníme. Zodraté, špinavé a na koncoch vystrapkané šnúrk nie sú dobrou vizitkou. Keď si kupujeme nové šnúrk, porovnáme si ich dĺžku, aby nám neviseli až po zem.

Výšiny

/ kpt. Mgr. Ján POLŤÁK

duchovný práporu MOKIS Ružomberok

Dnes i v dávnych časoch sa ľudia sťahovali tam, kde bola úrodná pôda, pocit bezpečia a rovinatý kraj na bývanie, čo bývalo i je poväčšine v nížinách. A predsa človek neraz svoj pohľad uprel kdesi na výšiny.

Sme svedkami, že aj dnes po mnohých rokoch pokračuje boj o „Golanské výšiny“ medzi Sýriou a Izraelom. V tomto prípade sa zdá, že nejde o náboženský zmysel či symbol dôležitosti zaujatia miesta na výšinách, ale skôr o politický a mocenský spor, hoci Izrael by mohol vidieť vo svojom nároku aj reč Starého zákona, v ktorom nachádza seba samého. Veď už v Žalme 121 sa hovorí o dôležitosti Izraelitov a ich púti vedúcich na stretnutie s Pánom, a to v chráme na vrchu Sion.

Je to o pohľade modliaceho sa pútnika smerom k vrchom, teda pahorkom, výšinám, na ktorých stojí Jeruzalem. Pretože zhora prichádza pomoc, lebo tam prebýva Pán vo svojom svätom chráme. Výšiny sa javia miestom prislubu šťastného života, bohatstva, moci a prestíže. Sú to však pokušenia, hoci vyzerajú sľubne. Vďaka našej viere vidíme, že to nie je pravda, že tieto výšiny nie sú pravým životným cieľom. Skutočná pomoc nám prichádza od Pána a naša cesta životom musí smerovať ku skutočným výšinám, skutočnému vrchu, ktorým je Kristus.

Áno, nás kresťanov Nového zákona má inšpirovať cesta k nebeským výšinám, kde máme pripravené miesto. Aj my dnešní moderní ľudia sa vieme utiekať k výšinám, kde hľadáme Boha a jeho milosť, veď si spomeňme napríklad na naše tradičné putovanie vo viere na Levočskú horu. Alebo keď sme sa rozhodli vystúpiť na Kriváň, kde sme taktiež mohli nájsť Božiu prítomnosť a jeho dielo stvorenia, a to i v kontexte svätého Pisma, že pravi čítelia sa okrem chrámu budú Bohu klaňať kdekoľvek v duchu a v pravde.

Nuž, zdá sa, že naozaj sa môžeme dobre cítiť v našich nížinách, kde máme svoje príbytky, svoje bezpečie, svoje bohatstvo..., ale predsa len, ako pravi čítelia a veriaci bytosti potrebujeme na pozemskej púti neraz vykročiť smerom k výšinám, kde nájdeme Boha i jeho dielo stvorenia a v ňom seba samých i so svojou konečnosťou. Kdekoľvek stúpame, nech Kristus vo svojom slove a v živote ostane pre nás navždy pravou výšinou pútnika viery, nádeje i lásky po celý náš život. To je cesta, ktorá vedie k spásu a večnosti a tú potrebujeme aj my vojaci.

Traumatizujúce udalosti (2)

/ kpt. Michaela ŠTAMMOVÁ

/ foto PhDr. Alena HARAGOVÁ

V predchádzajúcej časi sme načrtli, aký postoj zo strany veliteľa je užitočné zaujať v prípade, že jeho podriadení zažijú traumatizujúcu udalosť. Hovorili sme o tom, že to, aké opatrenia veliteľ prijme (prípadne či vôbec nejaké prijme), má významný vplyv na zvládnutie traumy a prípadne na neskorší rozvoj posttraumatickej stresovej poruchy.

M. Štammová

Tieto opatrenia majú istú časovú následnosť. Najprv poskytnutie prvej psychologickú pomoci zasiahnutým, neskôr vytvorenie priestoru na vyrozprávanie zážitkov na laickej alebo odbornej úrovni – teda tzv. defusing alebo psychologický krízový debriefing.

Prvá psychologická pomoc znamená: 1. poskytnúť bezpečie, 2. postarať sa o základné životné potreby (teplo, tekutiny, jedlo), 3. načúvať a rozprávať.

Na ilustráciu: takéto opatrenia prirodzene aplikujeme na svoje deti v situáciách, keď ich niečo trápi. V styku s dospelými sa táto naša prirodzenosť niekedy stráca, čo sa prejavuje napr. tým, že plač dospelého človeka (muža obzvlášť) je pre nás väčšinou veľmi zatažujúci alebo máme obavy, aby sme napr. zasiahnutému svojimi slovami neublížili. V globále platí, že svojím záujmom o trápiaceho sa človeka mu ublížiť nemôžeme. Je pravdou, že takáto náročná situácia nám niekedy vkladá do úst menej vhodné frázy, ktorým by sme sa mali vyhnúť. Slová „asi to tak malo byť“, „mohlo to byť aj horšie“ a pod. svojím spôsobom udalost bagatelizujú. Vhodnejšie je načúvať a naše vlastné slová by sa mali zamerať skôr na potreby zasiahnutých. Ak budeme plač vnímať nie ako prejav slabosti, ale ako užitočnú fyziologickú reakciu tela na emočnú záťaž, ktorá prináša úľavu a akoby pomáha odpľaviť negatívne emócie, budeme kontakt s plačúcim človekom zvládť ľahšie a nebude nás privádzať do pomýkova.

Po obnovení síl je užitočné zorganizovať tzv. defusing. V podstate ide o krátky (do jednej hodiny) neformálny rozhovor v malej jednotke (družstvo), ktorý by mal prebehnúť do 24 hodín po zatažujúcej udalosti. Témou takého rozhovoru je vzájomné sprostredkovanie informácií, ktoré vytvoria celkový obraz práve prežitej udalosti, spoluúčasť a tiež ponuka stratégií na zvládnutie stresu. Účelom takých rozhovorov je redukcia napätia a chaosu, ktorý so sebou prináša trauma a získanie sociálnej opory.

Psychologický krízový debriefing je nástroj vyškoleného odborníka (nemusi byť práve psychológ), ktorý má svoju presne stanovenú štruktúru. Okrem opisu udalosti sa počas debriefingu zameriavame detailnejšie na myšlienky, reakcie, prežívané ťažkosti a navrhujeme možnosti zvládania stresových prejavov. Najvhodnejšie je realizovať ho približne do týždňa po udalosti. Pri oboch týchto nástrojoch platí, že žiadny účastník nie je nútený k tomu, aby rozprával. Samozrejmostou je povinnosť zachovania mlčanlivosti o všetkom, čo sa počas skupinových rozhovorov povedalo.

Čo povedať na záver? Možno len toto: Napriek tomu, že takéto situácie sú pre nadriadených rovnako alebo ešte viac zatažujúce ako pre ostatných príslušníkov jednotky, nie je dobré ich ignorovať alebo bagatelizovať. Prípadnú pomoc môžete získať od útvarových psychológov alebo od psychológov OPŠČ Personálneho úradu (psychoporadna@mil.sk).

Vojaci u pápeža

/ ThDr. Tibor UJLACKÝ, PhD.

Srdčne pozdravujem slovenských pútnikov: osobitne vojakov, policajtov, hasičov, väzenskú a justičnú stráž. Buďte pevní vo viere podľa príkladu svätého Šebastiána, vášho patróna a zodpovedne slúžte pokoji, spravodlivosti a spoločnému dobru. Bratia a sestry, všetkých vás a vaše rodiny s láskou zehním. Pochválený buď Ježiš Kristus! Týmto slovami pozdravil pápež Benedikt XVI. 31. augusta vo svojom letnom sídle v Castel Gandolfo počas generálnej audiencie slovenských pútnikov v uniformách. Potom prijal na osobnej audiencii vojenského ordinára Mons. Františka Rábeka a vedúceho Služobného úradu Ministerstva obrany SR JUDr. Petra Plučinského, ktorí mu v mene ministra obrany odovzdali dar v podobe keramického obrazu sv. Šebastiána z modranskej majoliky. Obaja boli v dňoch 28. augusta až 3. septembra účastníkmi 6. národnej púti Ordinariátu OS a OZ SR do Ríma a Vatikánu. Rím navštívilo 136 profesionálnych vojakov Ozbroyených síl SR, príslušníkov Policajného zboru, Zboru väzenskej a justičnej stráže a Hasičského a záchranného zboru s rodinami. V rámci oficiálneho programu oficiálne navští-

vili Slovenské pápežské kolégium sv. Cyrila a Metoda, hlavné patriarchálne baziliky v Ríme, hrob blahoslaveného pápeža Jána Pavla II., Vatikánske záhrady, Vatikánske múzeá, Baziliku sv. Šebastiána – patróna vojakov a patróna Ordinariátu OS a OZ SR, a púť zavŕšili v Bazilike sv. Klementa a pri hrobe sv. Cyrila. Pútnikov prijal aj emeritný prefekt Kongregácie pre evanjelizáciu národov Mons. Jozef kardinál Tormo, ktorý ich povzbudil vo viere a udelil im svoje požehnanie.

Simulátor Mi-17 už slúži Iraku

Štátny tajomník MZV SR Milan Ježovica a veliteľ irackého armádneho leteckého genpor. Hámid Al-Maliki na leteckej základni v Tadži 8. septembra 2011 na leteckej základni v Tadži slávnostne uviedli do prevádzky vrtuľníkový simulátor slúžiaci na prípravu irackých pilotov vrtuľníkov Mi-17. Počas tejto udalosti ukázal iracký personál aj praktické zvládnutie inštalovaného moderného výcvikového prostriedku.

Slovenský simulátor inštalovala v Tadži v auguste firma Virtual Reality Media (V.R.M.), a. s., z Trenčína. Spoločnosť sa ako jediná na Slovensku špecializuje na vývoj a výrobu vyspelých simulačných technológií pre zbraňové systémy. Z jej dielne tiež pochádzajú simulátory pre Pozemné i Vzdušné sily OS SR. Vrtuľníkový letový simulátor pre iracké vzdušné sily sa označuje aj ako Mi-17 CT FTD (protiteroristické letové výcvikové zariadenie – Counter Terrorist Flight Training Device).

Mi-17 CT FTD je moderné zariadenie na letový výcvik 5. triedy (Level 5). Konštrukcia simulátora je založená na originálnej kabíne stredného vrtuľníka Mi-17.

Projekciu simulácie zabezpečujú tri projektory uchytené na špeciálnom ráme, ktoré ponúkajú 3D obraz z vysokým rozlíšením v horizontálnom rozsahu 180° a vertikálnom 40°.

Okrem sedadiel pre pilota a druhého pilota, ktoré simulujú tiež vibrácie reálneho stroja, sú súčasťou zariadenia aj dve pracoviská pre inštruktorov.

Simulátor pre iracké vzdušné sily umožňuje plnohodnotný výcvik letovej posádky stredného vrtuľníka Mi-17 pre štandardné i mimoriadne postupy, vrátane taktického výcviku. Základom úspechu výcvikového zariadenia je jeho kvalitné programové vybavenie, ktoré umožňuje dôkladné nacvičenie všetkých postupov počas dňa aj v noci, rovnako ako počas rôznych poveternostných podmienok. Na jednotlivých displejoch simulátora sa zobrazujú palubné dosky stroja, ovládače a na centrálnom displeji pohľad z kabíny vrátane pohľadu cez spodné sklá.

Štátny tajomník Ježovica po nedávnej návšteve základne v Tadži tiež zdôraznil, že slovenský výrobca je pripravený na žiadosť irackej strany dodať aj simulátory na pozemnú bojovú techniku ako tank T-72, americký M1A1 Abrams či BVP. Slovensko podľa neho rovnako teší, že iracké ženijné vojsko s 19 prostriedkami je najväčším prevádzkovateľom odminovacích kompletov Božena 4.

Rak
foto nad

Ozbroyené sily
Slovenskej republiky

Armádny magazín
v Slovenskej televízii

PROFESIONÁL

uvidíte v premiére
každý štvrtok na
Dvojke po 16,00 h.
a v dvoch reprízach
- ich vysielací čas sledujte
na internete.

Spoločenstvo katolíckych veriacich
v Ozbroyených silách a Ozbroyených zboroch Slovenskej republiky
v spolupráci s Ordinariátom OS a OZ SR
pozývajú manželské páry v uniformách
vojakov, policajtov, hasičov, colníkov, záchranárov,
či väzenskej a justičnej stráže na víkendový pobyt
s ordinárom OS a OZ SR Mons. Františkom Rábekom
do tichého prostredia rázovitej obce Čičmany v Strážovských vrchoch.
Cieľom víkendového pobytu je formácia manželských dvojíc,
výmena skúseností z manželského života, riešenie problémov,
prehĺbenie vo viere.

Termíny:
25. - 27. novembra 2011
9. - 11. decembra 2011

Kontaktná osoba: Dr. Tibor Ujlacký 0903 820 816,
e-mail: hovorca@ordinariat.sk

